

శ్రీనాథుఁడు

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము (సుకుమారచరిత్రము)

పీఠిక

“మహిమున్ వాగనుశాసనుండు సృజియింపన్ గుండలీంధ్రుండు త-
న్నహనీయస్థితిమూలమై నిలువ శ్రీనాథుండు ప్రోవన్ మహా-
మహులై నోముఁడు భాస్కరుండు వెలయింపన్ నొంపు వాటించు నీ
బహుళాండ్రోక్తిమయప్రపంచమునఁ దత్ప్రాగల్భ్య మూహించెదన్”

-రామరాజ భూషణుడు

కవిసార్యభౌముడైన శ్రీనాథుడు పుంభావసరస్వతి. ఆంధ్ర గీర్వాణ భాషలు ఆతని కన్నుసన్నల మెలగినవి. ఆతడు బ్రాహ్మీదత్తవరప్రసాదుడు. సమస్త శ్రుతి స్మృతి పురాణ శాస్త్రముల నాపోశనము పట్టినవాడు. సంస్కృత వాఙ్మయ భాండాగారమును కొల్లగొట్టి ఆంధ్ర వాఙ్మయమునకు పుష్టిని తుష్టిని కూర్చినవాడు.

“సంస్కృత ప్రాకృత శౌరసేనీ ముఖ్య- | భాషాపరిజ్ఞానపాటవంబు
పన్నగపతిసార్యభౌమభాషిత మహా- | భాష్యవిద్యాసమభ్యాసబలము
నక్షపాద కణాద పక్షిలోదీరిత | న్యాయకళాకౌశలాతిశయము
శ్రుతి పురాణాగమ స్మృతి సాంఖ్య సిద్ధాంత | కబళన వ్యుత్పత్తిగౌరవంబు
పూర్వకవిముఖ్య విరచితాపూర్వకావ్య- | భావరస సుధాచర్యణప్రాడతయును”

కలవాడని దగ్గుపల్లి దుగ్గన కొనియాడినాడు. అతివేలములైన ప్రతిభాపాండిత్యములు కలవాడగుటచే బ్రతికినన్నాళ్ళు వాఙ్మయరంగమున తన కెదురోడ్డువారు లేక దేశదేశములు తిరిగినాడు. ఉన్నతమైన పదవు లలంకరించినాడు. సమస్తవైభవము లనుభవించినాడు. అటు కర్ణాటమునకు పోయి ప్రాడదేవరాయల ఆస్థానమున ఉద్దండపండితుడైన డిండిమకవిసార్యభౌము నోడించి కనకాభిషేకగౌరవ మందినాడు. ఇటు రాచకొండ కేగి సర్వజ్ఞసింగభూపాలుని మెప్పించి తన యేలిక కోరిక తీర్చి మనసు కెక్కినాడు. ఇక కొండవీటి రెడ్డిరాజ్యమున పెదకోమటి వేమారెడ్డి యాస్థానమున దాదాపు రెండు దశాబ్దములు విద్యాధికారిగా నుండి ఆతడు నెరపిన యధికారము వర్ణింపరానిది.

శ్రీనాథుని తాత కమలనాభామాత్యుడు గొప్ప కవియట. భీమాంబా మారయామాత్యు లీతని గన్న ధన్యులు. పాకనాటిలోని కాల్యుట్టణ మీతని జన్మస్థలము. శ్రీనాథుని దేశకాలముల గూర్చి పెద్దరగడ జరిగినది. వీరేశలింగంపంతులుగారు మొదలుకొని ఆరుద్రగారి వరకున్న సాహిత్య చరిత్రకారు లందరును శ్రీనాథుని దేశకాలములు, ఆతని జీవితవిశేషములు, ఆతడు సృష్టించిన వాఙ్మయమునుగూర్చి విపులముగా చర్చించియున్నారు. వాని నన్నింటి నిట ప్రస్తావింప నక్కరలేదు. పదునాల్గవ శతాబ్దము నాల్గవపాదము, పదునేనవ శతాబ్దము పూర్వార్థ మాతని వాక్య ఆంధ్రదేశ మంతటను మేఘగంభీరనాదముతో ప్రతిధ్వనించినదని తెలిసికొనుట చాలును.

మహాశివభక్తుడైన శ్రీనాథుడు తన రచనముల నన్నింటిని శివభక్తులకే కృతించుట విశేషము. చతుర్విధ పురుషార్థముల నాతడు చూరగొన్నాడు. విధివశమున జీవితసంధ్యాసమయమున దైన్య మనుభవించినాడు. ఆతని నాదరించి పోషించిన మహాసామ్రాజ్యములే కూలిపోయినప్పు డొకవ్యక్తికి కలిగిన దైన్యము చెప్పుకొన నక్కరలేదు. ఆతని పండించిన కీర్తి రెడ్డిరాజులకు, ఆతని దండించిన యపకీర్తి యొడ్డెరాజులకు శాశ్వతముగా దక్కిపోయినవి. ఆత డెక్కి తిరిగిన పల్లకీ మోసిన బోయల ఓంకారనాదము, ఆరగించిన రుచులు, అలదుకొనిన కస్తూరీచందనములు, సేవించిన తాంబూలము పచ్చకప్పురపు గమగమలు, ధరించిన తారహారముల ధగధగలు, కర్ణకుండలముల వజ్రాల తళతళలు ఈనాటికిని ఆతని సాహిత్యమున మన కనుభూత మగుచున్నవి.

శ్రీనాథ సాహిత్యమునుగూర్చి సాహిత్యచరిత్రలందే కాక ప్రత్యేకగ్రంథములందును వివిధ వ్యాసములందును కాననగును. శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి (శృంగార శ్రీనాథము), శ్రీ గడియారము వేంకటశేషశాస్త్రి (శ్రీనాథుని కవితా సామ్రాజ్యము), శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రి (శ్రీనాథకవితా సమీక్ష), ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయ విద్యార్థులు (శ్రీనాథ భారతము), శ్రీ కుందూరి ఈశ్వరదత్తు (శ్రీనాథుని కవిత్యతత్వము) వంటివారు ప్రత్యేక గ్రంథములే వ్రాసినారు. శ్రీ శ్రీహరిగారు, శ్రీ కొర్లపాటి శ్రీరామమూర్తిగారు సిద్ధాంత రచనలు చేసి Ph.D. పట్టము లందుకొన్నారు. శ్రీ బండారు తమ్మయ్యగారు, శ్రీ నిడుదవోలు వేంకటరావుగారివంటి పెద్దలందరో యమూల్యవ్యాసములు ప్రకటించినారు.

కృతులు:

కాశీఖండమున శ్రీనాథకవిసార్యభౌముడు తన రచనములగూర్చి యీ విధముగా చెప్పియున్నాడు.

సీ. చిన్నారి పొన్నారి చిటుతకూకటినాఁడు | రచియించితి మరుత్తరాట్పరిత్ర
నూనూగుమీసాల నూత్నయౌవనమున | శాలివాహనసప్తశతి నొడివితి
సంతరించితి నిండు జవ్వనంబునయందు | హర్షనైషధ కావ్య మాండ్రభాషఁ
బ్రౌడనిర్భరవయఃపరిపాకమునఁ గొని- | యాడితి భీమనాయకుని మహిమఁ
గీ. బ్రాయ మెంతయు మిగులఁ గై వ్రాలకుండఁ | గాశికాఖండమను మహాగ్రంథ మేను
దెనుఁగుఁ జేసెదఁ గర్ణాటదేశ కటక- | పద్మవనహేళి శ్రీనాథభట్టసుకవి. (1-7)

ఇందులో మొదటి రెండుకృతు లిప్పటికి లభించలేదు. నైషధము పెదకోమటి వేమారెడ్డి (క్రీ.శ. 1402-1420) మంత్రి మామిడి సింగనామాత్యున కంకితము. భీమేశ్వరపురాణము అల్లయ వీరభద్రారెడ్డి (క్రీ.శ. 1423-1448) మంత్రి బెండపూడి యన్నయమంత్రి కంకితము. కాశీఖండము వీరభద్రారెడ్డి (క్రీ.శ. 1423-1448) కంకితము. పై పద్యమున పేర్కొనని కృతులు హరవిలాసము, శివరాత్రిమాహాత్మ్యములు. హరవిలాసము శ్రీనాథుని బాల్యసఖుడును, కుమారగిరిరెడ్డి (క్రీ.శ. 1386-1402) కడ సుగంధభాండాగారాధ్యక్షుడుగా నుండినవాడునగు అవచి తిప్పయసిట్టి కంకితము. ప్రకృతగ్రంథమైన శివరాత్రిమాహాత్మ్యము శ్రీశైల మందలి భిక్షావృత్తిమరాధ్యక్షులగు శాంతభిక్షావృత్తియతీశ్వరుల మూలభృత్యుడు ముమ్మయ శాంతయ కంకితము. అక్కిరాజు ఉమాకాంత విద్యాశేఖరులు శ్రీనాథుని పేరుతో ప్రకటించిన పల్నాటి వీరచరిత్ర మాతని కృతి కాదనియు, దాని రచయిత మరియొక శ్రీనాథుడై యుండుననియు శ్రీ శిష్టా రామకృష్ణశాస్త్రిగారి యభిప్రాయము.^[1] శ్రీనాథుడు రచించిన కాటమరాజు కథ, పండితారాధ్యచరిత్ర, ధనంజయవిలాసములు కూడ లభించలేదు. వినుకొండ వల్లభరాయడు రచించిన క్రీడాభిరామమున శ్రీనాథుని తోడ్పాటున్నట్లు పండిత పరిశోధకుల తీర్మానము. శ్రీనాథుని పేరుతో చాటువు లనేకములు ప్రచార మందున్నవి.^[2] వీనిలో శ్రీనాథునివేవో కానివేవో శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రిగారు నిష్కర్ష చేసియున్నారు.^[3] ఇట్టి కృతులే కాక శ్రీనాథుడు రచించిన ఉపలభ్య శాసనముల వివరములు శ్రీ చాగంటి శేషయ్యగారి రిచ్చి యున్నారు.^[4]

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము:

శ్రీనాథుని జన్మస్థలము, జననకాలములవలెనే ఆతని గ్రంథముల పౌర్వాపర్యము కూడ వివాదాస్పదము. వీరేశలింగంపంతులుగా రిది భీమఖండమునకు పూర్వకృతి యనిరి. నాగపూడి కుప్పుసామయ్యగారి రిది శ్రీనాథుని బాల్యకవిత యనిరి. కాని జీవితము ప్రౌద్ధవ్రాలు సమయమున ఆశ్రయములు, దాతలు అడుగంటివోయిన తరువాత శ్రీనాథుడు చిత్తశాంతికి శ్రీశైలక్షేత్రమునకు కడపటిసారిగా పోయి శాంతభిక్షావృత్తియతీశ్వరుల యాదేశమున క్రీ.శ. 1440 ప్రాంతములందు దీనిని రచించినట్లు ^[5] కట్టి సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారు నిర్ణయించినారు. శ్రీయుతులు ^[6]వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి, ^[7]బండారు తమ్మయ్య, ^[8]చాగంటి శేషయ్యగారు తదితరు లందరును అటులే తలంచినారు. ఇటీవల ^[9]శ్రీ చన్నాప్రగడ తిరుపతిరావుగారు శ్రీనాథుని వివిధపద్యముల శాతమునుబట్టి దీనిని కాశీఖండమునకు పూర్వరచన మన్నారు.

శివరాత్రి మాహాత్మ్యమందలి అవతారిక మరియు ఆశ్వాసాంతపద్యములు శ్రీనాథుని రచనములు కావని శ్రీ కట్టి సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారి అభిప్రాయము. కాని యవి కూడ శ్రీనాథవిరచితములనియే నా నమ్మకము. ఇన్నాళ్ళకు మనకు లభించిన ఒండురెండు శిథిలప్రతు లాధారముగా అవతారికాభాగము శ్రీనాథునిది కాదనుట సమంజసము కాదు. శివరాత్రిమాహాత్మ్యము జంగము మరములందు తలదాచికొని కొనయూపిరితో నిలిచినది. దానిని చదువుకొనుచు పుత్రికలు వ్రాసికొనుచు ఇన్నాళ్ళు బ్రతికించినవారిలో పండితులందరో కానివారందరో తెలియదు. అవతారికలో కొన్ని పద్యములు శిథిలములైపోగా నెవరైన పూరించి యుండవచ్చును లేదా వ్రాయసకాని పొరపాటులేమైన చేరియుండవచ్చును. కాలక్రమమున పాఠాంతరములు ప్రవేశించి యుండును. శ్రీ సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారు చూపిన పండ్రెండు దోషములలో ఒకటి,

“సకల సద్గుణ విఖ్యాత సారసాఖ్య
మహిత పంచాక్షరీమంత్ర మానసాత్మ”

యనునది. ఇది క్రొత్తగా లభించిన తాళపత్ర గ్రంథమందలి పాఠాంతరములవలన (1-30) నిర్దుష్టమైపోయినది.

“కాకోదరగ్రామణి కంఠగవేయ” (1-64) అనునది వచనములోని భాగము. తాళపత్ర గ్రంథములందు గుడిదీర్ఘము లుండవని విజ్ఞు లెరుగుదురు. కనుక దీనిని ‘గ్రామణి’ యని తలచవలెను. వారెత్తి చూపిన తక్కిన పది దోషములును అప్రౌడకవితాబంధములును ఈ క్రొత్త తాళపత్ర గ్రంథమున గూడ నటులే యున్నందున వాని నట్లే యుంచినాను. వీనిలో “వడి ప్రాస విడంబబంధమై” (1-16) యనునది సమాసముగా కాక వ్యస్తపదములుగా గ్రహించినచో దోష ముండదనుకొందును.

'కృతిపతులగు కవిముఖ్యుల' (I-14) అనునది కృతిభర్తలగు కృతికర్తల (తిక్కనవంటివారి) గురించిన మాట యని భావించవలెను.

శ్రీ సాంబమూర్తిశాస్త్రిగా రెత్తిన తక్కిన దోషము లివి.

సుతుని న్నుద్యుక్తశాంతాత్మనిన్. (I-1)

పుణ్యఋషీశ్వర సప్తతుల్యులం బోలిన. (I-25)

వైభవప్రఖ్యాత వరహరిశ్చంద్రుండు. (I-26)

ఘనుఁడు కొమరగిరీంద్రుండు కలిగియుండు (I-26)

నేర్పరతడు. (I-28)

పరమపాతివ్రత్యభావంబు తలఁపంగ గౌరి గాఁబోలు నీ కాంత తలఁప. (I-40)

నల్పిటు చింత. (I-62)

శాస్త్రిగారు చూపిన యప్రాధుంధములే కాక నాకు మరికొన్ని తోచినవి. I-18 వచనమున శాంతభిక్షావృత్తియతి శాంతయ్య కంకితముగా శ్రీనాథుని కృతి రచింపుమని కోరిన సందర్భ మేమాత్రమును అన్వయము సరిగా లేదు. కృతిభర్త వంశావతారమును వర్ణించు పద్యములు కూడ కొన్ని యటులే యున్నవి. I-40 వచనము చివర భాగముకూడ అన్వయము సరిగా లేదు. ఇవి చూడగా కాలక్రమమున పెక్కుదోషము లిందు చేరినవని తెలియుచున్నది. అవతారికలోని కొన్ని పద్యములు మాత్రము (1, 6, 8, 9, 34) తప్పక శ్రీనాథునివే యని చెప్పవచ్చును.

ఇతివృత్తము:

ఈ శివరాత్రిమాహాత్యమునకు మూలము స్కాందపురాణాంతర్గతమగు ^[10]ఈశాన సంహిత. దానిలో 336 అనుష్టుప్పులందున్న మూడధ్యాయముల కథను శ్రీనాథు డనేక వర్ణనలతో పెంచి ఐదాశ్వాసముల ప్రబంధముగా తీర్చిదిద్దినాడు. ఈ రెంటికి గల పోలికలు భేదములు శ్రీ కణ్ణి సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారు ఈశానసంహితకు తాము వ్రాసిన పీఠికలో నిచ్చియున్నారు.

శౌనకాది మహామునులు సూతుని శివరాత్రిమాహాత్యము నడుగ నాతడు ప్రళయాంతమున శ్రీమన్నారాయణుడు క్రోడాకారమున భూమి నుద్ధరించి గర్వముతో క్షీరసాగరమున శయనించుట, నిద్ర మేల్కొంచిన బ్రహ్మ శివానుగ్రహమున మరల సృష్టిచేసి తానే జగత్కర్తనని గర్వించి పాలసముద్రమున పవ్వళించియున్న నారాయణుని కవ్వించుట, విరించి-నారాయణు లహమహమికతో పాశుపతాస్త్రములు ప్రయోగించుట, లోకములు గగ్గోలువడుట, మాఘకృష్ణదతుర్దశీ మధ్యనిశిని శివు డనలస్థంభాకారముగా నవతరించుట, పద్మజ-పద్మాక్షులు దాని యాద్యంతములు పొడగాననేరక శివుని స్తుతించుట, శివుడు వారికి శివరాత్రివ్రతం బుపదేశించుట, తొల్లి యొక శివరాత్రిదర్శనమున మహాపాపియైన బ్రాహ్మణుడు శివలోకమున కేగెనని సూతుడనగా నా కథ వినుపింపుమని శౌనకాదు లడుగుటతో ప్రథమాశ్వాసము ముగియును.

దండకారణ్యమున రత్నపురి రాజధానిగా హేమాంగదుడను శబరరాజు పాలించుచుండెను. ఆతని మంత్రి యజ్ఞదత్తుడు. యజ్ఞదత్తుని భార్య సుశీల. ఎంతో కాలమునకు పుణ్యోపవాసవ్రత దానధర్మ దేవతారాధనంబుల వలన నామె గర్భము దాల్చుట, దోహదములు, ప్రసూతిగృహవర్ణనము, సుకుమార జననము, జాతకర్మలు, శైశవము, సంస్కారములు, విద్యాభ్యాసము, యౌవనము, దురభ్యాసములు, తల్లిదండ్రుల హితోపదేశము మున్నుగా గలది ద్వితీయాశ్వాసము.

సుకుమారుని దౌష్ట్యము పెచ్చుపెరుగుట, రాజాతని దేశము వెడలనడచుట, సుకుమారుడు కీకటదేశము మీదుగా హూణమండలమున కేగుచు కాంతారమధ్యమున నొక తటాకముకడ సేదదేరుట, అచటికొక చండాలకన్యక స్నానార్థమై వచ్చుట, పరస్పర మోహశృంగారములు, సాయం-నిశావర్ణనములు, సుకుమారుడు భద్రకాళికాస్థానమున నుండి రహస్యముగా చండాలకన్యకతో కాపురము సేయుట, శబరులతోడి సహవాసము, వారి దుర్వర్తనము హూణమండలమున పోక్కుట, ఇరువురును మరియొకచోటికి వెడలిపో నుద్ద్యోగించుట లాదిగా గలది తృతీయాశ్వాసము.

కాళిజాతర, సుకుమారుడు చండాలకన్యకతో కలిసి కిరాతమండలమున వణిక్పథము చేరి బ్రహ్మపురివాడలో కాపురముండుట, సంతానలబ్ధి, చండాలి మరణము, సుకుమారుడు కూతులతో పాపకార్యము చేయుట, వాని దుశ్చేష్టితము లెరిగి యచటివారు ప్రాయశ్చిత్తములు చేసేకొనుట, సుకుమారుడు కూతులవలన సంతానము బడయుట, హేమంతవర్ణనము, నాగేశ్వర వర్ణనము, శివరాత్రివర్ణనము. సుకుమారుడు నాగేశ్వరాలయమునకు వచ్చి శివరాత్రిని దర్శించి విగతకల్మషుడై కొంతకాలమునకు మరణించుట, కాలకింకరులు వాని గొనిపోవ వచ్చుట, శంకరకింకరులు వారి నడ్లగించుట, యుద్ధము, వాడోపవాదములు, యము డులుంబరుని మృత్యువును తన కింకరులకు బాసటగా పంపుట, యమభటుల పరాభవము, ప్రమథులు సుకుమారుని కైలాసమునకు గొనిపోవుట, సుకుమారుడు శివుని స్తుతించి,

ప్రమథు డగుట యనువానితో గూడినది చతుర్థాశ్వాసము.

తన భటుల పరాభవమును విన్న యముడు చిత్రగుప్తుని సంప్రదించి తన యశక్తాధికారము శివునకే విన్నవింప నిశ్చయించుకొని కైలాసమున కేగుట, కైలాసవర్ణనము, శివసందర్శనము, శివస్తుతి, యముడు సుకుమారుని పాపకార్యములు శివునికి వినిపించుట, శివుడు యమునకు శివరాత్రిమాహాత్మ్యము శివభక్తుల లక్షణములు చెప్పుట, యముడు తన లోకమునకు తిరిగివచ్చి తన భటులకు శివరాత్రిమాహాత్మ్యము శివభక్తుల లక్షణములు మరల చెప్పుటతో పంచమాశ్వాసము ముగియును.

ఈ శివరాత్రిమాహాత్మ్యమునకే సుకుమార చరిత్రమని నామాంతరము కనుక శ్రీనాథు డీ సుకుమారుని కథను ప్రబంధోచితవర్ణనలతో పెంచి అట్టి దుష్టుడు కూడ శివరాత్రి దర్శనమున పూతుడైనట్లు స్థాపించెను. కాశీఖండమున (IV. 76-163) గల గుణనిధి కథ యిట్టిదే. పాపకార్యములందు గుణనిధి వెన్నుదన్ని పుట్టినవా డీ సుకుమారుడు. సుకుమార చరిత్రమున శ్రీనాథుడు నైషధము కాశీఖండము మున్నగు తన పూర్వకృతుల నుండియే కాక భట్టబాణుని కాదంబరిలోని రసవంతములగు భాగము లనేకము గ్రహించెను. కనుకనే పూర్వకవిస్తుతి యొనర్చు సందర్భమున అవతారికలో శ్రీనాథుడు తొట్టతొలుత “బాణు నద్భుతశాస్త్ర బహుకళాపారీణు” (I-12) గొనియాడెను.

గీ. వానిఁ గలలోనఁ గానని వనజముఖియు
వాని మార్పునఁ బేర్కొని మానవతియు
వానిగా నాత్మ భావించి వరునిఁ గవయ
నప్పళింపని సతియు లేదయ్యె నచట.

అను శృంగార నైషధమందలి (I-62) పద్యము శివరాత్రిమాహాత్మ్యమున (II-94) రసవత్తమముగా విస్తరింపబడినది.

కాశీఖండము గుణనిధి చరిత్రమందలి (IV-114) పద్య మున్నదున్నట్లు శివరాత్రిమాహాత్మ్యమున (III-19) అవతరించినది. కాశీఖండమున శివదూతలకును యమదూతలకును జరిగిన సంవాదమందలి (IV-127) పద్యములోని మాటలు కొన్ని శివరాత్రిమాహాత్మ్యమున (IV-73) చేరినవి.

పుష్పదంతుని మహిమ్నుస్తవమందలి

“అతీతః పంథానం తవ చ మహిమా వాఙ్మనసయో
రతద్వాన్యత్యా యం చకిత మభిధత్తే శ్రుతి రపి
స కస్య స్తోతవ్యః కతివిధగుణః కస్య విషయః
పదే త్వర్వాచీనే పతతి న మనః కస్య న వచః”

అను శ్లోకములోని మాటలును, సనత్కుమార సంహితాంతర్గత ^[11]శివతత్వసుధానిధియందలి శివనామస్మరణాధ్యాయమందున్న

“హరశంభో మహాదేవ విశ్వేశామరవల్లభ
శివ శంకర సర్వాత్మ న్నీలకంఠ నమోస్తు తే”

యను శ్లోకమును గూడ శ్రీనాథుడు (V-21) సంస్కృతరగడలో వాడుకొన్నాడు.

భట్టబాణుని కాదంబరి నుండి శ్రీనాథుడు గ్రహించిన వర్ణనము లనేకము శ్రీ కణ్ణి సాంబమూర్తిశాస్త్రీగా రుదాహరించి యున్నారు. శివరాత్రిమాహాత్మ్యము II-15, 17, 30, 96, 97, 98, III-21 గద్యపద్యములకు మూలములు కాదంబరిలో గలవు. పాత్రచిత్రణము, గుణశిలస్వభావముల వర్ణనములు కూడ కాదంబరి నుండి సంగ్రహింపబడినవి. ఇందలి కావ్యత్వము గూర్చి శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రీగారు విపులముగా వ్రాసియున్నారు.^[12]

పూర్వముద్రణములు:

ఇంతకు పూర్వము శివరాత్రిమాహాత్మ్యము అసమగ్రముగా మూడుసారులు పుస్తకరూపమున కాకినాడ ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తువారు ప్రకటించినారు.

ద్వితీయముద్రణము 1930లో జరిగినది. ద్వితీయ ముద్రణ పీఠికలో అప్పటి కించుమించు 12 ఏండ్లకు పూర్వము ప్రథమముద్రణము జరిగినట్లున్నది. తృతీయ ముద్రణ మెప్పుడు జరిగినదో తెలియదు. మొదటి రెండు ముద్రణములకును శివరాత్రిమాహాత్మ్యమును తొలిసారిగా పరిష్కరించిన విద్వాన్ శ్రీ కణ్ణి సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారి రెండు పీఠికలున్నవి. మూడవ ముద్రణమున గూడ మరల ఆ రెండు పీఠికలే ముద్రితములైనవి. ఆనాడు వారికి లభించినది నాలుగాళ్ళాసముల గ్రంథమే కనుక శ్రీనాథు డంతే రచించియుండునని యూహించి శ్రీ సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారు తమ పీఠికలో నటులే వ్రాసినారు. ఒకటి రెండక్షరములు శిథిములైన చోటులు పూరించియు మిక్కిలి శిథిలములైన భాగములు చుక్కల గుర్తులుంచీయు గ్రంథమును ముద్రించినారు.

అటు తరువాత శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు సంపాదించి పంపగా శివరాత్రిమాహాత్మ్యమునకు మూలమైన ఈశాన సంహితను గూడ శ్రీ సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారే ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు 44వ ప్రచురణముగా విపులమైన పీఠికతో ప్రకటించినారు. శివరాత్రిమాహాత్మ్యమును శ్రీనాథుడు నాలుగాళ్ళాసములుగనే వ్రాసినట్లు శ్రీ సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారును, సంపూర్ణముగా వ్రాసినట్లు శ్రీ బండారు తమ్మయ్యగారును వాదించుకొన్నట్లు వారి పీఠిక మూలమున తెలియుచున్నది. మీదు మిక్కిలి సంస్కృతమున నున్న ఈశాన సంహితయే శ్రీనాథుని శివరాత్రిమాహాత్మ్యమున కనువాదమని శ్రీ సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారు రభిప్రాయపడినారు. ఇంకను శివరాత్రి మాహాత్మ్యమందలి అవతారికాభాగమును, ఆళ్ళాసాంతములును శ్రీనాథ విరచితములు కావనియు కృతిపతియో తదాశ్రితుడో ఈ పని చేసినట్లు వారు తీర్మానించినారు. ఆయా భాగములందలి దోషములను అప్రొడకవితాబంధములను ఇందు కుపబలకముగా నుదాహరించినారు. భట్టబాణుని కాదంబరీ వచనముల నే తీరుగా శ్రీనాథుడు శివరాత్రిమాహాత్మ్యమున అనుసరించినాడో నిరూపించినారు. ఇందు కాండ్రసాహిత్యలోక మెంతయు వారికి ఋణపడియున్నది.

సమగ్ర తాళపత్ర గ్రంథము:

ఇన్నాళ్ళకు శివరాత్రిమాహాత్మ్యము సంపూర్ణప్రతి లభించుట మన యదృష్టము. తెలంగాణమందలి మెదకు మండలము అందోలు తాలూకా దన్నారం గ్రామవాస్తవ్యులైన శ్రీ శంకు శంకరప్పగారి తాళపత్రగ్రంథమును నా కిచ్చినారు. శ్రీ సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారికి లభించిన ప్రతి కూడ తెలంగాణకు చెందినదే. ఇతరాండ్రప్రాంతములందువలె తెలంగాణమున తాళపత్రగ్రంథముల సేకరణ జరుగలేదు, ఇప్పటికిని ప్రాచీనగ్రంథములు తెలంగాణమున లభించుననుట కీ శివరాత్రిమాహాత్మ్యమే సాక్ష్యము. ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తుతిక (సంపుటి 54-సంచిక 3) లో పాల్కురికి సోమనాథుని క్రొత్తరచనము పండితారాధ్యోదాహరణము ప్రకటించితిని. తెలంగాణమున కొన్ని ప్రాచీనవీరశైవమరము లున్నవి. ఆయా మరములందు నేలగాబులలో నూర్లకొలది తాళపత్రగ్రంథములు గడ్డ కట్టుకొనిపోవుచున్నవి. వాని నుద్ధరించు నాథుడు లేడు. ఇప్పటికే కడచిన ఇరువది ముప్పదేండ్లలో కొన్ని యమూల్యగ్రంథములు మనకు శాశ్వతముగా దక్కకుండ పోయినవి. మా యింటినుండి శ్రీనాథుని శాలివాహనసప్తశతి పోవుట నే నెరుగుదును. పూర్వసంస్థానాధీశ్వరుల కడను కొందరు వ్యక్తులవద్దను పోయినవి పోగా మిగిలియున్న గ్రంథములనైనను సేకరించి ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాగార మొకటి స్థాపించవలెనని ప్రభుత్వమువారికిని ప్రజాసంస్థలకును ఒక దశాబ్దముగా మొరపెట్టుకొనుచున్నాను. కాని యది యరణ్యరోదనమైనది. ఇక కొన్నాళ్ళకు మిగిలిన గ్రంథములు కూడ పాడైపోయిన తరువాత ఎవ్వరును చేయగలిగిన దేమియు నుండదు.

ప్రస్తుతము లభించిన శివరాత్రిమాహాత్మ్యము తాళపత్రప్రతి వయస్సు ఇన్నూరేండ్లకు పైగా నుండును. వ్రాయసకాని పొరపాటులు కొన్ని యున్నను ఇది మిక్కిలి చక్కనిప్రతి. చక్కనిదే కాదు సమగ్రమైన ప్రతి. దీనిలో నైదాళ్ళాసము లుండుటే కాక పూర్వముద్రితములైన నాలుగాళ్ళాసములందు లేని కొన్ని క్రొత్త పద్యము లధికముగా నున్నవి. పూర్వముద్రణములందలి శిథిలభాగము లన్నియు దీనిలో భద్రముగా నున్నవి. ఇంకను దీనిలో కొన్ని పారభేదములు కూడ ఉన్నవి. పూర్వముద్రణములందు దోషజుష్టము లనుకొన్న భాగములు కొన్ని ఈ క్రొత్త పాఠములవలన గుణయుక్తము లగుచున్నవి. ఐనను ఒండురెండు శైథిల్యములు గ్రంథపాఠము లిందును లేకపోలేదు. మరియొక ప్రతి యెన్నడైన లభించినచో అప్పు డీ శివరాత్రిమాహాత్మ్యము సమగ్రతరమగును.

పంచమాళ్ళాసము:

పూర్వముద్రణములందు లేని పంచమాళ్ళాస మిందు గలదు. చతుర్థాళ్ళాసాంతమున మునులు సూతునితో “చిన్నవోయి యముం డేమి చేసెఁ బిదప” అని యడిగిన ప్రశ్నకు సమాధాన మీ పంచమాళ్ళాసము. ఇందు 91 గద్యపద్యము లున్నవి. శివదూతలవలన తన భటులకు జరిగిన పరాభవమును విన్న యముడు చిత్రగుప్తుని సంప్రదించి తన యశక్తాధికారమునుగూర్చి పరమశివునకే విన్నవింప నిశ్చయించుకొని కైలాసమునకు పోవుట, కైలాసవర్ణనము, శివస్తుతి, సుకుమారుని పాపకార్యములు చెప్పుట, శివుడు సమాధానముగా శివరాత్రిమాహాత్మ్యమును శివభక్తుల లక్షణములను చెప్పుట, యముడు తన లోకమునకు తిరిగి వచ్చి తన భటులకు శివుడు చెప్పినవన్నియు మరల చెప్పుట యిందలి వృత్తాంతము. ఈశాన సంహితయందలి (1-130 శ్లోకములు) చివరి యధ్యాయమున కిది తెలుగుసేత.

అధిక పద్యములు:

పూర్వముద్రణము నాలుగాళ్ళాసములలో లేని కొన్ని పద్యములు దీనిలో అధికముగా నున్నవి. అవి యివి.

ప్రథమాశ్వాసము 7-11, 123

ద్వితీయాశ్వాసము 103-107

తృతీయాశ్వాసము 45, 123లో కొంత, 131

చతుర్థాశ్వాసము 9లో కొంత, 14

పూర్వముద్రణమున నున్న కొన్ని పద్యము లీ తాళపత్రగ్రంథమున లేవు. అవి యివి.

ప్రథమాశ్వాసము 96

ద్వితీయాశ్వాసము 59, 105

తృతీయాశ్వాసము 24, 132

ఈ పద్యములం దవసరమైనవాని గ్రంథభాగమున జేర్చి యనవసరమైనవాని నదోభాగమున జేర్చినాను.

పరిష్కరణము:

పూర్వముద్రణమందలి శిథిలభాగము లీ క్రొత్త తాళపత్రగ్రంథము సాయమున పూరించినవి స్పష్టముగా తెలియుటకై (...) ఇట్టి కుండలీకరణములం దుంచినాను. పంచమాశ్వాసమున నిట్టి కుండలీకరణములు కొలది యాధారములతో నేను పూరించినవాని కుపయోగించినాను. వ్రాయసకాని పొరపాటువలననే మరెందుచేతనే జారిపోయిన భాగము లే యాధారము లేకుండ నేను పూరించినవానిని [...] ఇట్టి గుర్తులం దుంచినాను. పూర్వముద్రణమున నుండియు ఈ తాళపత్రమున లేని భాగములకు * (...) ఇట్టి గుర్తులుంచి యద్దోష్టాపికలందు పేర్కొన్నాను.

పూర్వముద్రణముతో నీ క్రొత్త గ్రంథమును పోల్చి చూడగా పాఠ భేదము ల నేక ము కనబడినవి. కొన్నిచోట్ల పూర్వముద్రిత పాఠములే సమంజసముగా నున్నవి. మరికొన్నిచోట్ల తాళపత్రప్రతిలోని పాఠములు సమంజసములని తోచినవి. నా బుద్ధికి సమంజసములని తోచినవానిని గ్రంథభాగమున నుంచి తక్కినవాని నదోష్టాపికలందు పేర్కొన్నాను. పూర్వముద్రణ పాఠములకు ము. అనియు కొత్త తాళపత్రపాఠములకు తా. అనియు గుర్తులుంచి యథాసంఖ్యముగా అద్దోష్టాపికలం దాయా పాఠాంతరములు పేర్కొన్నాను. ఈ రెండు తీరుల పాఠములను సరికావనుకొన్న చోటులందు నా మాటలుంచి రెండువిధముల పాఠములు దిగువన పేర్కొన్నాను. పంచమాశ్వాసము క్రొత్తదగుటచే దానికి పూర్వముద్రిత పాఠము లీయనక్కరలేకపోయినది. కేవలము తాళపత్రపాఠములు క్రింద సూచించి నా సవరణలతో పూరించినాను. కొన్ని తావులందు వ్రాయసకాని పొరపాటులని స్పష్టముగా తెలియవానిని కూడ క్రింద సూచించినాను. తాళపత్రగ్రంథములోని విషయము లెట్లున్నవో తెలియవలెనను ఉద్దేశముతో నట్లు చేసినాను. ధందోభంగములు నాకు తెలియని పదబంధము లున్నచోట్ల ప్రశ్నార్థక చిహ్నములుంచి విడిచినాను.

చతుర్థాశ్వాసము పుట 132లోని 88వ తాళపత్రము లక్షణము తెలియరాదు. దీనిని ప్రస్తరించి చూడగా హరిగతి రగడకు రెట్టింపని తోచినది. నాలుగేసి మాత్రల గణము లనిమిదింటి కొకపాదముగాను ఐదవగణము ప్రథమాక్షరము యతిగాను ఉన్నట్లు తెలియచున్నది.

పంచమాశ్వాసము పుటలు 142-143 లోని 21వ సంస్కృతరగడ తాళపత్రగ్రంథమున గజబిజిగా నున్నది. మొదటి నాలుపాదముల చివరన విరుపు గుర్తులున్నవి. తక్కినదంతయు వచనమువలె గుర్తులు లేక యున్నది. ఈ భాగము కూడ రగడకు చెందినదేయని తెలిసికొనుటకు చాల సమయము పట్టినది. వ్రాత తప్పులు గ్రంథపాతము లిందు పెక్కులున్నవి. పై తాళపత్రమునకును దీనికిని లక్షణము సామాన్యము. ఈ రగడను ఆర్యావృత్తములుగా విభజింపవచ్చును కూడ.

కృతిభర్త యింటి పేరు పువ్వలపువారని పూర్వముద్రణమున నున్నది. కాని నాకు లభించిన తాళపత్రమున నుప్పలపు వారని యుండుటచే నేనీ పాఠమే సమంజసమని తలంచుచున్నాను. ఉత్పలమను మాట కిది వికృతియై యుండవచ్చును. కృతిభర్త వంశమునకు మూలపురుషుడైన పోలిదేవయ్య "కడిమిమై నిరువత్తుగండనిచే మల్లికార్జును కుత్సలం బర్ధిః బడస" (1-22), కావున నిట్టి పేరు కలిగియుండునని ఊహించుచున్నాను.

నా పరిష్కరణము, పాఠాంతరముల నెన్నుకొను విధానము నిర్దుష్టమని ఘంటాపథముగా చెప్పజాలను. నా యల్పబుద్ధికి తోచినంత నేను చేసినాను. పండితులు సహృదయులు సవరణలు సూచించినచో మలిముద్రణమున దిద్దుకొందును. అచ్చుతప్పులు లేకుండ తెలుగు పుస్తకము ప్రకటితమగుట పూర్వజన్మసుకృతము. నే నంతటి పుణ్యమునకు నేచుకొనలేదు. చిట్టచివరన సవరణల నిచ్చియున్నాను. సహృదయు లది గమనింప ప్రార్థన.

[1] ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్పత్రిక, సంపుటము 54, సంచికలు 1, 2, విశ్వావసు చైత్ర-ఆషాఢములు, కాకినాడ.

[2] వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు, శృంగార శ్రీనాథము - 1923.

- [3] శ్రీనాథ కవితాసమీక్ష ప్రథమసంపుటము, కాకినాడ - 1960.
- [4] ఆంధ్రకవితారంగిణి, ఐదవ సంపుటము, పుటలు 25-31.
- [5] శివరాత్రిమాహాత్యము - పూర్వముద్రణ పీఠికలు.
- [6] శృంగార శ్రీనాథము, పుట - 276.
- [7] రెడ్డి సంచిక, పుట - 301.
- [8] ఆంధ్రకవితారంగిణి - ఐదవసంపుటము.
- [9] "శ్రీనాథుని రచనలు-పూర్వాపరాలు", సాహితీ, సంపుటము 5, సంచికలు 4, 5. జులై-ఆగస్టు, 1966. (ఏలూరు)
- [10] ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తుకాశితము-44, కాకినాడ.
- [11] అనుముల రామనాథశాస్త్రి పరిష్కృతము, శ్రీ ముదిగొండ బుచ్చిలింగయ్యశాస్త్రిగారి పండాకరీ ముద్రాక్షరశాలలో ముద్రితము, హైదరాబాదు- 1932.
- [12] ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తుత్పత్తిక, సంపుటము 40. సంచికలు 500, కాకినాడ.

ప్రథమాశ్వాసము

ఇష్టదేవతా ప్రార్థనాదికము

1. శా శ్రీ(గౌరీస్తనగంధసారముస్పృణశ్రీ)^[1]వాసితోరస్థలీ-
నాగాధీశవిశిష్టసంస్తవలసన్నా శీకపాదద్వయ-
ప్రాగల్భ్యుండగు శంకరుండు మనుచుం బ్రత్యక్షమై యెప్పుడున్
యోగీంద్రాఖ్యుని ముమ్మడింద్రసుతునిన్ నుద్యుక్తశాంతాత్మునిన్.
[\[1\] ము. వాశి.](#)

2. శా శ్రీరామారమణుం డశేషజగతీక్షేమంకరప్రక్రియా-
భారాయత్తమనస్కుఁ డార్యజన^[2]సంభావ్యుండు భవ్యాత్ముడై
గారామారగ నుమ్మమాంబికసుతున్ గౌరీశభక్తార్ణణిన్
ధీరున్ ముమ్మయశాంతునిన్ మనుచు సందీర్ఘాయురర్థాఢ్యుగన్.
[\[2\] తా. సంస్తవ్యుండు.](#)

3. ఉ నాలుగు మోములం దనర నాలుగు వేదము లభ్యసించుచున్
నాలుగు నైదు రూపముల నవ్యసుఖ(స్థితి స్పృష్టి)^[3]చేయుచు
న్నా లిని బుక్కిటం దిడి విహాయసవీధిని నంచ నెక్కి తాఁ
జాలఁ జరించు బ్రహ్మ ఘనశాంతుండు శాంతనఁ బ్రోచుఁ గావుతన్.
[\[3\] ము. చేసియున్.](#)

4. చ హరిహరపద్మజాదులగు నాద్యులు సంతతభక్తియుక్తులై
చిరమగు నిష్ఠసంపదలఁ జేకొని లోకములన్ సృజింపగా
నరుదుగఁ బ్రేమఁ బ్రోవ లయమందఁగఁ జేయఁగఁ గర్తలైరి నీ
^[4]పరమహనీయతత్త్వ మనివార్యము సద్గుణశీల పార్యతీ.
[\[4\] తా. వర.](#)

5. గీ మదనుఁ గన్నతల్లి మాధవునిల్లాలు
బ్రతుకులెల్లఁ దాసె పట్టిచూడ
ముఖ్యమైన లక్ష్మీ ముమ్మయశాంతాత్ము
మందిరంబునందు మసలుచుండు.

6. చ కవికవితాబ్ధిలోన ముఖగహ్వర మోడయు జిహ్వా త్రెడ్డు హ్య-
త్పవనుండు పీలికాఁడు మృదుభాషలు రత్నము(లై చెలంగఁగా
కవి పర)మాత్మ వర్తకుని కైవడి నీకు విశేషసత్కృతుల్
గవయఁగ ^[5]వచ్చె నీవలనఁ గావ్య^[6]సుఖాత్ముడ [పోలె] భారతీ.
[\[5\] ము. నిచ్చె;](#) [\[6\] ము. సుఖస్థితి యిచ్చుఁ గావుతన్](#)

7. క యుక్తాయుక్తనిరీక్షణ
శక్తుఁడు గాఁ డీతఁ డన కజస్రము కరుణా-
సక్తమతి మమ్ముఁ బ్రోవుము
భక్తపరాధీన వీరభద్రస్వామీ.

8. సీ ప్ర[కట] గర్జారౌద్రభాసితచందలో-
ద్ధామనీలాంబుదశ్యామదేహు
దనుజదర్పధ్వాంతదారుణసప్తార్చిఁ
బన్నగకేయూరుఁ బ్రకటమూర్తి
దారితశ్రీస్థిరాదర [వరహ]స్తుని
దక్షాధ్వరాటవీదావదహను
శమనజిహ్వోబీలసంకాశమోరాసి
దక్షిణదోర్ధంఢధారు వీర-

ఆ భద్రు భక్తచిత్తపరిపూర్ణు వాసవ-
వం[దితాం]ప్రియుగ్ము వారణాసు-
రారిమూర్తియైన యభినవరూపుని
సన్నుతింతు నేను సరస మెసఁగ.

9. సీ దక్షాధ్వరధ్వాంతద[ళనభ]ద్రోద్రేక-
సప్తాశ్వుఁ డే దేవు చండహేతి
భుగ్నుస్ఫుటాబీలభువనసంక్షోభైక-
గరళ మే దేవు నాక్రమ్యభుక్తి
నిఖిలావనీభారనిర్మలనిర్మాణ-
కరణంబు లే [దేవు కం]కణంబు-
లంధకాసురభీమహంకారపాథోధి-
బాడబం బే దేవు భయదశూల-

ఆ మమరవరకిరీట విమలకోటీరట-
న్నిబిడమణిమయాఖని[వ]హారుచిర
పాదపద్ముఁడైన పలివెల కొప్పయ్య
నర్థితోడఁ గొల్తు నహరహంబు.

10. చ పృథివిని భూధరావలి గభీరము సాగరసప్తకంబు త-
త్ప్రథితనిబంధనంబు వియదంతరమెల్ల కటిప్రదేశ మా
పృథుతరలోకసంఘములు భీమపిచండ మజాండమాలికా-
గ్రథనము నీదు మస్తమని కాంతురు సిద్ధివినాయకాధిపా.

11. క భావమునఁ దలఁతు మధురు
భావితలోకుని మదీశుఁ బరమేశసమున్
శైవమతగర్వనిర్వహ-

ణావిప్పుతకీర్తిః బండితారాధ్యవరున్.

12. సీ

బాణు నద్భుతశాస్త్రబహుకలాపారీణుః

బ్రకటవరకవితా[భ్యాసు వ్యాసు]

బంధురగాంభీర్య^[7]బంధు సుబంధు వి-

స్ఫురితమహోన్నతిస్తోము సోముః

జిరతరమతిభద్రుః జెన్నారు శివభద్రు

నతులగుణస్సారు నమ్మయూరు

వరనీతిచాతురీవాగ్భూతి భవభూతి -

(ముఖ్యసజ్జనదయా)మోఘు మాఘు

గీ

ఘనవినూత్నవికాసు శ్రీకాళిదాసు

దండికావ్యానులాపవార్గండి దండిః

జిత్రవాగ్భంభణప్రఖ్యుః జిత్రపాఖ్యుః

దగిలి మలహాణు బిలహాణుః (దలఃతు నెప్పుడు).

[\[7\]](#) ము. బంధానుబంధ వి

13. ఉ

ఉన్నతమైన^[8]యంద్రకవితోక్తుల నెంతయుః బ్రోడలైన యా

నన్నయభట్టు తిక్కకవినాయకుః^[9]దత్తము శంభుదాసు(నిన్

బన్నగుః బోలు నా కమలనాభునిః జేరి భజింతు నెంతయున్

సన్నుతశబ్ద)శాస్త్రముల సంఘట(నంబు ఘటించు వేడు)కన్.

[\[8\]](#) ము. యాంద్ర; [\[9\]](#) ము. డెట్టిన

14. క

కృతిపతులగు కవిముఖ్యుల

సతతముః గొనియాడి వారి సన్నుత(కరుణా-

మతికిన్ బాత్తుఁడ నేనే

వితతంబగు కవితచెప్ప వెరవని మతితోన్).

15. క

(ఉజవైన సుకవి)కోటుల

తెఱః [\[10\]](#)గిది యని తప్పులొల్లఁ దీర్తురు వశులై

యెఱుఁగరు సుకవులఁ గుకవులు

కఱకులు [\[11\]](#)వలుకుటయ నేర్పు గర్వప్రాడిన్.

[\[10\]](#) ము. గిదె; [\[11\]](#) తా. గలుగుటయె

16. ఉ

పద్యగణాక్షరప్రకరభావరసారగుణ(ప్రపూర్ణమై

హృద్యవిలాస)శబ్దపదహేతుకళారససత్త్రియాడ్యమై

యాద్యులు చన్న మార్గమున నా వళి ప్రాస విడంబబంధమై

చోద్యముగాఁగఁ జెప్పు కృతి శోత్రసుఖావహ మెల్లచోటులన్.

17. శా

(జాతాజాత చరాచరప్రతతికిన్) [\[12\]](#)సంభూతకస్థానమై

ఖ్యాతంబై బుధహృద్యమంగళకవీంద్రాచార్యసంసేవ్యమై

యాతారార్కసుధాంశువై కమలజాతాకల్పమై యెప్పుడున్
జ్యోతిశ్చక్రముః బోలెఁ గ్రాలవలదా సొం(పారి కావ్యం బిలన్).

[12] తా. సంఘాతక

18. వ

అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబును, గురుప్రశంసయుఁ, గవీశ్వరప్రస్తుతియుఁ, గుకవినారాకరణంబునుం జేసి యొక్క
కవితావిధానంబు శైవంబుగా సుకుమారచరిత్రంబు (చెప్పంబూనిన యవసరంబున) స్వస్తి శ్రీపర్వతస్వయంభూ శ్రీలింగచక్రవర్తి
శ్రీమన్మల్లికార్జునమహాదేవుని ముఖమండపంబున సుఖాసీనులయి యంచుగండ(దేవ) పృథ్వీమహా(మహాత్మును,
నానాదేశాగతానేక బ్రాహ్మణ)భక్తప్రకరంబులును, విజయసదృక్షులగు శుద్ధక్షత్రియులును,
ధనపతిసమానసంపద్భాసీతులగు వైశ్యులును, నిర్వక్తపరాక్రములగు వీరభటులును, [13](శంకరపురాధ్యక్షులును),
స్థానా(ధికారులును, బాహత్తరి)నియోగంబును, గుండలి దండ లాసక [14]ప్రేరణి ప్రేఖణంబులైన
చతుర్విధన్యత్తగీతవాద్యాభిజ్ఞులును, గళావిలాస[15]కరణాసనబంధురబంధభేదంబులం [16]గంధర్వసంగరప్రవీణలయిన
(కురంగలోచనలును బలసి)యుండ, శ్రీశాంతభిక్షావృత్తియతీశ్వరుండు శివకథావిధానంబులఁ [17]బ్రౌద్దులు పుచ్చుచుఁ దన
మూలభృత్యుండగు [18]నుప్పలపు ముమ్మడిదేవయ్య శాంతునిం గనుంగొని నీ పేర (నంకితంబుగా నంద్రభాషా) కవిత్వంబున
నీ కథ యుపన్యసింపుమనిన మహాప్రసాదంబని సత్కవిసారస్వభౌముండగు శ్రీనాథకవివరేణ్యుని గృహావిశేషంబునం గాంచి
శ్రీమన్మల్లికార్జున మహాదేవ(దేవు పాదపద్మారాధకులగు) అంచుగండముఖ్య [19]రేవణసిద్ధ యేకోరామేశ్వర పండితారాధ్యాది
చాతుర్వర్ణ్యంబులం గలిగిన మ(తంబుల) యందు (పండితారాధ్యహస్తసంభూత వంశంబులయందు నుద్భవం)బందిన
మల్లినాథగురుండు.

[13] తాళపత్రమున లేదు; [14] తా. ప్రేరణ ప్రీక్ష్యకంబులైన; [15] ము. కరుణాబంధుర; [16] ము. గంధర్వసంగర; [17]
తా. బ్రౌద్దుపుచ్చుచు; [18] ము. పువ్వలపు; [19] ము. వరుణా... .. లోష్ఠ

19. సీ

లింగార్చనక్రియాలీల నే ప్రొద్దును
గరికాల[20]చోడని కరణివాఁడు
జంగమారాధనాసక్తి మై(నేపార
బల్లాణభూనాథు పాడివాఁడు
పరమశైవాచారపాండిత్యవిస్ఫూర్తి
సంగన బసువయ్య) సరణివాఁడు
వరధర్మచాతురీవైభవఖ్యాతిచే
[21]చెన్నమరాయని చెలువువాఁడు

గీ

ననగ నిద్ధాత్రి నింపారు నఖిలకళల
సకలనిర్మాణవిద్యాప్రశస్తుఁ డనగ
మానితైశ్వర్యసంప్రాప్త(మహితయశుఁడు)
మల్లికార్జునయోగిసమాజ[22]వరుఁడు.

[20] తా. భూనాథు; [21] ము. సేనమ; [22] ము. పరుఁడు

20. క

ఆతని వంశంబునఁ బ్ర-
[23]ఖ్యాతచరిత్రప్రతాపకలనాధర్ముం
డాతతవిక్రమశీలుఁడు

భూతలమునఁ గొమ్మవిభుఁడు పొలుపై వెలసెన్.

[23] ము. ఖ్యాతిగఁ జరితప్రతాప

21. వ తదనుసంభవుండు.

22. సీ [24]చేఁపూరి భీమేశుఁ జెలువార గుండెలఁ

బూజ గావించిన పుణ్యమూర్తి

కడిమిమై నిరువత్తుగండనిచే మల్లి-

కార్జును కుత్సలం బర్ధిఁ బడసి

గొలని రామారెడ్డివలన (శ్రీగిరినాథు

కర్పించె భరణాలు గరి)మతోడ

భక్తిరాజాఖ్యచేఁ బర్వతేశ్వరునకు

నర్పించెఁ [25]జెరువాలు నాతుకూరు

గీ ధరణిఁ ద్రిపురాంతకున కాముదాలపల్లి

రాయవేశ్యా [26]భుజంగువల్లావ యిచ్చె

నిట్టి పారుష (సంపన్నుఁ డిద్దయశుఁడు)

పోలిదేవయ్య చెన్నారుఁ బుణ్యమూర్తి.

[24] ము. చేపూరి; [25] ము. జెరువాడు; [26] తా. భుజంగమర్లావ

23. వ ఆ గురుస్వామి నిజవంశాచారంబునకు దగిన తలోదరిం బరిణయంబయ్యె నంత.

24. సీ గౌరీతలోదరి గాఁబోలు నీ భా(మ

కారుణ్యవిస్ఫూర్తి గలిగి)యుండు

శ్రీలక్ష్మీ గాఁబోలుఁ జెలువ సౌభాగ్యంబు

దిక్కులనెల్లను బిక్కటిల్లు

వాగ్దేవి గాఁబోలు [27]వామాక్షి బహుశాస్త్ర-

పాండిత్యవిస్ఫూర్తిఁ బరిడవించు

నింద్రాణి గాఁబోలు నిందునిభాస్య (తాఁ

బావన)ఖ్యాతిమై బరఁగుచుండు

గీ ననగ నే ప్రొద్దు గుణముల నతిశయిల్లి

[28]పరఁగు శ్రీశైలనాథుని పట్టణమునఁ

బోలిదేవయ్య కులసతి పుణ్యచరిత

ముదిత [29]సజ్జననికురుంబ ముమ్మమాంబ.

[27] ము. వర్ణిత; [28] ము. పరగ; [29] తా. పరిణజనకదంబ

25. ఉ *పోలయ ముమ్మమాంబికలు పుణ్యచరిత్రుల భక్తియుక్తులం

బోలఁగఁ గాంచి రేడ్వరను బుణ్యఋషీశ్వరసప్తతుల్యులం

బోలిన పుత్రసప్తకము భూతహితార్థగుణప్రవృత్తికై

లాలితవిక్రమోన్నతుల లక్షణదివ్యవిచక్షణాత్ములన్.

26. సీ రామామనోహరరతిరాజ [30]నిభుఁడు శ్రీ-
 మల్లినాథాఖ్యుండు మహిమ వెలయు
 (ధర్మార్థ సం)చారనిర్మలస్వాంతుండు
 శ్రీగిరినాథయ్య చెలువుమీఱుఁ
 బరమశైవాచారపాండిత్యగరిమల
 [31]సెట్టిదేవాఖ్యుండు చెన్నుమీఱు

వైభవప్రఖ్యాతవరహరిశ్చంద్రుండు
 భీమేశ్వరస్వా(మి పెంపుమీఱు)

గీ వెలయు ముమ్మడిదేవయ్య వినుతకీర్తి-
 ఘనుఁడు కొమరగిరింద్రుండు గలిగియుండు
 (భూతిఁ) బోతలింగాఖ్యుఁడు పొలుపుమీఱు
 సప్తఋషులకు నే ప్రొద్దు సము(లనంగ).

[30] తా. నిభుఁడనా; [31] తా. చిట్టి

27. క (వారలలోపల సెట్టియ
 ధారుణి శ్రీపర్వతేశు దండాధీశుం
 డారయ ననగా వెలసెను)
 కారణజన్ముండు (నవ్యకావ్యాసక్తిన్).

28. సీ (శివరాత్రి నిత్యంబుఁ జెల్లించు విఖ్యాతి
 బసువయ్య దండాధి పాటివాఁడు)
 లింగార్చనక్రియా(లీలల నే ప్రొద్దు
 సురియ చొడాధీశు సొబగువాఁడు)
 పరమలింగధ్యానపారీణసద్బుద్ధి
 నల్లమప్రభు లీల నలరువాఁడు

[32]రుచ్యర్పణక్రియారూఢి నిద్ధారణి
 మాదరచెన్నయ్య మహిమవాఁడు

గీ చెలగె గురులింగజంగమసేవకుండు
 మల్లికార్జునశివునకు మంత్రి యనగఁ
 దూర్పునాఁడెల్లఁ బాలించు నేర్పరతఁడు
 శ్రీసమేతుండు పోలయసెట్టివిభుఁడు.

[32] తా. రిచ్యయనక్రియాలీలల నిద్ధాత్రి

29. వ అమ్మహాత్ముండు దన [33]వర్ణంబునకుం దగిన వర్ణనీయయగు సాధ్వి వివాహంబయ్యె నంత.

[33] తా. వర్ణనంబునకు

30. సీ పార్వతీమూర్తియు భారతీదేవియు
 నిందిరారూపంబు నింద్రుసతియు

రోహిణీదేవియు రుక్మిణీ^[34]దేవియు

స్వాహాస్వధాతులశక్తిదయము

గంధర్వసతులును గందర్పుభామయుఁ

గశ్యపుసాధ్వలుఁ గ్రతువు^[35]సతియు

వరవసిష్ఠునిరాణి ధరఁ గుంభసంభవు-

రామయు నాదిత్యురమణిఁ గూడి

గీ ధరణి నొక్కటఁ బుట్టించె ధాత^[36]యనఁగ

మగువ సెట్టిదేవాఖ్యుని మారమాంబ

సకలసద్గుణవిఖ్యాత^[37]సౌమనస్య

మహితపంచాక్షరీమంత్ర^[38]మంజులాత్మ.

[34] తా. నాతియు; [35] ము. సతులు; [36] తా. నాఁగ; [37] ము. సారసాఖ్య; [38] ము. మానసాత్మ

31. క సెట్టియ^[39]మారమ గాంచెను

దట్టుల భీమయ్యఁ బ్రోలధరణీధవునిన్

^[40]దుట్టురగండని ముమ్మయ-

^[41]సెట్టిన విలసిల్లు వీరశేఖరు ^[42]నర్ధిన్.

[39] తా. యమరం; [40] ము. మట్టుర; [41] తా. సెట్టియ; [42] తా. డర్ధిన్

32. క పారావారగభీరుఁడు

నారీజనమన్నధుండు వరసుతుఁ డనఁగా

ధారణి సెట్టియభీముఁడు

వారక వర్ధిల్లునెపుడు వైభవ మలరన్.

33. క లాలితవైభవశీలుఁడు

లోలాక్షీమన్నధుండు లోకఖ్యాతుం

డాలోలచరిత్రుఁడు ధరఁ

ప్రోలామాత్యుండు వెలసెఁ బుణ్యోదయుఁడై.

34. సీ పంచాక్షరీమంత్ర పారిజాతోద్భూత

ఫలము లే గురువు సంభాషణములు

వీరశైవాచారవిమలమార్గానూన-

శాశ్వతం బే గురుస్వామి మహిమ

నిఖిల^[43]దేశాధీశనివహ^[44]ప్రణామైక-

పాత్ర మే గురుమూర్తి పాదయుగళి

శంకరపూజాప్రశస్తదీక్షాజనా-

హ్లాద మే గురువు హస్తాంబుజాత-

గీ మనఁగఁ బండిత చెనమల్లికార్జునునకుఁ

బొత్తరత్నంబు సెట్టియ ప్రభుసుతుండు

మారమాంబాతనూజుండు మహితయశుండు

వెలయు ముమ్మడి దేవయ్య వినుతకీర్తి.

[43] తా. దేవాధీశ; [44] ము. ప్రమేయక

35. ఉ శ్రీగిరి తూర్పుదేశమునఁ జెన్నగు భక్తిమహత్వ (మర్ధిఁ దా
నా)గమవేదశాస్త్రముల నంచితధర్మకథాప్రసంగతిన
(యాగ)విశేషసూత్రముల నాయతశక్తి సుభక్తియు(క్తుడై)
(శ్రీగురుడైన ప్రోలగురు సెట్టియ ముమ్మయ) చెప్ప నొప్పెడున్.

36. క వారక (సెట్టియ వీరన)
సారాధము లయిన [45]కృతుల సభలోపలఁ దా
గారామారఁగఁ బలికిన
శారద యీ [46]రూపనంగ జగతిఁ జరించున్.

[45] తా. శ్రుతుల; [46] తా. రూపునందు

37. ఆ (వారిలోన వెలసె వరజయగండండు
బిజ్జ)లాఖ్య మానభీకరుండు
బసవశంకరుండు పరవాదిమండూక-
భయదపన్నగుండు [47]భక్తిఘనుండు.

[47] తా. భక్త

38. క [48]శ్వేతాంబరుఁ బోలియించిన
ఖ్యాతచరిత్రుండు జైనకాకోదరతా-
రోక్ష్యతతబిరుదాంకుండు సం-
జాతప్రవీలీన బిరుద[49]సమ్మతుఁ డెలమిన్.

[48] ము. పీతాంబరు; [49] తా. సమ్మదు

39. చ పరిణయమయ్యెఁ గాంతఁ గులభామిని రుద్రయపుత్రి శాంకరిన్
[50]సరసకలాభిరామ కులసంస్తుత పుణ్యచరిత్రయుక్తయై
యరయఁగఁ బుట్టినట్టి త్రిపురాంబికకూతురు భాగ్యదేవతన్
బరమపతివ్రతానిలయ భాసురనిర్మలగాత్రి నర్ణమై.

[50] తా. సరళకులాభిరామ

40. సీ పరమపాతివ్రత్యభావంబు తలఁపంగ
గౌరి గాఁబోలు నీ కాంత తలఁప
సకలసంపత్సూర్తి చాతుర్యమహిమల
నిందిర గాఁబోలు నిందువదన
సకలవిద్యాప్రాడి సడిసన్న గరిమల
భారతి [51]గాఁబోలు భామ యెప్పుడు

సర్వలక్షణగుణసంపన్నతోన్నతి

నింద్రాణి గాఢోలు నిగురుబోణి

గీ

యనగ నిద్ధాత్రి నే ప్రొద్దు నతిశయిల్లెఁ

బరగ ముమ్మడి దేవయ్య భామ జగతిఁ

[52] గామితార్థకసంధానకల్పవల్లి

యుజ్జ్వలద్గుణనికురుంబ యొమ్మమాంబ.

[51] తా. యననొప్పు; [52] ము. కామితార్థక

41. ఉ

ముమ్మడిదేవచంద్రునకు ముఖ్యతలోదరి యొమ్మ [53]మాంబకున్

(సమ్మద శైవశాస్త్రపరిసంచిత నిర్మల)శుద్ధ [54]యుక్తికిన్

ఇమ్మహి నెల్లవారలకు నీప్పితవస్తువిధాయియై ధరన్

సమ్మతి నుద్భవిల్లె [55]పరశాంతుఁడు శాంతన [56]యగ్రగణ్యుడై.

[53] తా. సానికిన్; [54] తా. మూర్తి; [55] ము. ంబర; [56] ము. వా

42. సీ

పరవాదిమత్తేభపంచాననాఖ్యుఁడు

పరవాదిమండూకపన్నగుండు

పరవాదినవమేఘపవమానధీరుండు

పరవాదిసాగరబాడబుండు

పరవాది [57]కుత్మీలభాసురదంభోళి

పరవాదికేంధనపావకుండు

పరవాదిచయతమఃపటలోగ్రభానుండు

పరవాదిభోగిసుపర్ణుఁడనఁగఁ

గీ

జటులజైనకోలాహలసమర బిరుద-

ఘనుఁడు సంగ్రామపార్థుండు వినుతయశుఁడు

శుభుఁడు ముమ్మడిదేవయ్య సుతుఁ డనంగ

వెలసె శాంతయ్య విక్రమవీరవరుఁడు.

[57] తా. కుత్మాట

43. గీ

వేడ్కఁ గవిసార్వభౌముని విమలచరిత

స్కాందపౌరాణికంబైన కథలలోన

ఘనత శివరాత్రిచరితంబుఁ దెనుఁగుగాఁగఁ

గరుణఁ జేయుము శ్రీనాథకవివరేణ్య.

44. వ

అనవుడు నమ్మహీసురాగ్రగణ్యుండు కమలనాభామాత్యపౌత్రుండును మారయామాత్యపుత్రుండును నగు

శ్రీనాథకవివరేణ్యుండును [58]సంతుష్టమానసుండై శాంతస్వామి యొసంగిన కర్పూరతాంబూల జాంబూనదాభరణంబులు

స్వీకరించి [59]స్కాందంబున నీశానసంహితయందుం జెప్పబడిన యురులింగోద్భవంబును, శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబును,

(సుకుమారోత్పత్తియు, యమ-శంకర సంవాదంబును, యమ-శివదూత సంబోధనంబును నను పంచమాశ్వాసానుకీర్ణంబై

యొప్పు) [60]కథానిధానంబున కథీశ్వరుఁగా (శాంతదేశికేశ్వరుం బరిగ్రహించి).

షష్ఠ్యంతములు

45. క (సత్యహరిశ్చంద్రునకును,
నిత్యాప్రతిమాన) దాననిర్మలమతికిం
గృత్యాకృత్యవివేకికిఁ
బ్రత్యర్థిద్విరదదళనపంచాస్యునకున్.

46. క రామామన్మథమూర్తికి
రామత్రయ^[61]లీనమతికి రమ్యాత్మునకున్
^[62]సోమవ్రతవరకాంతికి
భీమజయోత్కటవిశేషభీకరమతికిన్.

[61] ము. లీల; [62] తా. సోమావృత

47. క శైవాగమశాస్త్రాది
ప్రావీణ్యాగణ్యపుణ్యభరితాత్మునకున్
భావాభావవివేకికి
భావితవంశావతారపరమాత్మునకున్.

48. క జంభాంతకవైభవునకు
సంభృతశాస్త్ర^[63]ప్రతాపశైలోన్నతికిన్
శుంభత్పాభవరతికిన్
దంభోళిస్ఫురితతీవ్రతరఖడ్గునకున్.

[63] తా. వ్రతాశశైవో

49. క ^[64]వరముమ్మయశాంతునకుం
బరమ^[65]పరిజ్ఞాననిధికిఁ బావనమతికిన్
నిరుపమవిక్రమయశునకుఁ
గరుణారసపూరితాత్మకలితాంగునకున్.

[64] తా. ధర; [65] ము. వర

50. వ అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధియు, నభిమతార్థసిద్ధియు, సత్యధర్మక్రియావృద్ధియు నగున ట్లష్టాదశవర్ణనాగర్భంబుగా
నత్యాశ్చర్యకరంబై యుండ నా రచియింపబూనిన కథానిధానంబు సకలపాపనిర్ముక్తంబై ^[66]సర్వవస్తుసంధానంబై,
సర్వలక్షణసంపన్నంబై, సర్వాగమానూనసంభావితసంస్తుత్యంబై, పరమధర్మోత్కృష్టంబై, పరమేశ్వరప్రియంబై,
పార్వతీమనోహరంబై, శ్రీనాథసేవితంబై, *(బ్రహ్మారుద్రాది దేవతాసంస్తూయమానంబై), (యథావిధి) శోభిల్లు
నిప్పుణ్యచారిత్రంబు *(దశదోషవివర్జితంబై) నా నేర్చిన విధంబున రచియించెద నది యెట్టిదనినఁ బూర్వోక్తమార్గంబునఁ
బరిపూర్ణంబై యథావిధి శోభిల్లు *(నిప్పుణ్యచారిత్రంబుఁ బోలి)నట్టి ధర్మక్షేత్రంబును మహాతీర్థంబును నగు
గంగాకాలిందీసంగమంబున ^[67]సంశ్రేతాత్ములు సత్యవ్రతపరాయణులు నగు శౌనకాది మహామునులు దీర్ఘసత్రంబునందుఁ
గూడియుండ (నవ్వేళ) వేదవ్యాసప్రియశిష్యుండు రోమహర్షణతనయుండు పౌరాణికుండు సూత్యాహిసంభవుండు సూతుం

డేతెంచిన సంప్రహృష్టమానసు లయి యమ్మహామును లాసనార్హ్యపాద్యాదులం బూజించి యతని కిట్లనిరి.

[66] తా. సర్వాగమానిర్ముక్తంబై; [67] తా. సంస్థితాత్ములు

51. సీ

సర్వజ్ఞ రోమహర్షణతనూభవ సూత

యఖిలపురాణవిద్యాప్రగల్భ

పంచావయవయుక్త భవ్యకావ్యవిదగ్ధ

యాశ్చర్యహేతువులైన కథలు

[68] రత్నాకరమునందు రత్నంబులునుబోలెఁ

గలవు నీయందుఁ బొగడ్డ గాదు

నీ వెఱుగని విద్య శీ విశ్వమున లేవు

తర్కించి యెన్నివిధములఁ జూడ

గీ

నుత్తరోత్తర [69] సత్కృత్య మొప్పు నీకుఁ

గాలనిర్ణయకలన నీ కరతలంబు

పూర్వమున మేము సేసిన పుణ్యమెల్ల

ఫలితముగ [70] నేఁగుదెంచితే ప్రార్థనంబు.

[68] తా. రత్నాకరంబందు; [69] సత్కృత; [70] ము. నేగుదెంచితి

52. వ

వేదంబులు నాలు గంగంబు లాఱు మీమాంసాన్యాయ విస్తరపురాణ ధర్మశాస్త్రంబు లాయుర్వేద ధనుర్వేదంబు లర్థశాస్త్రంబు లను నష్టాదశవిద్యానిధానంబులకు నాదికర్త సదాశివుం డా శూలపాణి యమ్మహాస్థానంబులు బ్రహ్మ కుపదేశించె. అనంతరంబ శంకరాజ్ఞాప్రచోదితుండై కృష్ణద్వైపాయనాభిధానంబున ననాదినిధనుండు పుండరీకాక్షుండును, నరణియందు వైశ్వానరుండునుం బోలె ద్వాపరాంతంబున సత్యవతియం దావిర్భవించె. వేదార్థోప[71] బృహహణార్థంబు సర్గ ప్రతిసర్గ వంశ మన్వంతర వంశానుచరితంబు లను పంచలక్షణంబులం గలిగి [72] బ్రాహ్మంబు వైష్ణవంబు శైవంబు భాగవతంబు భవిష్యంబు నారదీయంబు మార్కండేయం బాగ్నీయంబు పాద్మంబు బ్రహ్మకైవర్తంబు లైంగంబు వారాహంబు స్కాందంబు వామనంబు కౌర్మంబు మాత్స్యంబు గారుడంబు బ్రహ్మాండంబు నను మహాపురాణంబులు పదునెనిమిది గల్పించె నవియు.

[71] తా. బృహద్వర్ణనార్థంబు; [72] తాళపత్రమున నీ పురాణముల పేరులు ముందువెనుకలుగా నున్నవి

53. గీ

గ్రంథసంఖ్యఁ బురాణసంఘంబు గూడి

[73] నాల్గు లక్షలౌ నీ పురాణములలోన

నూఱువేల్గంధములలోన నుతి వహించి

శ్రీమహాస్కాందసంహిత శివునిఁ జెప్పు.

[73] ము. నాల్గు లక్షల

54. వ

అందు శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబు చెప్పంబడి యుండు; నమ్మహావ్రతం బెట్టి దెవ్వ రాచరించి రే ఫలంబు నొసంగు మాకుం బరిపాటి తేటపడ వివరింపుమనిన నక్కడకుండు శౌనకాది మహామునుల కిట్లనియె.

55. ఉ

తాపససార్వభౌములు సదాశివరాత్రిమహావ్రతంబు [74] దో-

షాపహృతిక్షమంబు వినుఁ డాదరణంబున నేను సద్గురు

శ్రీపదపద్మముల్ దలచి చెప్పెద శంకరసంహితాకథా-

దీపితభవ్య^[75]మార్గమున దేటపడన్ మొదలింటినుండియున్.

[74] ము. దోషాపహ్యాతిక్రమంబు; [75] ము. మార్గమును

56. గీ ప్రళయకాలంబు ^[76]తుదఁ గాళరాత్రి చనిన
^[77]నపరమగు సర్గమునకు బీజాంకురంబు
శీతమును నుష్ణమును ^[78]గాక చిలుపచిలుప
గంధవాహంబు ^[79]వీచె నిర్గంధమగుచు.

[76] తా. తుదిం; [77] తా. పరమమగు స్వర్గమునకు; [78] ము. గాఁగఁ; [79] ము. వీచు

57. సీ మూలముట్టుగ^[80]ను నున్నూలనంబును బొంది
మహిధరంబులు రూపుమాలి యుండఁ
ద్రిభువనంబులుఁ జలత్పణరాశియునుఁ బోలె
సప్తార్చిచేత భస్మంబు గాఁగఁ
బుష్కలావర్తకాంభోధరంబులు వృష్టి
విశ్వప్రపంచంబు వెల్లిగొనఁగ
భూర్భువస్వర్లోకములు మహర్లోకంబు
జనలోక మెక్కి విశ్రాంతి మెఱయ

గీ నఖిలదిక్కులు ముంచి బ్రహ్మాండగోళ
మప్పళింపుచు సప్తార్ణ(వాంబువులును)
నిండికొనియుండఁగా రిత్తనింగితోడఁ
గొంతకాలంబు శూన్యమై గొడ్డుపోయె.

[80] తా. సమున్నూలాంజనము బొంది

58. వ అప్పుడు బ్రహ్మ నారాయణుండై శివయోగముద్రాముద్రితలోచనం డగుచు సముద్రంబు నడుమం బవ్వళించిన.

59. క జనలోక మెక్కి సిద్ధులు
వినుతించిరి జలధిసలిలవీచీ^[81]రింఖ-
ద్ధనజాతయోగనిద్రా-
వినిమీలితదీర్ఘనయను విషధరశయనున్.

[81] తా. రింఖో

60. గీ దేవతలు సంస్తుతించంగఁ దెల్లవాఱఁ
గల్పసంహారకాలంబు కాళరాత్రి
యంత మేల్కని కూర్చుండె నాదిపురుషుఁ
డాదిమబ్రహ్మ జగము సేయంగఁ దలచి.

61. గీ అభినవోన్మేషజిహ్వా మైనట్టి దృష్టి
దిశలు వీక్షించెఁ ద్రిభువనాధీశ్వరుండు
^[82]చింతనొందె లోకంబు ^[83]స్పృజించు వెఱవు

హృదయమున (నిట్టిదని నిశ్చయింపలేక).

[82] ము. చింతనొంది; [83] ము. సృజింప

62. ఉ (ఎక్కడఁ బోయెనో ధరణి యిందునిభాకరు) లొందణంగిరో
చుక్కసుద్ది యెద్ది^[84]యొకొ చూడఁగఁ గందుమె పర్వతంబులన్
దిక్కుల చాయ లెవ్వి యని ధీరత నల్పిటు చింత^[85]నొందె నే
(సక్కటి చూచినం దిమిరసం)హతి విశ్వము ముంచుండఁగన్.

[84] తా. యకొ; [85] ము. నొందగా

63. క అంతఃకరణంబున నటు
చింతిలి యుండుచుఁ బ్రపంచస్పృహకినిఁ ^[86]గ్రియో-
దంతమ్ము లేక దుర్వృథ
సంతన కట్టఁగ విధాత చాలండయ్యెన్.

[86] తా. క్రియావంతవృని కంతర్వృథ

64. వ వెండియు బహువిధంబుల నూహాపోహ లొనర్చియుఁ బుండరీకసంభవుండు భువననిర్మాణక్రియారంభంబునకు
నుపాయంబుఁ గానక చీకాకుపడి కాకోదరగ్రామణీగ్రేవేయు భగవంతుం గృతాంతఘస్మరు సంస్మరించి తత్ప్రసాదంబున
వసుంధరాగోళంబు మహాంధకారమగ్నం బగుట యెఱింగి యజ్జగద్ధాత్రుల నుద్ధరింపం దలంచి.

65. శా క్రోడాకారము దాల్చి కంఠభవఘ్నుర్ ధ్వానవిస్ఫూర్తిఁ బా-
తాళక్రోడమహా^[87]కటాహమున సందారింపఁ దత్కంఠరా-
గోళస్థాయినియైన భూమి పృథువక్షోజప్రదేశంబునన్
లీలాసత్పులకాంకురంబు లెగయన్ వెన్నుండు మున్నీటిలోన్.

[87] ము. కటాహము సముద్ధాటింప, తా. కటాహమున సందానింప

66. గీ లోతుమున్నీటిలోపల నీతలాడఁ
గూట^[88]కోలావతారుడై కైటభారి
చటులవాల కశాఘాతసంప్రభూత-
^[89]నీరమడ్డుస్వనంబున నింగి యదుర.

[88] ము. క్రోడావతారుడై; [89] తా. నీరవండుస్వరంబున

67. సీ కాడిపాటిన మేనిగరులు బ్రహ్మాండంబు
^[90]కడపపూబంతి కక్కజము దోష
ఋరపుటంబునఁ గీలుకొని మేరుకుధరంబు
మువ్వలోపలి ^[91]ఱాతిమురువు ^[92]వడయ
దీర్ఘకంఠకరోఘ్నురస్వనమునఁ
బాతాళగోళంబు బాతళింప
నీలాంబుదశ్యామనిబిడదేహచ్ఛాయఁ
^[93]బ్రళయాంధకారంబు దొలకరింప

గీ సప్తపాతాళముల క్రిందఁ జాగిపడిన
యవని నెత్తె నిశాతదంష్ట్రాంకురమున
నభినవస్తబ్ధరోమదివ్యావతారుఁ
డంబురుహలోచనుండు కల్పాదియందు.

[90] ము. కనుప; [91] తా. రాయి; [92] తా. నెరయ; [93] ము. ప్రళయాంతకాలంబు

68. వ ఇవ్విధంబున మహాపర్వతసన్నిభంబును *(నీలమేఘప్రతీకాశంబును దంష్ట్రాదండదారుణంబును
విపులవృత్తఘనస్కంధంబును సమున్నతకటితటంబును ప్రాస్వవృత్తోరుజంఘాగ్రంబును దీక్షణ్ణురమండలంబును
బద్మరాగసదృశేక్షణంబును దృఢదీర్ఘమహాప్రోధంబును సముదీర్ఘోచ్ఛ్వాసనిశ్వాసవిఘూర్ణిత ప్రళయార్ణవంబును)
విద్యుచ్ఛటాపాటల *(సటా)చ్ఛన్న కపోలస్కంధబంధురంబును^[94]నయిన వరాహరూపం బావహించి రసాతలంబున
సలీలమగ్నయగు పృథివి నుద్ధరించిన.

[94] తా. నై

69. గీ దానవారాతిదంష్ట్ర నెత్తంగఁబడిన
^[95]యుర్వి సూపట్టు జలధి నీ రోడి(గిలగ
పసిడికామ హత్తించిన పంబుతోడి
కొత్త) వెలిపట్టు జగజంపు గొడుగువోలె.

[95] ము. తా. సుట్టును

70. సీ జయజయధ్వనులతో సనకాది మునికోటి
వేదాక్షరంబుల వినుతి సేయ
బహుళసౌరభ(పరంపర) లుప్పతిల్లంగ
విద్యాధ(రులు పుష్పవృష్టి) గురియ
దివ్యదుందుభీసముత్థితనినాదంబుల
(భువననిష్కం)భంబు బోరు కలఁగ
జోకయై యప్పరస్సుదతీకదంబంబు
నింగిమీఁదఁ బ్రమోదనృత్త మాడ

గీ జద్దువడి యుండె నొక కొంత ప్రొద్దు వేడ్క
నవయవంబులు గరుదాల్ప నచ్యుతుండు
ప్రళయజలనిధి క్రింద (లోబ)డినయట్టి
యుర్వి దంష్ట్రాంకురంబున నుద్ధరించి.

71. గీ సురలు తనమీఁదఁ బువ్వులసోన గురియఁ
జూడ నొప్పా^[96]రె హరి ^[97]శరక్రోడమూర్తి
కందరంబుల ఖద్యోతగణము మెఱయఁ
జాల నొప్పారు నంజనాచలము వోలె.

[96] తా. రు; [97] తా. శ్వేత

72. వ ఇవ్విధంబునఁ బ్రళయసలిలోపద్రవం బు^[98]డిపి ధాత్రిఁ ^[99]బూర్వస్థానంబున సంస్థాపించి సర్వసర్వసహాభార*(వహనం)బునం బ్రభవించిన ప్రయాసభేదం బుజ్జగించుట^[100]కయి పాపసెజ్జపై మున్నీటి నట్టనడుమం బవ్వళించి నారాయణుడు నిజాంతర్గతంబున.

[98] ము. ందీర్పి; [99] తా. నుద్ధరించి; [100] తా. నై

73. శా దుర్వారోద్యమభంగి దంష్ట్రకతుదిన దూరంబుగా ^[101]నెత్తి యేఁ బూర్వస్థానమునందుఁ బెట్టితి యథాపూర్వంబుగా నిప్పుడి యుర్వీమండలి నెట్టివాఁడనొకొ యోహోయంచుఁ జిత్తంబునన్ గర్వించెన్ మధుకైటభాంతకుఁ డు^[102]దన్వద్వారిమధ్యంబునన్.

[101] ము. నైతి; [102] తా. హృద్యద్వారి

74. గీ అంత నిటఁ దానతానగు నబ్జభవుఁడు దంభ^[103]కోలావతారుఁడు ధాత్రి ^[104]యెత్తఁ జాగెఁ బ్రారబ్ధమార్గానుసారమునను మొదలుకొని యెల్ల విష్టపములు ^[105]స్సజింప.

[103] ము. క్రోడావతారుఁడై. తా. కోలావతారుఁడై; [104] ము. యెత్తి, సాగె; [105] తా. స్సజించె

75. వ ^[106]మహత్సర్గంబు *(భూతసర్గంబు వైకారికసర్గంబును నను) బుద్ధిపూర్వకంబులగు మూఁడును బ్రాకృతసర్గంబులు; ముఖ్యసర్గంబు, తిర్యక్సర్గంబు, దేవసర్గంబు, మానుషసర్గంబు, గ్రహసర్గంబును నా ^[107]నైదును బుద్ధిపూర్వకంబులు వైకృతసర్గంబులు; కౌమారసర్గంబు ప్రాకృతసర్గంబు. ఈ తొమ్మిదియు నసాధకంబులు సాధకత్వంబును నైహికాముష్మికహితాహిత తదుపాయ తత్ప్రతికారవిరహితంబునం జేసి ^[108]యప్రయోజనంబులగుట నీ తొమ్మిది సర్గంబులవలనను బ్రయోజనంబు గానక కనకగర్భుండు మహేశ్వరునిం బ్రస్తుతించి తత్ప్రసాదంబునం బురాణప్రజాపతుల *(కశ్యప)మరీచిభృగ్వాంగిరస పులస్త్యపులహకృతుదక్షవసిష్ఠుల మానసంబునం దొమ్మండ్రను ధర్మాధర్మసంకల్పంబుల మూఁటినిఁ గూడఁ బన్నిద్దఱు పుత్రులఁ గాంచె. ఆ పన్నిద్దఱవలననుం బండ్రెండు దివ్యవంశంబులు ప్రజావంతంబులుఁ గ్రియావంతంబులునై ప్రవర్తిల్లె; నందు *(దేవ)దైత్యదానవముని యక్షగరుడగంధర్వ కిన్నరకింపురుష సిద్ధవిద్యాధర కర్మదేవతాప్సరఃకామినీ రక్షోభూతపిశాచ మనుష్య పశుపక్షిమృగోరగకీటక గిరిగ్రావ వృక్షలతాగుల్మదులును, గాయత్రీ త్రిష్టుప్సామరథంతరంబులును, అగ్నిష్టోమహాయమేధ వాజపేయాతిరాత్ర పౌండరీకాదులు లోనుగా గలుగు చరాచరంబులు ప్రాజాపత్యాంగోపాంగప్రత్యంగంబుల జన్మించె; నివ్విధంబున నఖిలప్రపంచంబు నిర్మించి విరించి నిజాంతర్గతంబున.

[106] తా. మహత్సర్గంబు నాను; [107] ము. నేడును; [108] తా. నిప్పు

76. ఉ ఏ నధికుండ నాకుఁ బ్రతి యెవ్వరు నిర్జరకోటిలోన నేఁ ^[109]గాని జగత్ప్రపంచపరికల్పన సేయఁగలేఁడు తక్కొరుం డే నఖిలేశ్వరుండనని యెవ్వరునుం బ్రతికోటిలేమిఁ దాఁ దాన యహంకరించెను విధాత సదా^[110]శివు మాయపెంపునన్.

[109] తా. గాన; [110] తా. శివ

77. వ ఇవ్విధంబున నవష్టంభంబు గైకొని యంభోరుహసంభవుండు తాను సృజియించిన భువన(భవనం)బులు వీక్షింపందలంచి రాయంచ^[111]తే రెక్కె దిక్కులఁ జరించువాడు ముందట.

78. మహాస్థగర అటఁ గాంచెం ^[112]బద్మగర్భం డహిమకరడులీహస్తినక్రాది యాదః-

పటలీదాటీవిహారప్రచలిత మహిభృత్పక్షవిక్షేపలీలా-

^[113]చటులోర్మీవ్యాప్తఘోషా సముపచితదిశాసాధవీధీవిటంకా-

వటుసంఘాటాప్రతిశ్రు^[114]ద్భయకలితజగద్వ్యాప్తి లబ్ధిన్ సుధాబ్ధిన్.

[112] తా. కంజ; [113] తా. చటులోర్మీవ్యాపి; [114] తా. ద్వ్యతికలిత

79. లయగ్రాహి తోయజభవుండు మదిఁ బాయని యహంకరణ-మాయ^[115]ను జగంబు^[116]ల కపాయము ఘటింపం

జేయ సమకట్టి ఫణిశాయి నిరుపాధి శుభ-దాయకు సురాసురనికాయమకుటా^[117]గ్ర-

స్థాయి కురువిందసముదాయఘృణి^[118]కోటివిశ-దాయతపదద్వయుఁ గళాయుతుని శ్రీనా-

రాయణు రమారమణు డాయఁ జని నిద్దురకు రాయిడిగ నెవ్వఁడవురా! యనుచుఁ బల్కెన్.

[115] తా. తి; [116] తా. న; [117] తా. గ్రా; [118] తా. జాలనికటాయిత

80. క లేలెమ్మొక్కడివాడవు

పాలసముద్రమున భోగీపర్యంకమునం

దేలెద వొక్కండవు ^[119]ననుఁ

దైలోక్యాధీశు ^[120]నెఱుఁగుదా పరమేష్ఠిన్.

[119] తా. నన్; [120] ము. నెఱుఁగురా

81. సీ పాతాళభువనసప్తకము నిర్మించితి

వానితి విశ్వవిశ్వంభరయును

దిక్పక్రవాళ మెత్తితిఁ జక్కఁజేయఁగాఁ

^[121]బాఁతుకొల్పితి గోత్రపర్వతముల

వరుసఁ దీర్చితి నేడు శరనిధానములకు

నారు వోసితి నరణ్యములు పెక్కు

గ్రహతారనక్షత్రగతు లేఱుపఱిచితి

సరణు లేర్చితి నభస్వంతమునకుఁ

గీ గదియఁ గూర్చితి బ్రహ్మాండకర్పరంబు

పరిధిగా ^[122]వాలిచితి మహావరణజలము

నిట్టి నేఁ జేరవచ్చిన నెదురుకొనవు

పాన్పు డిగ్గవు దురవలేపమున నీవు.

[121] ము. పాదుకొల్పితి; [122] ము. వాల్పితిని

82. గీ ఎవ్వఁడవు చెప్పుమనిన లేనప్పు నన్ని

యిందిరావల్లభుఁడు బ్రహ్మ కిట్టు లనియె

నే జగత్కర్తనై యుండ నెట్లు నీవు

కర్తనని పల్కెదవు సిగ్గుగాదె చెప్పుమ.

83. గీ విని యెఱుంగవె కల్పాంతవేళ నేను
దంభ^[123]కోలావతార ముద్ధతి వహించి
సర్వసర్వ(ంసహౌతలచక్ర)^[124]భరము
దాల్చినాఁడను దంష్ట్రికాదండకోటి.

[123] ము. క్రోడా; [124] ము. సరణి

84. శా ఏలా వచ్చెదు డాయ నెవ్వఁడవు నీ వెచ్చోటికిం బోయె ^[125]ది-
ట్టేలా మ్రొక్కవు నాకు గర్వమిక నెంతే నోర్వ^[126]కుండుం జుమీ
త్రైలోక్యాధి^[127]పుండ్రు సురాసురశిరోరత్నప్రభామండలీ-
వ్యాళీడాంఘ్రిసరోరుహుండ విడు గర్వారంభసంరంభమున్.

[125] ము. దీవేలా; [126] తా. కుండం జుమీ; [127] తా. పతిన్

85. గీ అని వసుంధర నుద్ధరించిన బలంబు
భువనసర్గం బొనర్చిన పూనికయును
గారణంబులుగాఁగ నాగ్రహము పూని
యచ్యుతుండు నజుండు గర్వాంధులగుచు.

86. వ ^[128]ఁడొరుల నెఱింగియు నయ్యిద్దఱు మహేశ్వరు *(మాయా) ప్రభావంబున.

[128] ము. ఁడొరు నెఱింగిన యయ్యిద్దరు

87. గీ నన్ను గెల్చికదా నీవు నలిననాభ
యఖిలలోకేశ్వరుఁడ వౌట యనియె బ్రహ్మ
నన్ను గెల్చికదా నీవు నలినగర్భ
యఖిలలోకేశ్వరుఁడ వౌట యనియె శౌరి.

88. వ *(అని యవప్థంభవిజృంభణమున).

89. గీ ఇందిరానాయకుఁడు శార్ఙ్గ మెక్కువెట్టి
గాండివము సజ్యముగఁ జేసెఁ గమలభవుఁడు
శరములిద్దఱుఁ గాలాగ్నిసన్నిభంబు
లేసి రొండొరుపై శౌర్య మెసక మెసఁగ.

90. మ జవ మేపా^[129]ర మురారిపద్మజ భుజాచక్రీభవచ్చార్ఙ్గగాం-
డివకోదండవినిర్గత^[130]ప్రబలసందీప్తాస్త్రసంఘాతముల్
భువనక్రోడము నిండి భానుకిరణంబుల్ దూఱనీకుండుటం
బవలుం బర్వె మహాంధకారములు పైపై సూచినిర్భేద్యముల్.

[129] ము. ఠి; [130] ప్రభల

91. గీ గాండివము తేరిపైఁ బెట్టి కమలభవుఁడు
శార్ఙ్గమున నచ్యుతుం డేయు సాయకములఁ
గర్కశంభైన కుశపూలకమున ^[131]వ్రేసి

ఖండ^[132]ఖండంబులుగఁ జేసెఁ గదనవీధి.

[131] తా. నేసి; [132] ము. ఖండములుగ

92. క వాలిక మెఱుంగుఁ దూపులు
నాళీకాసనుఁడు^[133]కినుక నారాయణుపైఁ
గీలుకొనఁజేసి యార్చెను
నాలుగు మోములను^[134]ద్రిభువనములు వడంకన్.

[133] తా. గిన్క; [134] ము. త్రిభువనము వణకాడన్

93. వ ఇవ్వెదంబున విధాత^[135]యార్చిపేర్చినఁ గోపాటోపంబునం గటకటం బడి కైటభాంతకుండు లలాటవీధీవిటంకంబున భ్రుకుటి
నటింపఁ గల్పాంతవేళాసముజ్జ్వలజ్వలనజ్వాలాజాల లీలాక్రీడావహమహోపుభామండలమధ్యవర్తియు,
విబుధరిపువదూవైధవ్యదానదీక్షాదురంధరప్రభా పరాక్రమక్రీడానిర్వకపరాక్రమంబగు చక్రం బతని మీఁదఁ బ్రయోగించిన.

[135] తా. యార్చినం బేర్చిన

94. మ దిశలున్ నింగియు నేలయు బహులదీప్తి వ్యాప్తి నంతర్భవిం-
ప శతానందునిమీఁద సాగుటయు నప్పద్మాసనుండేసి బ్ర-
హ్మశిరోనామకమైన యస్త్ర(ము సమస్తాస్త్రా)ధిదైవంబు న-
వ్విశిఖం బుద్ధతి మ్రింగె నద్భుతగతిన్ వేవేగ నాచక్రమున్.

95. గీ హరి విధాత^[136]పైఁ బాశుపతాస్త్ర మేసి
నజుఁడు హరిమీఁదఁ బాశుపతాస్త్ర మేసి
నమ్మహ్మాస్త్రంబు (లొండొంటి నాక్రమించఁ
జనియెఁ బరిపాటి దివ్యవర్షములు నూరు).

[136] తా. మై

96. చ పటుతరవిక్రమస్ఫురణఁ బాశుపతంబులు రెండుఁ బోరఁగాఁ
జిటిలిన విస్ఫులింగములఁ జిల్లులు వోయె నభఃస్థలంబు ది-
క్షటము(లు మండె నంబుధులు గ్రాఁగె రసాతల)గర్భగోళసం-
పుటములు వొక్కె నుమ్మదము పుట్టెఁ జెమర్చెఁ బురాణకూర్మమున్.

97. ఉ పాశుపతాస్త్రరాజము లభంగధృతిం దమలోనఁ బోర మో-
రాశనిఖండసన్నిభములైన తదీయకృపీటసంభవో-
ల్కాశతముల్ పరస్పరవిఘ్ననఁ జిచ్చఱకోలలై వెసం
గేశవుమేన బ్రహ్మమెయిఁ గేలి యొనర్చె నపారవేదనన్.

98. ఉ కాంచనగర్భుఁడున్ నరకఘస్మరుఁడున్ బహుకాల మీ క్రియం
గాంచిరి నొచ్చి పాశుపతకాండయుగప్రభవాగ్నికీలన్
జంచలచిత్తవృత్తి బహుసంపద పెంపున^[137]మూరిఁబోయి ద-
ర్పించినయట్టివారి కివి పెద్దలె యచ్చెరువంద^[138]నేటికిన్.

[137] ము. మూరివోయి; [138] తా. వారికిన్

99. గీ పాశుపతములు రెండు [139]నీభంగిఁ బోర
 నజుఁడు హరియును వారింప నలవిగాక
 విస్ఫులింగచ్చటావళివేష్టనమున
 స్రుక్కుచుండిరి యంగముల్ [140]పొక్కిపడఁగ.

[139] తా. నిబ్బంగి; [140] ము. సొక్కి

100. గీ త్రిభువనంబును భయమందె దేవదైత్య-
 ఖచరసిద్ధగంధర్వులు కలఁగఁబడిరి
 అస్త్రరాజద్వయంబు సంహారకాల-
 దహనుభంగి నేకాంగయుద్ధంబు సేయ.

101. గీ అస్త్రయుద్ధము మాన్ప హర్యజులఁ గావఁ-
 దలఁచి యర్ధేందుమౌళి యత్యంతకరుణ
 నస్త్రములు రెంటినడును నయ్యవసరమున
 సంభవించె [141]మహానలస్తంభమూర్తి.

[141] ము. మహాస్తంభ శంభుమూర్తి

102. స్రగ్ధర *స్తంభం బావిర్భవించెన్ జ్వలదనలశిఖాజాలముల్ దిక్కులందున్
 జ్వంబించెన్ భూర్భువస్స్వస్థిరతరజఠరక్షేత్రముల్ చంచదుల్కా-
 సంభారోద్యత్స్ఫులింగస్థగితములుగ నాశంక విశ్వంభరుండున్
 శంభుండున్ సంభ్రమింపం జటులకరతటిత్సన్నిభస్ఫూర్తిమూర్తిన్.

103. సీ సప్తపాతాళ విష్టపము [142]లు భేదించి
 ధరణిచక్రంబు బిందం బొనర్చి
 భూర్భువస్స్వర్లోకములు సమాస్ఫాటించి
 ధ్రువమండలంబుఁ దుత్తుమురు చేసి
 పరమేష్ఠిపదవి కుద్భ్రాంతి యాపాదించి
 హరిపదంబున కార్తి యావహించి
 బ్రహ్మాండకుహరకర్పరము వ్రక్కలు వాపి
 యావరణంబు లందంద చించి

గీ [143]పరగఁ బుష్కరమార్గంబు పాయఁబట్టి
 యెగసి యెచ్చోట కేఁగెనొ యెఱుఁగరాదు
 శాతకుంభాద్రికూటాగ్రసన్నిభంబు
 శాంభవంబైన పావకస్తంభ మపుడు.

[142] తా. లుద్భేదించి; [143] తా. పరమ పుష్కరమార్గంబు పాయఁదట్టి

104. గీ పాలుగల [144]యగ్గికంబంబు ప్రభవ [145]మంది
 యుష్ణమును శీతమును గాకయుండఁ గాని
 యహహ పెట్టు జగం బుష్ణ మయ్యెనేని

శిశిర మగునేని వణకును సీతువట్టి.

[144] తా. యట్టి; [145] తా. మందె

105. సీ అద్భుతం బందిరి హరియుఁ బద్మభవుండుఁ
దమలోని తీవ్రోషములు మాని
పుష్కలావర్తకాంభోధరవ్రాతంబు
గురిసెఁ గల్పకలతాకుసుమవృష్టి
జయజయధ్వనులతో సనకాది యోగీంద్రు-
లభినుతించిరి ప్రస్ఫుటాక్షరముల
నమరదుండుభినినాదములు దిక్కుల నిండె
గంభీరతరమహాఘనరవముల

గీ నడగె నస్తద్వయంబు నభ్యంతరమున
[146]నగ్నికంబంబులోఁ గాన[147]నయ్యె శివుఁడు
వలిపె తెరలోననున్న భావంబు దోష
మాఘకృష్ణచతుర్దశీమధ్యరజని.
[146] తా. నగ్నికంభంబు; [147] తా. బడియె

106. గీ హంసరూపంబు దాల్చెఁ బద్మాసనుండు
దంష్ట్రరూపంబు గైకొనె దనుజరిపుఁడు
పోయి రంబరమున కథోభువనమునకు
నూర్ధ్వమును గ్రిందుఁ గానంగ నుత్సహించి.

107. క బహువర్షసహస్రంబులు
ద్రుహిణుండును హరియు [148]నధ్యథోభువనములన్
బహులక్రియ శోధించిరి
దహనస్తంభంబు తుదయుఁ దన్నూలంబున్.
[148] తా. దివియదో

108. వ శోధించి యాద్యంతంబులు పొడగానక హరివిరించు లేతెంచి వామదక్షిణభాగంబుల నిలిచి జగత్కారణంబయిన యమ్మహాదేవు
నిట్లని స్తుతయించిరి.

109. సీ [149]శర్వ లోకాధీశ చంద్రార్ధశేఖర
పురుష పురాణ శంకర మహేశ
యభవ యంతర్యామివై [150]ప్రేరకత్వము
చేపట్టి జనుల శాసించు [151]వీవు
భవదీయమాయాప్రభావంబు కతమున
నెఱుఁగలేమైతిమి యేము నిన్ను
మాకుఁ గర్తవు నీవు మాకు భర్తవు నీవు
మాకు హర్తవు నీవు మాటలేల

గీ నీ మహత్త్వంబు వర్ణింపనేర మేము
నిన్నుఁ దెలియంగనేరము నిజముగాఁగ
నభవ యాద్యుండ [152]వాఙ్మండ వగుదుగాన
నట్టి నీ కాచరింతు ముపాస్తి యెప్పుడు.

[149] తా. సర్వ; [150] తా. ప్రకర్తవ్యంబు; [151] తా. వీవ; [152] తా. వైతివీ

110. గీ పశువులము [153]మేము హర పశుపతివి నీవు
పశువులకు నెక్కడిది బుద్ధి పాలనయన
రాజ శేఖర నేర్పు నేరములు చూడ-
కరసి రక్షింపు మమ్ము నత్యంతకరుణ.

[153] తా. నేము

111. గీ విష్ణుమూర్తులు [154]కడచన్న వేళలందు
నజునిమూర్తులు [155]కడచన్న యవసరమున
[156]జిష్ణుమూర్తులు పర్యవసించినపుడు
[157]కలదె నీకు నపాయంబు కాలకంఠ.

[154] తా. గడసన్న; [155] తా. గడసన్న; [156] ము. విశ్వమూర్తులు విబుధులు వెడలునపుడు; [157] ము. కలదు
నీ కనపాయంబు

112. గీ అమరవంధ్య దివాభీత మనెడి పులుఁగు
హేళిమండల మీక్షింప నెట్లు నేర్పు
నేము [158]నిన్ను బరీక్షింప నెంతవార-
మిమ్మహోపరాధము క్షమింపవలయు.

[158] ము. నిను వినుతింపఁగ

113. వ అని స్తుతియించినం బ్రసన్నుండై విరూపాక్షుం డాక్షణంబ లింగమధ్యంబున వెడలి యర్ధనారీశ్వరుండును ద్రినేత్రుండును
నీలలోహితుండును వరదాభయ [159]మృగధరుండును సర్వాభరణభూషితుండును బ్రమథగణసమన్వితుండును
గోటిసూర్య [160]ప్రకాశుండును బాలచంద్రావతంసుండునునై సన్నిధియగుటయుఁ బెన్నిధిఁగన్న పేదల *(విధంబుం) బోలి
విరించినారాయణు లిట్లనిరి.

[159] ము. మృగాంకధరుండును

[160] తా. ప్రతీకాశుండును

114. సీ ఇభచర్మపరిధాన యే భక్తి చేసిన
సంతసంబంధు నీ యంతరంగ-
ముడురాజమౌళి యే యుపచారములు నీకుఁ
బ్రియములై యుండు నెంతయును గరిమ
నగరాజకన్యకాప్రాణేశ నీకు నే
కెలనఁ బో సర్వాంగకృప జనించుఁ

గ్రతువైరి నీకు నే వ్రతముఖ్య మొనరింపఁ

గౌతుకోన్నేషంబు గలిగియుండు

గీ నంధకాసురదమన నీ కభిమతంబు
లే యనుష్ఠానములు శర్వ యే మఖంబు
లాచరించిన [161]నీ వారమగుదు మట్టు-
లభవ దాక్షిణ్యపరత మా కానతిమ్ము.

[161] ము. నీ వారమగుట యట్లు

115. వ అనినఁ [162]బ్రీతచేతస్కుండై * (శివుండు) విశ్వంభరాంభోరుహసంభవుల కిట్లనియె.

[162] తా. బ్రచేతస్కుండై

116. మ అవధానంబున నాకు [163]సత్ప్రియము సేయన్ సర్వదా మీకు [164]స-
ద్యవసాయం బొడఁగూడెనేని వినుఁడా యంభోజద్యుగ్భారతీ-
ధవులారా విని యాచరింపుఁడు మదిం దాత్పర్య మొప్పంగ శ్రీ-
శివరాత్రివ్రత మస్మదీయ మది దాక్షిణ్యంబునం చెప్పితిన్.

[163] ము. సంశ్రయము; [164] ము. నద్యవసాయం

117. వ బ్రాహ్మముహూర్తంబునందు మేల్కని శౌచక్రియలు నడపి గురున కభివాదనంబు సేసి సంకల్పంబు నడపి
పూజోపకరణద్రవ్యంబులు సమకూర్చుకొని [165]నదీస్నానం బొనర్చి నిత్యనైమిత్తకాద్యనుష్ఠానంబులు దీర్చి
[166]యలంకృతుఁడయి [167]యజనస్థానంబును సమ్మార్జనలేపనాదుల శోధించి వితానద్వజంబు లెత్తించి [168]ఫలాకావలులు
*(గట్టి) తోరణంబులు [169]సంఘటించి (కదలీఫల పూగఫల పనసఫల నారికేళంబులు తోరణంబులుగాఁ గట్టి) దేవాలయంబు
ప్రవేశించి మౌనియై భసితత్త్రిపుండ్రంబును భస్మోద్ధూళనంబును గావించి రుద్రాక్షమాలికలు ధరియించి శివభక్తుల రావించి
గురూపదేశమార్గంబున [170]నాసనంబుఁ బాద్యం బర్హ్యంబు [171]మధుపర్కంబు నిచ్చి [172]పంచవదనంబులుఁ
బంచామృతంబుల నభిషేకించి ఫలోదక పుష్పోదక గంధోదక కుంకుమోదక రత్నోదక కర్పూరోదకంబుల నభిషేకించి వస్త్రం
బుపవీతం బాచమనంబు గంధంబు భూషణంబు పుష్పంబు ఫలాహారంబు నీరాజనంబు ధూపంబు వ్యజనంబు వాదిత్రంబు
దర్పణంబు స్తోత్రంబు మొదలుగాఁ గల [173]షోడశోపచారంబుల నుపచరించి నాలుగుజాములును జాగరంబు సేయునది. (ఇది
శివరాత్రి) వ్రతచర్యప్రకారంబు.

[165] ము. నదీస్నానంబు వొనర్చి; [166] తా. యలంకృతులై; [167] తా. అజనస్థానంబున; [168] తా. ఫలావలులు;
[169] తా. గాఁగట్టి; [170] తా. నాసనార్హ్యపాద్యంబుల; [171] తా. మధుపర్కంబిచ్చి; [172] తా. పంచవదను; [173] తా.
యశేషోపచారంబుల

118. గీ బ్రహ్మహత్యాయుతము సురాపానశతము
వీరహత్య గోహత్యలు వేనవేలు
శిశువధంబు [174]జనంగమ [175]స్త్రీనిషేవ-
మాదియగు పాపములఁ [176]దోలు నభవురాత్రి.

[174] తా. ను జంగము; [175] ము. శ్రీవినాశ. తా. స్త్రీనిషేధ; [176] తా. బొల్చు

119. వ తొల్లి యొక్క బ్రాహ్మణుండు మహా[177]పాపంబులు సేసి (సర్వజనంబులచేత నిందితుడై యొక్క)

శివరాత్రి^[178]వ్రతదర్శనంబున శివపురంబునకుం జనియె ననిన శౌనకాదు లక్కడకున కిట్లనిరి.

[177] తా. పాతకంబులు; [178] తా. వ్రతం బాచరించి

120. గీ అద్భుతం^[179]బయ్యెడిని మాకు నగ్రజన్ముఁ
డెట్టు పాతకములు సేయు టెట్టు^[180]లట్టి
పాపి శివరాత్రివ్రత మెట్టు పరగఁ జూచె
నంతయును విస్మరింపుమా^[181]యనినఁ బ్రీతి.

[179] తా. బది నీవు మాకు; [180] తా. లిట్టిపాటి; [181] తా. కనిన

121. శా జీమూతాన్వయరాజదైర్య సుమహాక్షీరాబ్ధిగాంభీర్య^[182]సు-
శ్రామప్రోద్భవగాఢశౌర్య సుమనోధన్వాతిసౌందర్య పౌ-
లోమీనాయకతుల్యభోగయుత^[183]సుశ్లోకద్రుజిత్వ్యాగ భా-
షామాదుర్య మతిప్రకాశధిషణా సత్యార్థసంభాషణా.

[182] తా. సు-త్రామాత్మోద్భవ; [183] తా. సుశ్లోకచ్ఛటాభూష. ము. సుశ్లోకారిజిత్వ్యాగ

122. క నిత్యయశశ్రీసుందర-
మత్యమరాచార్యవర్య మాన్యచరిత్రా
భృత్యజనావనతత్పర
సత్యహరిశ్చంద్ర సరససాహిత్యనిధీ.

123. మాలిని అమితహితసుభాషా స్వాంతవిద్యావిశేషా
సమరముఖదిలీపా చంద్రకందర్పరూపా
కమలనయ[న]వీర్యా కాంచనాహార్యదైర్యా
విమలరుచిరకీర్తి విశ్రుతానందమూర్తీ.

గద్యము

ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర సకలవిద్యాసనాథ

శ్రీనాథనామధేయ ప్రణీతంబయిన

శివరాత్రి మాహాత్మ్యంబునందుఁ

బ్రథమాశ్వాసము.

ద్వితీయాశ్వాసము

1. క. శ్రీహిమవద్ధిరిపుత్రిమ-
నోహరపదభక్తిజాతనూతనసరస-
వ్యాహారకావ్యనాయక
మోహనతనుజితజయంత ముమ్మయశాంతా.
2. వ అక్కథకుండు శౌనకాది మహామునుల కిట్లని చెప్పందోణంగె.
3. సీ కాంచనాచలముతో గర్వించి యే కొండ
[1] పెరిగె బ్రహ్మాండకర్పరము మోవ
నే కొండచఱులపై హిమశైలకన్యక
చెంచులేమలఁ గూడి సంచరించు
వజ్రాల కమరు రేవ విడంబనము సేయు
నే కొండమొలచుట్టు నిందుతనయ
యల్లోనేరెడుదీవి యవనీధ్రములలోన
నే కొండ కైశ్వర్య మెక్కుడయ్యె
గీ నట్టి వింధ్యనగేంద్రపర్యంతభూమి
దండకారణ్యవిపినమధ్యంబునందు
రత్నపురమనఁ గల దొక రాజధాని
కిన్నరాధీశు నగరకిఁ గీస వెలితి.
[1] తా. పెరిగి.
4. గీ స్పటికమాణిక్యపాషాణఘటితమైన
యప్పురముకోట యాకాశ మంటి యొప్పు
వేడ్కఁ బాతాళభువనంబు వెడలివచ్చి
[2] చుట్టుముట్టినయట్టి వాసుకీయుఁ బోలె.
[2] ము. చుట్టుముట్టినయట్టి.
5. గీ [3] పట్టణంబున దేవతాభవనకోటి
తుహినగిరికూటములతోడఁ దులలుతూఁగు
నమరగంగాపయఃప్రవాహములఁ బోలుఁ
దచ్చిరస్థాపితోన్నతధ్వజపటములు.
[3] తా. పట్టణంబున.
6. సీ [4] ప్రణతదేవకిరీటమణిమయాఖచ్ఛటా-
పటలకీమ్మీరాంఘ్రిపంకజుండు
వికటపాటలజటామకుటకోటిఘటిత-
కోమల[5] తారకాకాముకుండు

గంధదంతావళక్రవ్యాదరాట్కృతి-

కంఠాదురంధరకంధరుండు

కుంభినీధరసుతాకుచకుంభమ్మగమద-

స్థాసకస్థగితవక్షస్థలుండు

గీ శంభుఁ డొంకారనాథుండు శాశ్వతుండు
పాయకయ యుండు నవ్వీటి పరిసరమున
నర్మదా సింధుతీర కాంతారభూమి
మఱ్ఱి యను పేరి కల్పదుమంబు ^[6]నీడ.

^[4] ము. తా. మకుట; ^[5] తా. తోరణకోవిదుండు; ^[6] ము. మొదల

7. వ అప్పట్టణంబునకుం జుట్టును జనపదంబు ^[7]లైరావతీశతద్రూ విపాశాసింధునదీమాతృకంబులును,
విశ్వవిశ్వంభరాభ్రూలతానుకారిసేతురేఖాలంకారంబులును, దటాకతరుకుసుమకేసరక్షర
దమందమకరందధారాదోరణీసహస్ర^[8]సంవర్ధితకుల్యా సలికల్లోలమాలికా^[9]స్ఫుటస్ఫాయత్కాయమాన
నానావిదోద్యానవాటికాసంఘటితాకాలకాలాంధకారంబులును, నారామచూతపోతనికరసుకుమార
కిసలయాస్వాదకషాయకంఠ కలకంఠకామినీ కోమలకుహూకార కోలాహలాంకురిత పంచమరాగరాజంబులును,
రాజాన్నకలమపాష్టిక పతంగ^[10]ప్రియ నానావ్రీహిసస్య^[11]ప్రశస్తంబులును, బ్రవర్ణమానవనంబులును, ^[12]నిబిడిత
సారసికంబులును, గుళుత్థాభ్యుత్థానంబులును, సముద్గతముద్గతసామగ్రీసంగ్రహంబులును, ^[13]అణుచణకచణంబులును,
సిద్ధార్థ ^[14]శ్యామాక గోధూమ ^[15]గర్మత్తిలజర్తిలంబులును, అదూపిత ^[16]మాషకోరదూపితకోన్మేషంబులును,
^[17]కుసుంభకుసుమగుచ్ఛచ్ఛాయాచ్ఛటా^[18]భృంగణ శోణభంగోమాణుశృంగారిత జాంగలక్షేత్రంబులునునై
దాశరథి^[19]చరిత్రంబునుం బోలె సీతావృత్తి^[20]సరళంబును, జంద్రోదయంబునుం బోలెఁ
గరసహస్రసంవర్ధిత^[21]రత్నాలయంబును, యదువంశంబునుం బోలెఁ గులక్రమాగత శూరపురుషోత్తమ
బలాభిపాలితంబునునై యుండు వెండియు.

^[7] ము. తా. లీలావతీ శతద్రు విపాటింధు; ^[8] తా. సువర్ధిత; ^[9] తా. స్ఫాల; ^[10] తా. ప్రాయ; ^[11] తా. ప్రస్థంబులును; ^[12] తా. నిపీడితకాసారసికంబులును; ^[13] తా. సనకోచణకచణకంబులును; ^[14] తా. శ్యామ; ^[15] ము. శర్మరాతిల; ^[16] ము. మహాకోర; ^[17] ము. కుస్తుంబురు; ^[18] ము. భృంగ; ^[19] తా. చరిత్రంబులనుం బోలె; ^[20] తా. సరళంబులును; ^[21] తా. రత్నాలయంబులును

8. మ పరలోకస్థు ^[22]బతిన్ ఝుషాంకు బ్రతికింపంగోరి యొంకారశం-
కరు మ్రాలన్ రతి ^[23]ముక్తకంఠముగ నాక్రందించునా ^[24]నొప్పు న-
ప్పురబాహ్యోపవనాంతదీర్ఘికల (రేపున్ మాపు వీతెంచు) పు-
ష్కరకింజల్కభుజిక్రియాసుఖితహంసక్రేంక్రియారావముల్.

^[22] తా. మదిన్; ^[23] తా. కంఠముక్తముగ; ^[24] తా. నప్పురీ-పురబాహ్యోపవన

9. మ ధరణీచక్రమువోలె నప్పురము విస్తారంబు నాయామముం
బరికింపంగ నశక్యమైన గరిమం బాఢోధిగంభీరతం
బరిఖామండల మంబురాశి నుపమింపం బాత్రమై యొప్పు నం-
బరకల్లోలలురత్తిమింగిలడులీమత్స్యాహినక్రోద్ధతిన్.

10. గీ భద్రజాతి యేనుంగు లప్పట్టణమునఁ
 బ్రకటితస్సూర్తి నొప్పు సిబ్బములతోడ
 విమలవారాశిఫేనఖండములతోడి
 కవ్యపుంగొండబందులో కాక యనఁగ.
11. ఉ లక్షలసంఖ్య లప్పురి కెలంకులయందుఁ గొలంకు లొప్పు వాః-
 పక్షిగరుచ్చటాపవనసాతవికంపితపంకజంబులై
 [25]వీక్షణకౌతుకంబు ప్రభవింపుచునుండును లీలమై సహ-
 స్రాక్షుండు విశ్వరూపమహిమాద్భుతముం బ్రకటించెనో యనన్.
 [25] తా. వీక్షకు గౌతుకంబు
12. శా ఆ వింధ్యాచలదుర్గ [26]మేలు శబరాధ్యక్షుండు హేమాంగదుం
 డా వార్ధిద్వితయద్వయావధిగఁ జక్రాధీశ్వరుల్ గొల్వ నా-
 శావేదండఘటాకపోలతలమూర్పద్ధానధారాజల-
 స్థావప్రకమసంవిశుద్ధబహులప్రస్ఫూర్తిమత్కీర్తియై.
 [26] తా. మేలె
13. సీ శివుని కైవడి [27]మహాసేనానుయాతుండు
 బలభేది పగిది [28]నపవ్యసాయుఁ
 డరవిందహితు లీల [29]నధిగతాభ్యుదయుండు
 [30]బుధుని క్రియ నజహత్పుష్కరుండు
 గంగాప్రవాహంబు కరణిఁ బావనమూర్తి
 భుజగాధిపుని భంగి భోగశాలి
 యేనుంగు చందాన దానధారాశోభి
 శౌరి లాగున శంఖచక్రపాణి
- గీ కర్త యాశ్చర్యములకు నాకరము నీతి-
 కఖిలవిద్యాగమములకు నాస్పదంబు
 పగఱ కుత్సాతకేతువు బంధుకోటి-
 కమరలోకద్రుమంబు హేమాంగదుండు.
 [27] ము. మహాసేనాని యాత్ముండు. తా. మహాసేనాని యాతండు; [28] తా. నపవ్యసాయు; [29] తా. నధికరాభ్యుదయుండు;
 [30] ? . బుధుని క్రియ జయత్పుష్కరుండు
14. గీ ఆ నృపాలుండు నీతివిద్యానిరూడిఁ
 జారదృష్టియోఁ గాని విచారదృష్టి
 సమధిక్వైశ్చర్యవైభవోజ్జ్వలత నాతఁ
 డష్టమూర్తియోఁ గాని యనష్టమూర్తి.

15. వ ఆ రాజునకు నఖిలశాస్త్రవిద్యాకళా^[31]పావనగంభీరబుద్ధి యజ్ఞదత్తుండను బ్రాహ్మణుండు దేవేంద్రునకు బృహస్పతియును వృషపర్వునకు శుక్రుండును దశరథునకు వసిష్ఠుండును రామునకు విశ్వామిత్రుండును నజాతశత్రునకు ధౌమ్యుండును ^[32]నలునకు సుమతియుం బోలెఁ బ్రధానియై రాజ్యభారంబు భరియించియుండు నమ్మంత్రి భార్య వినయవతియు వివేకవతియు విభ్రమవతియు విలాసవతియు సౌభాగ్యవతియు లక్షణవతియు నౌదార్యవతియు గాంభీర్యవతియు లజ్జావతియునై సర్వగుణసంపూర్ణ సుశీలాభిధానయగు ^[33]భామారత్నం బతనికిఁ ^[34]బ్రేమాస్పదంబై యుండు.

^[31] పావగాహబుద్ధి; ^[32] తా. హరిశ్చంద్రునకు సత్యకీర్తియును ము. నలునకు దమనుండునుం బోలె; ^[33] ము. బాలా; ^[34] ము. బరమప్రియాస్పదంబై

16. గీ అన్ని భాగ్యంబు ^[35]లున్న నా యజ్ఞముఖికి
శ్రీమహాలక్ష్మి గలుగఁగ నేమి సెలవు
పుత్రవచనావలోకనోద్భూతమైన
యొక్క సౌఖ్యంబు బ్రాతియై యుండుఁ గాన.

^[35] తా. లుంగల

17. గీ ^[36]తనయసంతానలబ్ధి దౌదవ్యుగాఁగ
విభవసంపత్తి గల్గియు విన్నబోయి
వనిత నిష్పలపుష్పదర్శనముఁ ^[37]దాలెచ్చ
శరలతాకాననము వోలె జవ్వనంబు.

^[36] తా. తనయు; ^[37] తా. దాల్చి

18. సీ కాంత పుష్పాది బోగంబు ^[38]లింపనివను
వైరాగ్యవిధికిఁ దా వాల్చుఁ జిత్త-
మన్వయంబునకుఁ దా నాలంబమయ్యును
దను నిరాలంబగా దలఁచు నింతి
ప్రొద్దునఁ ^[39]దగినట్టి భోజనం బొల్లక
యుపవాస ^[40]నియమంబు నువిద దలఁచు
సంపత్పరంపర సంభవిల్లిననైన
సంతోష మొదవదు చామ ^[41]మదికిఁ

గీ గోమలాంగుళదళహస్తతామరసము
కర్ణపూరత్వలీలకై కాలుసాఱు
గండతలదర్పణంబునఁ గదియఁ జేర్చి
^[42]తరుణి చింతించు ^[43]సుతులబ్ధి తడయుటకును.

^[38] ము. లింపెసఁగిన. తా. లింపనివను; ^[39] తా. ఁదగునట్టి; ^[40] ము. నంబుండ; ^[41] ము. మతికి; ^[42] ము. పడతి; ^[43] ము. సుతులబ్ధి వడయుటకును

19. ఉ సంతతి లేని దుఃఖమున సామజరాజఘటాంతవైభవం-

యవిరళాశ్రుపాతార్థీకృతదుకూలయు ననలంకృతయునైన సుశీలం జూచి యజ్ఞదత్తుం డిట్లనియె.

25. గీ

ఏల యేడ్చెదు చెప్పవే యిందువదన

విపులశోకభరంబున వెక్కివెక్కి

త్రాట గుచ్చిన ^[58]క్రోత్తముత్యాలవోలె

^[59]జన్నుగవ నున్న వీ బాష్పజలకణములు.

^[58] ము. ముత్యాలదండ వోలె; ^[59] తా. చన్నులని నున్నయవి బాష్పజరకణములు

26. సీ

కుదురునిండిన మంచి గుబ్బచన్నుల మీద

ధరియింపవేల ముత్యాలపేరు

ఫాలేందురేఖపైఁ బచరింప విది యేల

కుంకుమంబున బొట్టు గోరఁ దీర్చి

^[60]యానబంధోద్ధరంబగు నితంబంబున

సవరింపవేల వజ్రాల ^[61]కమరు

పాయవట్టములతోఁ బసిఁడి నూపురములు

హత్తింపవేల పాదాంబుజములఁ

గీ

^[62]బంచవన్నియరాచిల్కఁ బంజరమున

నేల సదివింప ^[63]వనురాగ మెసకమెసఁగ

నేల చింతించెదవు ^[64]చెప్పు మిందువదన

గండపాళికఁ గెంగేలు గదియఁజేర్చి.

^[60] ము. యానచక్రోద్ధరంబగు నితంబముమీద; ^[61] తా. కమలు; ^[62] తా. పచ్చ; ^[63] తా. కనురాగ; ^[64] తా. చెప్పి

యిందువదన

27. గీ

నెలఁత నులివేడియైన నీ నిడుదయూర్పు

మాటిమాటికి నిపుడు నా మానసంబు

గంపమొందించుచున్నది కల్లగాదు

ప్రబల భవదీయ వక్షో^[65]భవంబుఁ బోలె.

^[65] తా. భరంబు

28. క

అపరాధము సేయఁ గదా

చపలాయత^[66]నేత్ర! ^[67]యేను జనవున^[68]నేనిన్

నిపుణతతోఁ జింతించిన

నెప మేమియుఁ గానరాదు నీ నెగులునకున్.

^[66] తా. నేత్ర; ^[67] తా. నేను జను నొరునేనిన్; ^[68] తా. నేత్ర

29. క

భవదాయత్తము విభవము

భవదాయత్తంబు సువ్వె ప్రాణము నాకున్

భవదాయత్తము సర్వము

ధవళాంబుజపత్ర^[68]నేత్ర తద్యం బరయన్.

[68] తా. నేత్రి

30. వ ఈ దుఃఖంబునకుం గారణం ^[69]బేమి చెప్పుమని ^[70]యడుగుటయుం బ్రత్యుత్తరం బీక యూరకున్న దాని తాంబూలకరండవాహిని మంత్రితో నిట్లను దేవ దైవంబు కరుణలేమి జేసి, పెద్దకాలం బిమ్మహాదేవి సంతానలాభంబు దూరంబగుట కారణంబుగా శయనాసన^[71]పానభోజనవిభూషణపరిధానాది సముచితవ్యాపారంబులు పరిజనప్రయత్నంబున *(బ్రతిదినంబు) నెట్టకేల^[72]కు నిర్వర్తించుచు దేవరకు హృదయ^[73]వేదన గావింపనో^[74]క యనవరతంబుఁ దోషకుండం జరియించుచున్నయది ^[75]నిన్నటి రేపు తపనమండలంబు కుపిత *(కపికపోల) క్రోడతామ్రంబై యుదయగిరికవాటవిటంకంబు ^[76]నలంకరింప వింధ్యాచలనితంబబింబంబునకు మణిమేఖలాకలాపంబునుం బోలిన నర్మదాప్రవాహంబునం గ్రుంకి యోంకారేశ్వరు శశాంకరేఖాలంకారు హేమపంకజంబులం బూజించి గుడికి బ్రదక్షిణంబు నేయునది దేవభవనప్రాకారగోపుర ప్రఘాణంబునం బౌరాణికుండు మహాభారతంబు వక్కాణింపుచుం ^[77]గధానుకథనప్రసంగంబున నపుత్రకులకుఁ బుణ్యలోకంబులు లేవని పలికిన నప్పలుకులు నెమ్మనంబునం గీలుకొని వాలంప ^[78]ములుకులుం బోల వేదన యుత్పాదింప భవనంబునకు వచ్చి ^[79]యేకాంతంబ యిచ్చోట నవిరళబాష్పధారాదుర్దినాంధ^[80]కారితముఖియై యీ దుర్దశం బొందియున్నయది *(యనుటయు).

[69] తా. బు; [70] తా. యడిగినం; [71] తా. స్నాన; [72] తా. కునికి వర్తించుచు; [73] తా. పీడ; [74] తా. కనారతంబు నే కారణంబు; [75] తా. నిన్న రేపు; [76] తా. ల; [77] తా. కథాకథన; [78] ము. ములికియుం బోలె; [79] తా. యేకాంతంబున నిచ్చోట; [80] తా. కారముఖి

31. ఆ మంత్రి యొక ముహూర్త మాత్రంబు చింతించి

యుష్ణదీర్ఘమైన యూర్పు నిగుడ

[81]నెంత చింత దీనికిది మహాబలవంత

మేమి సేయవచ్చు నిందువదన.

[81] తా. దీని కెటులైన దేవుండు బలవంత

32. ఉ ఊరక ^[82]కుందనేమిటికి నోంకృతినాడుఁడు నర్మదానదీ- తీరనివాసి భక్తజనదివ్యమహీరుహ ^[83]మున్నవాఁడు నీ- రేరుహనేత్ర తత్పదపరీష్టి యభీష్టశుభాభివృద్ధికిం గారణమౌ టెఱుంగవె వికారము దక్కు భజింపు శంకరున్.

[82] తా. యేడ్వ; [83] ము. మున్ సదాశివున్ సారసనేత్ర

33. గీ ఈశ్వరుం డద్రిజానాథుఁ డిందుమౌళి

కరుణ ^[84]లేకున్న మనకెట్లు కలుగనేర్పుఁ

జంద్రచందనచంద్రికాశ్చైత్యమైన

పుత్రపరిరంభసౌఖ్యంబు పువ్వుబోణి.

[84] ము. లేకను సుతుఁడెట్లు

34. గీ గురుజనంబుల ^[85]సేవింపు కువలయాశీ

[86]కమలలోచన ముక్కంటి కరుణఁ జేసి

[87] మున్ను గురు నుపదేశంబు మొనయఁ గాంచి-

రభిమతార్థంబు లొందజే [88] ననుదినంబు.

[85] తా. సేవించు; [86] తా. నలినముఖి నిష్ఠమీర సంతత మనీష; [87] తా. మునిజనంబుల భజియించి మున్ను గాంచి; [88]

ము. నట్టవదన

35. వ సర్వజగత్ప్రసిద్ధంబుగదా యితిహాసంబు తొల్లి చండకౌశికు వరప్రసాదంబున మగధాధిపతియగు [89] బృహద్రథుండు జనార్దను గెలువం దగినట్టి శౌర్యనిధి జరాసంధుం గాంచె; దశరథుండు విభాండక తనయుం(డగు ఋశ్యశృంగు) నారాధించి దిగ్గజంబులం బోలిన కుమారుల *(సకలలోకహితంబుగా) నలుగురం [90] బడసె సమారాధిత గురుదేవతాప్రసాద*(వశ)ంబున.

[89] ము. రాజు దైతేయకులవిమర్దను; [90] తా. గాంచె

36. గీ వెలఁది పుత్రోదయారంభవేళయందు

నిన్ను నెన్నఁడు చూతునో కన్నులార

విమలచంద్రోదయారంభవేళయందుఁ

బూర్ణిమా[91]యామినినిఁ బోలెఁ బుణ్యగరిమ.

[91] తా. యామినియు

37. వ దేవీ శోకంబు విడువుము ధైర్యం బవలంబింపుము ధర్మంబు నడువుము దానంబు సేయుము [92] వ్రతంబులు సలుపుము సత్యంబు పలుకుము; మన పాలి దేవతలు మన కభీష్టలాభంబుఁ బొందింపఁగలవారు; భవ్యసంతాన లాభంబున సంతోషంబు వహింపం గలవవి [93] దుఃఖాపనోదననిపుణంబులు ధర్మోపదేశ[94] గర్భంబులు [95] చాటుమధురంబులు నగు మాటల నూరార్చి, కాంచనకలశోదకంబులు కరపల్లవంబున ధరియించి [96] నయనంబులు దుడిచి యగ్గజయానకు ముఖప్రక్షాళనం బాచరించి, మందీభూతదుఖయగుట యెఱింగి మంత్రి యంతఃపురంబు వెడలి సముచితవ్యాపారంబులం బ్రవర్తిల్లె నది యాదిగ [97] నాగమోక్తప్రకారంబున సభక్తివినయతాత్పర్యంబున.

[92] తా. నేమంబున నోములు నోముము; [93] ము. దుఃఖోపశమనభాషణంబులు; [94] తా. నిపుణంబులు; [95] ము. చారు;

[96] తాన యమ్మానినీరత్నంబునకు; [97] తా. సుశీల పరమభక్తితాత్పర్యంబు

38. ఉ ఆ ధవళాయతాక్షి వసుధామరకోటి భజించు దేవతా-

రాధన మాచరించు మునిరాజి కుషాస్తి యొకర్చు [98] మంత్ర వి-

ద్యాధరులన్ నుతించుఁ గొనియాడును యోగిజనంబు వర్ణమా-

నాధికభక్తిభావమున నాత్మజసంతతిలబ్ధికామనన్.

[98] ము. మంత్రవిద్యాధృతబుద్ధిఁ గాంచు

39. గీ ఎఱుఁగునే నీడకన్నును నెండకన్నుఁ

[99] జెలఁగి పూఁచునే కర్మవంచిన లతాంగి

యెట్టి క్లేశంబులకునైన [100] నీడఁబోదు

తన మనంబున [101] నిగ్రుచు సంతానకాంక్ష.

[99] ము. చోలవకూచిన కడవంచునే లతాంగి; [100] తా. నీడజోడు; [101] తా. నిగుర్చు

40. సీ భక్తితో మాతృకాభవనంబుకు నేఁగుఁ

గావించు [\[102\]](#)నతి దిశాదేవతలకు

వాయసంబులకు నిర్వర్తించు దధిబలిఁ

గోలుచు జ్యేష్ఠాదేవి నలఘుమహిమఁ

జదివించుకొనుఁ బుణ్యసంహితావ్రాతంబు

మూలికామాణిక్యములు ధరించుఁ

[\[103\]](#)దాంబూలగంధాక్షతలు చిరంటుల కిడు

[\[104\]](#)విప్రశ్చికల గారవించుఁ దఱచుఁ

గీ గుమ్మరావంబు కడవలు కొల్లవిడుచు

బాలురకుఁ దియ్యపండులు పంచి యిచ్చుఁ

జెలులుఁ దానునుఁ [\[105\]](#)రేలు పోచిఱ్ఱువోవుఁ

దామరస [\[106\]](#)నేత్ర పుత్రసంతానకాంక్ష.

[\[102\]](#) ము. నతిధిసత్కారములను; [\[103\]](#) ము. దన్వంగి; [\[104\]](#) తా. విప్రకన్యల; [\[105\]](#) ము. వ్రతములు సలుపుచుండు; [\[106\]](#) తా.

నేత్రి

41. వ ఇవ్విధంబునఁ [\[107\]](#)బుణ్యోపవాసవ్రతదానధర్మదేవతారాధనంబు [\[108\]](#)లఁ బ్రతిబంధదోషంబులుం బాసిన [\[109\]](#)నా సుశీలాదేవియందుం బ్రతిమాచంద్రబింబంబు సరసియందునుం బోలె గర్భం బావిర్భవించిన.

[\[107\]](#) తా. పుణ్యవ్రతోపవాస; [\[108\]](#) తా. లు; [\[109\]](#) ము. నా సుదతీలలామంబు మెఱసి

42. సీ అభ్యంతరస్థాగ్నియగు శమీలత వోలె

నిధిగర్భయగు నబ్ధి [\[110\]](#)నేమి వోలె

[\[111\]](#)నంతస్ఫుదిగ్గంతియగు వియన్నది వోలె

శశికుక్షియగు నస్తసంధ్య వోలె

నాలీనహర్యక్షయగు నద్రిగుహ వోలె

వినయధారిణి యగు [\[112\]](#)విద్య వోలె

[\[113\]](#)జలదాంతరితయగు నళినాప్తరుచి వోలె

సూన్యతాభిధయగు సూక్తి వోలె

గీ నాదిమబ్రహ్మసంభరితోదరయగు

కైటభారాతినాభ్యట్ట [\[114\]](#)కళిక వోలె

నధిగతాగస్త్వయగు దక్షిణాశ వోలెఁ

బ్రథమగర్భంబు ధరియించెఁ బల్లవోష్ఠి.

[\[110\]](#) ము. నిలయ; [\[111\]](#) తా. నసమగ్న; [\[112\]](#) ము. వినత; [\[113\]](#) ము. నస్తాంతరితయగు; [\[114\]](#) ము. కమును బోలె

43. గీ [\[115\]](#)పలుచఁ బాటెను గండదర్పణయుగంబు

నవమధూకప్రసూనంబు [\[116\]](#)నవమధుకర

[\[117\]](#)మానుగతిఁ జూచుకంబులు నసితమయ్యె

సవతి పూఁబోండ్ల యాననాబ్జములతోడ.

[\[115\]](#) తా. పలచ; [\[116\]](#) తా. నవమతించె; [\[117\]](#) తా. నాతి కుచచూచుకంబులు

44. చ మనమున కుత్సవం బొసగె మంత్రికిఁ ^[118]బట్టపుదేవి గర్భశో-
భనమునఁ ^[119]జేసి వెల్వెలగబారిన ముద్దుల నెమ్మొగంబుతో
ఘనసమయంబునందుఁ బొడకట్టిన చల్లని తూర్పుగాలిచే
ననిచిన కన్నెగేదఁగికి నచ్చిన కూరిమిచుట్టమో యనన్.

^[118] తా. బట్టముదేవి; ^[119] ము. బల్పనై చెలువు పైకొను

45. గీ గర్భభారాలసాంగియై కంబుకంఠి
చెవి శిరీషప్రసూనంబు ^[120]చేర్చనోప-
దెట్లు ధరియింపఁగానోపు హేమరత్న-
కంఠికాహారకేయూర^[121]కటకములను.

^[120] తా. ాజతచనోప; ^[121] తా. కంకణములు

46. క ఎలదోఁట తీగెయుయ్యెల
కలకంఠికిఁ ^[122]చిన్ననాటి కతలై తోచెం
జెలువకుఁ బాదాంబుజములు
^[123]గిలిగింతలు వోవుఁ గేలిగిరివార్లకు.

^[122] ము. చిన్ననాటి; ^[123] ము. గిలిగింతలు గొలుపుఁ గేలిగిరిగుహలందున్

47. శా ఆ సారంగవిలోలలోచనను గాఢాలింగనక్రీడలన్
వాసాగారము కేలితల్పముపయిన్ మన్నించి మంత్రీశుఁ డ-
త్యా^[124]సక్తిం జవిచూచు నెట్టుకొని మృత్స్నా స్వాదనప్రక్రియా
వ్యాసంగంబు^[125]నఁ గమ్మనైన యదసీయంబైన బింబోష్ఠమున్.

^[124] ము. సంగంబోనరించె ముద్దుగొనె; ^[125] తా. ను

48. క జలరుహనాభుని వక్షః-
స్థలికొస్తుభమునను ^[126]మృడుని జడముడి నుడురా-
ట్కలికాలంకృతి వోలెం
బోలఁతుక ప్రత్యగ్రగర్భమున నొప్పారెన్.

^[126] ము. దీప్తిఁ దనరెడు మణిరా

49. వ ప్రతిదివసోప^[127]చీయమానగర్భనిర్భర^[128]యగు నయ్యాదిగర్భేశ్వరి కౌముదీ^[129]మహోత్సవంబునం
బ్రియసఖీవిలోచనచకోరి^[130]కలం గోరికలు ^[131]నిండించి వెండియు.

^[127] నీయమాన; ^[128] ము. యగుచు నయ్యది; ^[129] ము. విలసనంబునుం బోలెఁ; ^[130] ము. కలకుఁ; ^[131] ము. నిండించె

50. చ బహుదినముల్ మహాసచివు ^[132]పట్టపుదేవికి వృద్ధిఁ బొందె దు-
స్సహనవగర్భ^[133]సంగ్రహము [జాడ] సఖుల్ ప్రియమందఁగా ముహు-
ర్ముహురనుబద్ధజ్యంభితసముద్గతవిహ్వల^[134]లోలనేత్రముల్
జహదజహత్సమగ్రపురుషాయితకేలివిజ్యంభణంబు^[135]లై.

[132] తా. పట్టముదేవికి; [133] ము. చిహ్నములు చూచి; [134] ము. నేత్రపద్మముల్; [135] ము. లున్

51. గీ [136] అల్లనల్లన మెలఁగుఁ బద్మా యతాక్షి
సముదితంబైన గర్భభారము కతమున
సమ్యగాపీతజలరాశిసలిల[137] మైన
ప్రావృడారంభనవమేఘపంక్తి వోలె.

[136] ము. అట్లు ధవునొద్ద; [137] తా. యైన

52. శా [138] సీమంతోన్నయనంబుఁ బుంసవనముం జేయించె శ్రీయజ్ఞద-
త్తామాత్యగ్రణి[139] చే నృపాలకుఁడు వింధ్యాధీశ్వరుం డర్మిలీన్
సామంతక్షితిపాలమంతు లసమానంబైన ప్రేమంబునన్
భామా[140] హేమతురంగరత్నములు పైపైఁ బావడల్ దేరఁగన్.

[138] ము. సీమంతోన్నతసంభ్రమంబు వెలయం; [139] ము. కన్నపాలకుడు. తా. కిన్; [140] ము. సింధు

53. సీ కమ్మగొజ్జగి నీటఁ గలయంపి చల్లిరి
[141] మేఁగి మెత్తిరి క్రొత్త మృగమదమున

రంగవల్లులు కప్పురపు [142] ధూళిఁ దీర్చిరి

[143] కీరించి రొగి మాల్యతోరణములు

తరుణరంభాతరుస్తంభంబు లెత్తిరి

కట్టి రెల్లెడఁ బట్టు కలువడములు

కమలచందనమాలికలు [144] వినిర్మించి రు-

త్తంబించి రున్నతధ్వజపతాక-

గీ [145] లాలిఖించిరి గేహకుడ్యములయందు

సర్వతోభద్రమకరికాస్వస్తికములు

పరిజనంబులు రాజాజ్ఞఁ బట్టణమున

యజ్ఞదత్తుని ప్రథమకళ్యాణవేళ.

[141] తా. మ్రోకువెట్టిరి; [142] ము. మ్రుగ్గు వెట్టిరి; [143] తా. దోరించి రొగిఁ దల్యతోరణములు; [144] ము. ను నిర్మించిరి, స్తంభించి

రుత్తమదర్శణములు; [145] తా. అభిలిఖించిరి

54. గీ [146] వేడ్క నృత్యంబు లాడిరి వీధులందుఁ

బాడి [147] రెత్తిలి పికకుహూపంచమమున

[148] బంజుళంబున ధవళప్రబంధగీతి

[149] కనుమ యవ్వలి కర్ణాటకమలములు.

[146] తా. వెలదివెన్నలఁ బ్రాసాదవీధులందు; [147] తా. రొత్తిలి; [148] తా. పంజరంబున; [149] ము. కముల నవ్వేళ

55. మ *అదనన్ వచ్చిరి సంభ్రమంబునను బంచారామలీలావతుల్

పదునాల్బాతుల యప్పరోంగనలునుం బాలిండ్లపై హారముల్

గదలం బెన్నెఱి సేసకొప్పులపయిం గఘోరగుచ్ఛంబులో-

ప్పఁ దదీయత్వరగండభాగములఁ గంపంబొందఁ దాటంకముల్.

56. సీ [\[150\]](#) పూజెకుండలు నిల్వఁ బువ్వుబోడి యొకర్లు

శుభవిత్తర్ధిక చతుష్కోణములను

[\[151\]](#) జాజాలపాలికల్ సర్వోషధుల నించి

ప్రోక్షించె జలము పద్మాక్షి యొకతె

కాంత యొక్కతె సన్నెకలుఁ బొత్తరంబును

[\[152\]](#) దోరించె వటశాఖతోడఁ గూడఁ

బీరికంబులు [\[153\]](#) వెట్టి బింబోస్థి యొక్కతె

మడుఁగుఁ బుట్టము [\[154\]](#) గప్పె నడుగు మునుఁగ

గీ రమణి యొక్కతె వింజామరంబు దాల్చెఁ

దరుణి యొక్కతె తాళవృంతంబు పూనె

లలన యొక్కతె పసిఁడి సంబెల ధరించె

నాలవట్టంబు [\[155\]](#) వహించె నతివ యోర్లు.

[\[150\]](#) తా. పూజగుండలు నిల్వఁ బూబోణి యొక్కతె; [\[151\]](#) ము. జాజాలపాలెల సర్వోషధులు; [\[152\]](#) తా. దోరించె; [\[153\]](#) తా.

వెట్టి; [\[154\]](#) తా. లిచ్చెగడలు మునుఁగ; [\[155\]](#) ము. ధరియించె

57. గీ మంత్ర [\[156\]](#) వేల్పించె గృహోక్తమార్గ మొప్ప

బ్రహ్మపదమునఁ గూర్చుండి బ్రాహ్మణుండు

హోమములు రెండు బుగ్యజుస్సామవేద-

మంత్ర [\[157\]](#) మాది జయాదిహోమంబు తుదగ.

[\[156\]](#) తా. గల్పించె గుహోక్త; [\[157\]](#) తా. వేద

58. మ [\[158\]](#) చెవికిం గేలివతంసకోత్పలదళశ్రీలై కపోలంబులన్

నవకాలాగరు [\[159\]](#) పత్రరేఖలయి మేనం గమ్మకస్తూరియై

ధవళాంభోరుహ [\[160\]](#) నేత్రపైఁ గురిసి నుద్యల్లీల సీమంతపుం-

సవనాజ్యాహుతిహోమసంప్రభవచంచద్యహ్నిధూమచ్ఛటల్.

[\[158\]](#) తా. చెవులం గేతిని; [\[159\]](#) తా. చిత్ర; [\[160\]](#) తా. నేత్రపైఁ బొలసి

59. మ చెలికత్తెల్ చిటునవ్వు చెక్కులపయిం [\[161\]](#) జెల్వార వీక్షింప నొ-

జ్జలు [\[162\]](#) మంత్రంబులు సెప్పఁ బైగ్గడ శరత్సంపూర్ణచంద్రాస్యకున్

వలిచన్నుంగవమీద ముత్పులకము [\[163\]](#) లర్ధిల్లఁ గేల్వంచుచున్

శలలీకంటక మెత్తి యౌదలపయిన్ సంధించె సీమంతమున్.

[\[161\]](#) తా. జిర్వార; [\[162\]](#) తా. చెప్పనట్లు; [\[163\]](#) తా. వర్ధిల్లఁ గేల్వంచుచున్

60. క కుటిలాలక [\[164\]](#) కుడి నాసా-

పుటరంధ్రము [\[165\]](#) నందు మూఁడుబొట్టులు [\[166\]](#) మిడిచెన్

వటఫలదళరస మధిపతి

కటకరుణత్కార మెసగ గరపద్మము^[167]లన్.

^[164] ము. కును; ^[165] ము. లందు; ^[166] ము. పిడిచె; ^[167] తా. నన్

61. గీ మృదులగోధూమసరులతో మేలవించి
వన్నెకుచ్చుల పేరుతో ^[168]వక్కరించి
పుష్పడుండుభకంబుతో; బొత్తు ^[169]వడసి
బడతి పాలిండ్లపై ^[170]నొప్పి పసిడిపేరు.
^[168] తా. వక్కడించి; ^[169] ము. వచ్చు; ^[170] ము. నొప్పు

62. గీ తగవులిచ్చిరి ^[171]పుట్టింటితల్లి ప్రజలు
వీళ్ళొసంగిరి చుట్టాలు వేనవేలు
^[172]కట్టనిచ్చె నృపాలుండు కన్నుదనియఁ
బరమహీపాలురిచ్చిరి పావడములు.
^[171] తా. పుట్టింటి; ^[172] ము. కట్టమిచ్చె

63. సీ క్షామండలము తురంగమధట్టమయమయ్యెఁ
గరిమయంబయ్యె దిక్కక్రవాళ-
మంబరం బాతపత్రావళిమయమయ్యె
సౌరభమయమయ్యె మారుతంబు
పరివారమయమయ్యె బ్రహ్మప్రపంచంబు
జయశబ్దమయమయ్యె సకల^[173]జగము-
లాత^[174]పంబు విభూషణాలోకచయమయ్యె
సంతోషమయమయ్యె జనులమనము

గీ వింధ్యపర్వత మేలు పృథ్వీవరుండు
దానుఁ బట్టంపుదేవియుఁ దగవుగలిగి
సచివునింటికి ^[175]నేతెంచి సమ్మదమున
నొద్దనుండి యా శోభన మొనరుచుటయు.
^[173] తా. జనము; ^[174] ము. పత్ర; ^[175] తా. నేతెంచు

64. గీ ^[176]జవితె నరఃబూలు ముడిచిన సాధ్య యొకతె
^[177]యోలగందంపుఁ బసపున నూన్చెఁ గదిసి
పసిడి యుత్తర^[178]జందెముల్ ^[179]పాయఁబట్టి
రాచప్రెగ్గడ బ్రహ్మసూత్రమున నగుచు.
^[176] తా. జరధి నరమూల ముడిచిన; ^[177] ము. యుల్లగందంబు; ^[178] తా. జంధ్యాలు; ^[179] తా. వాయఁబెట్టి

65. గీ దశరథుని వాజపేయంబు ధర్మసూను
రాజసూయంబు నుపమింపఁ ^[180]బ్రాతియె యని
^[181]పట్టణంబును దేశంబుఁ బరిడవింప

బెట్టె దొడ్డుగ ^[182]నామెత ప్రెగడగారు.

^[180] తా. ప్రాప్తమైన; ^[181] తా. పట్టణంబున దేశంబు పరిణమింప; ^[182] తా. నామెత

66. వ *అంత.

సుకుమారుని జననము

67. క నవమాసంబులు నిండిన

ధవళేక్షణ గాంచె సుతు సుధాకరతారా-

^[183] రవిబుధధిషణవిదుంతుడ

^[184] కవు లుచ్చగముగను నమృతఘటికలు నడువన్.

^[183] ము. రవిసుత; ^[184] ము. కవులు భికములుగ నవమ ఘటికలు

68. వ ఇవ్విధంబున సుశీలాదేవి నందనుం గాంచిన వార్త ^[185]యంతఃపురపరిచారిణి యొకరై విన్నవించిన
నమృతరపధారామయంబయిన యమ్మాటకు సద్యఃపురాడ్రోమాంకురనికరకంటకితగాత్రుండును దరస్మిత

* (వికసిత)కపోలమండలుండునునై మంత్ర్యాఖండలుండు.

^[185] తా. యంతఃపురచారిణి యొక్క చకోరనేత్రి విన్నవించిన నవ్యాక్యంబు

69. ఆ తాను గట్టినట్టి చీనాంబరంబులుఁ

దాను బెట్టినట్టి మేనితోడవుఁ

బ్రమదమొప్ప నిచ్చెఁ బారితోషికముగ

మంత్రి యంతఃపురము మానవతికి.

70. సీ ^[186]తలయంపి ధవళముద్రాకుంభ మిడువారు

రక్షాభసితరేఖ వ్రాయువారు

గౌరసర్వపరాజి కలయఁ జల్లెడువారు

బలివిధానంబులఁ బరఁగువారు

లవణంబు నింబపల్లవముఁ ద్రిప్పెడువారుఁ

^[187] బ్రేము మంచంబుతోఁ బెనఁచువారు

^[188] గవలధూపంబు సంఘటియించువారును

^[189] మంచిము ట్టెడఁద యోజించువారు

గీ గదిసి దీవించువారును ^[190] గంధతైల

^[191] మలదుకొనువారుఁ గాయంబు లందువారుఁ

బాడువారును బరిహాసమాడువారు-

నైరి శుద్ధాంతసతు లరిష్టాలయమున.

^[186] తా. తలయంటి ధవళనిద్రాకుంభ; ^[187] తా. ప్రేమ, మువ్వంబుతో; ^[188] తా. గమల; ^[189] తా. మంచిము ట్టెదుర; ^[190]

ము. గండతైల; ^[191] ము. మందుకొనువారు

71. సీ కర్పూరసమ్మిత్రగంధసారంబునఁ

జటచెఁ [\[192\]](#)జప్పట భిత్తిఁ జామ యొకతె

[\[193\]](#)వెలికిలం బెట్టె నుత్పలగంధి యొక్కర్తు

గప్ప గర్భగృహోపకంఠభూమి

జ్యేష్ఠాధిదేవత సేవించె నొకయింతి

పసపుఁబుట్టము గట్టి భక్తిగరిమఁ

బటముపై లిఖియించెఁ బాటలాధర యోర్తు

క్రొత్తలత్తుక [\[194\]](#)శశాంకుని ఖరాంశు

గీ [\[195\]](#)జరఠమేఠంబు కంఠదేశమునఁ జుట్టెఁ

బుప్పుడుండుభముల నొక్క పువ్వుఁబోడి

యంబుజానన యొకతె నెయ్యభిఘరించె

భుజగనిరోక మొకతె నిప్పులఁ గమర్చె. [\[196\]](#)

[\[192\]](#) తా. నప్పటి; [\[193\]](#) తా. వెలకెలం. ము. వెలకిల్ల; [\[194\]](#) తా. శశాంకశేఖరాంశు; [\[195\]](#) తా. జరఠమేఠంబు

[\[196\]](#) తాళపత్రమున నిచట రెండు మూడు పద్యములకు వలసిన చోటారక విడిచి యున్నది.

72. ఉ మంగళరత్నదీపముల మధ్యమునం బురుటింటి పాన్నుపై

నంగజసన్నిభుండు సచివారణినందనుఁ డొప్పె నెంతయున్

నింగిఁ బ్రదోషవేళ నతినిర్మలతారక [\[197\]](#)చక్రవాళముల్

సంగతిఁ జుట్టునుం గొలువఁ జాలఁగ నొప్పు శశాంకు కైవడిన్.

[\[197\]](#) తా. చక్రవాళముల్

73. గీ బాలకుఁడు చంద్రచంద్రికాపాండు [\[198\]](#)వయిన

[\[199\]](#)పాన్నుపై నొప్పెఁ బొత్తులపై శయించి

యమృతవారాశిలోన శేషాహి మీఁదఁ

బవ్వళించిన కొస్తుభాభరణుఁ బోలి.

[\[198\]](#) తా. వైన; [\[199\]](#) ము. పాన్నుఁ బొత్తులపై నొప్పెఁ బవ్వళించి

74. గీ దానధర్మంబు లొనరించి త్యాగ మిచ్చి

బ్రసవగేహంబు సొచ్చి భూపాలమంత్రి

[\[200\]](#)యంబుపావకసంస్పర్శ మాచరించి

ప్రథమతనయు ముఖేందుబింబంబు సూచె.

[\[200\]](#) ము. యష్ట

75. గీ పురుడు చెల్లంగఁ బుణ్యాహమును నొనర్చె

నిలయదైవతములఁ గొల్పి నిజసుతునకు

మారసన్ని భునకు సుకుమారుఁ డనెడి

పేరువెట్టెఁ బ్రధానబృందారకుండు.

76. గీ పసపుఁబుట్టంబు ధరియించి పద్మనయన

సుతుని నుత్సంగమునఁ దాల్చి చూడనొప్పె

దరణిబింబహారిద్రవార్దరముతోడ
లలితరుచి నొప్పు నాకాశలక్ష్మివోలె.

77. గీ పల్లవాధర మడుగైన యొల్లెఁ గట్టెఁ
గొంగు మణిహేమకంఠికాకోటిఁ జెరివి
సొబగుఁ గాటుకబొట్టుతోఁ జూడనొప్పె
వితచెలువునఁ బచ్చిబాలెంత^[201]రాలు.

^[201] ము. యపుడు

78. ఉ ^[202]రక్షకుఁ బుండరీకనఖరంబు సువర్ణలతానిబద్ధమున్
వక్షమునన్ ధరించి సచివప్రియసూనుఁడు చూడనొప్పె ను-
గ్రతతిసంబ్ర మోద్ధతిగ ^[203]గాఁడి విడంబితమైన [మర్ద్య]హ-
ర్యక్షుని గోరు పేరురమునందు ధరించిన దైత్యు కైవడిన్.

^[202] ము. అక్షయవర్ణితాఖ్యుఁడు గరంబు(?) సువర్ణ; ^[203] ము. ని గాండివధన్వని తండ్రియౌ సహస్రాక్షునివైరి
పేరురమునందు

79. గీ రత్నవేదికపై మంత్రిరాజసుతుఁడు
తల్లిహృదయంబు ^[204]దృష్టియు తన్నుఁ గొలువ
^[205]ఫాలతలమున రావ్రేక పరిణటింప
జానుచంక్రమణక్రీడ సంచరించె.

^[204] ము. దృష్టులు; ^[205] ము. సకలజనులును బంధులు సంతసింప

80. మ వలిచన్నుల్ వడఁకాడ వేనలులు గైవ్రాలంగ గారాపు దా-
దులు తన్నేమఱ ^[206]కంతనంత దిరుగన్ ధూర్తుండు తా నుద్ధతిన్
గలకాంచీమణికింకిణీకలకలా^[207]త్కారంబు తోరంబు గాఁ
గలహంసంబులఁ బట్టఁ ^[208]బాఱుసు వడిం ^[209]గక్ష్మావిభాగంబులన్.

^[206] ము. కంతలంతలను వేడ్కల్ మీఱి చూడంగఁ దాఁ; ^[207] తా. రావంబు; ^[208] తా. జారువడినిం; ^[209] తా. కక్ష్మాది
భాగంబులన్

81. వ అంత ^[210]నా సుకుమారుడు నత్యంతసంతోషవంతులగు తలీదండ్రుల మనోరథంబు ఫలియింప ననుదినప్రవర్ణమానుండై
వర్ణమానసంపదనురూపంబు^[211]లగు నైశ్వర్యానుభవంబులు గలిగి క్రమంబునఁ గృతచౌలోపనీతుండై యాచార్యగృహంబున
కరిగి.

^[210] తా. ననంతసంతోషాక్రాంతస్వాంతులగు దంపతుల.; ^[211] ము. గఁ గుమారత్పంబునకుఁ గ్రమ

82. సీ చదివె వేద మెఱింగెఁ బదము ^[212]వాక్యంబుఁ బ్ర-
మాణంబు దివ్యాగమములు చూచెఁ
దరచె నాదిపురాణధర్మశాస్త్రంబులు
నేర్చె వీణావేణున్మత్యకళలు
వాదనశ్యాంజన^[213]వదనికాదులును జూ-

దంబును గణితశాస్త్రంబు దెలిసె

సరహస్యముగ నింద్ర^[214]జాలమంత్రక్రియా

తంత్రమంత్రములఁ జిత్తరువు గఱచె

గీ గ్రోల్చె యోగంబు సాధించె రుద్రభూమి

^[215]సకలశస్త్రాస్త్రసంచయసమితి నేర్చె

^[216]నాకళించెను విపులవైద్యక్రమంబు

సంగ్రహించెఁ గవిత్యంబు సచివసుతుఁడు.

^[212] ము. వక్కాణించె మహనీయ; ^[213] ము. వదనికాదులు జుదమాడంగ నెఱిగెను మదనశాస్త్ర. తా. వదనికాదులును జుదంబు గణితశాస్త్ర ముద్రంబు దెలిసె; ^[214] ము. జాలంబు యంత్రక్రియా మంత్రతంత్ర చిత్తరువు గఱచె; ^[215] తా. కరభటజ్ఞానవీధికి గాలుసాఱె; ^[216] తా. అభ్యసించెను విపులవైద్యములు నేర్చె

83. వ ఇవ్విధంబున సర్వవిద్యాపరిశ్రమంబునఁ ^[217]బ్రాగల్భ్యంబు వహించిన సుకుమారునకు శైశవంబు సరిగడచుటయుఁ బ్రదోషంబునకుఁ జంద్రోదయంబును, ^[218]జలధరంబునకు శక్రచాపంబును, ^[219]బుష్పంబునకు వాసనాప్రకారంబును, గమలవనంబునకు సూర్యోదయంబును, గంధగజంబునకు దానంబును, విజ్ఞానంబునకు మౌనంబును, ^[220]నవధ్యునకు గేయంబును, రాజ్యబలంబునకు నాజ్ఞాబలంబునుం బోలె భువనసమ్మోహనంబైన సౌందర్యంబున ^[221]కనురూపంబై జవ్వనం బావిర్భవించిన.

^[217] ము. పారీణు; ^[218] తా. సజలబలధరంబునకుఁ జక్రవాకంబును; ^[219] తా. కల్పసాదపంబునకుఁ గుసుమప్రకారంబును; ^[220] తా. దానంబునకు నాత్మశ్లాఘావిపర్యయంబును; ^[221] తా. కనురాగంబైన యవ్వనం బావిర్భవించిన

84. గీ బాల్యమునయందుఁ గలుగు సౌభాగ్యరేఖ

నినుమడించిన సౌందర్య మెసకమెసఁగ

సచివతనయుండు ^[222]తారుణ్యసంక్రమమునఁ

^[223]బద్మముఖులకుఁ గన్నులపండువయ్యె.

^[222] ము. తానొప్పి చారులీల; ^[223] ము. బౌరజనులకు

85. శా పంచారామవిలాసినీధవళద్యక్పారీనజాలాయమా-

నాంచ^[224]త్యోమలనిర్మిబంధనమనోజ్ఞాకారరేఖా(కళా)-

పంచాస్త్రుండగు నా కుమారుఁ ^[225]డురుదర్పస్ఫూర్తి నవ్వీటిలో

సంచారం బొనరించెఁ గాంచనమహాసౌధాగ్రభాగంబులన్.

^[224] ము. త్కారము; ^[225] ము. రకుఁడు

86. గీ ఆదిగర్భేశ్వరత్వంబు యౌవనంబుఁ

జక్కఁదనమును నతిసాహసంబుఁ జనవు

నొక్కఁడొక్కం^[226]డు చాలు దోషోత్కరమున

కన్నియును ^[227]గూడియున్నవి యతనియందు.

^[226] తా. డ బాలుఁ డోషోష్ణమదమున; ^[227] తా. రూడి

87. సీ ఒకకొంతవొద్దు కందుకకేళి యొనరించుఁ

గంకణంబుల యుణత్కార మెసఁగ

నొకకొంతప్రొద్దు వల్లకి నఖాగ్రంబుల

బహురాగముల నేర్పుఁ ^[228]బ్రస్తరించు

నొకకొంతప్రొద్దు ^[229]కొండికజవంబు లొనర్చు

పరిహాసగోష్ఠికిఁ బల్లవించు

నొకకొంతప్రొద్దు లోకకథాప్రహాళికా-

బిందుమత్యాదులఁ బిచ్చలించుఁ

గీ గొంతప్రొద్దు వినోదించుఁ ^[230]గొఱతలయిన

తోడివేడుకకాండ్రతో మేడమీఁద

విమలచంద్రోదయారంభవేళయందు

^[231]బిల్లదీపాటలను మల్లు^[232]పెనఁగుటలను.

^[228] తా. ప్రాడిచూపు; ^[229] ము. భాండక; ^[230] తా. ప్రాడలైన; ^[231] తా. పిల్లదీపాటలను; ^[232] తా. వెలుఁగుటలును

88. వ ఇవ్విధంబునఁ దృష్టావిషవల్లి ^[233]కాలవాలంబును, నింద్రియగుణంబులకు శరణంబును, మోహ^[234]నిద్రకు విభ్రమశయనంబును, శాస్త్రదృష్టికి దిమిరోద్గమంబును, దోషాశీవిషంబులకు ^[235]నావాసవల్మీకంబును, * (సుగుణకలహంసంబులకుఁ బ్రావృట్కాలంబును,) గపటనాటకంబునకు ^[236]బ్రస్తావనయు, ధర్మేందుమండలంబునకు రాహువక్త్రంబునునైన యౌవనారంభంబున.

^[233] తా. కావలంబంబును; ^[234] తా. నిద్రలకు; ^[235] తా. నివాస; ^[236] తా. ప్రస్తావనయు

89. సీ ఆజానుదీర్ఘబాహోర్గళస్తంభుండు

కోమలాళివినీలకుంతలుండు

కర్ణాంతవిశ్రాంతకమలాయతాక్షుండు

పరిపుల్లచంపక ^[237]ప్రసవనసుండు

బహుళాష్టమీశశిప్రతిమపాలతలుండు

కంబుసన్నిభచారుకంధరుండు

పరిపక్వబింబికా^[238]ఫలపాటలోఘండు

గంధవారణకుంభ^[239]కరినభుజుండు

గీ సచివతనయుండు కుపితదూర్ఘటిలలాట-

చక్షురనలార్చి రుద్గమసంప్రభూత

విస్ఫులింగచ్చటా^[240]ఘటావేష్టనమునఁ

బసిమి దప్పని వలరాజు పగిది నొప్పె.

^[237] తా. ప్రసవి; ^[238] ము. పరిపాటలోఘండు; ^[239] తా. కరిభుజుండు; ^[240] ము. వలీ

90. సీ ^[241]చరిగొన్న వెలిపట్టు జన్నిదంబులతోడ

^[242]రత్నాలతారహారము ధరించి

వలిపనీర్కావిదోవతిపైఁ బదార్పనై

^[243]కళయైన పసిఁడిమేఖల ^[244]ఘటించి

గంగమట్టియమీదఁ గస్తూరిరసమునఁ

బుండ్రకంబు లలాటమున నమర్చి

[245] విమలసన్మణికుండలముల పార్శ్వములందు

లలితంబులగు [246] నొంటు లలవరించి

గీ

యాత్మవంశపరంపరాయాతమైన

వైదికాచారమార్గంబు వక్కణించి

[247] యారజము రాచటికమును నలవరించి

నగరవీధులఁ జరియించుఁ బ్రెగడసుతుఁడు.

[241] ము. పరి; [242] తా. ముత్యాలతారహారములు దాల్చి; [243] తా. కళ్ళలైన; [244] తా. నటింప; [245] ము. కమలకర్ణిక [246]

తా. చెంప లలవరింప; [247] తా. ఆవజముతో చెరికము నలవడంగ

91. గీ

సచివనందను కర్ణపాశముల వ్రేలు

కుండలంబుల ముత్యాలగుళిక లొప్పు

నన్యలోకస్థుఁడగు శంబరారి కేడ్చు

రతిమహాదేవి యశ్రుపూరములు వోలె.

92. క

కుసుమాయుధనిభుఁడగు నా

రసికునిపై వ్రాలు సానురాగముతోడన్

బీసరుహనయనల చూపులు

భసలంబులు పూపుదోటపయి వ్రాలు గతిన్.

93. గీ

భావ మభిరామరూపైక[248] పక్షపాతి

యౌవనము దోషముల కెల్ల నాస్పదంబు

మన్మథుఁడు [249] కోపి యెటు నియమంబు నిలుచు

సుదతులకు వానిఁ గడకంట జూచినపుడు.

[248] ము. పాతకంబు; [249] తా. కోటవెట్టు నేమంబు నిలుచు

94. సీ

హృదయ మువ్విళ్లూర నేకాంతమున నుండి

వానిఁ [250] జింతింపని వనజముఖియు

నొకమా అతనిఁ జూచి యొండొక్కమఱి చూడ

[251] నభిలషింపని విద్రుమాధరయును

గలలోన వానిఁ జిక్కఁగఁ గౌఁగిటను జేర్చి

ముకుళితేక్షణగాని ముద్దీయయును

నతని రూపంబుఁ గుడ్యములందు లిఖియించి

[252] యందంబుఁ జూడని యంగనయును

గీ

[253] జెలులచేతను బ్రోది రాచిలుకచేత

వాని గుణములు విని కుచద్వంద్వసీమఁ

[254] జూదుకొనఁ బులకింపని వైదలియును

బన్నిదము వ్రేసినను లేదు పట్టణమున.

[250] తా. చింతించని; [251] తా. అభిలషించని; [252] తా. అద్దంబు సూడని యంగనయును; [253] తా. చెలువచేతను; [254] తా.

జాదుకొనం బులకించని. ము. బాదుకోఁ

95. సీ

ద్యూతకేలియ వినోదోపాయ[255]మయ్యెను

బరదారగమనంబు ప్రోడియయ్యె

నాత్మభార్యాపరిత్యాగంబు ధృతియయ్యె

[256]నాఖేటలీల విహారమయ్యె

గురుతిరస్కా[257]రంబ గరిమ[258]యయ్యెను నట-

విటకీర్తనంబు[259]లే పటిమయయ్యెఁ

బానంబె యధ్యాత్మపరత[260]యై విలసిల్లె

తరలతాగతియ యుత్సాహమయ్యె

గీ

గుణము [261]దోషంబు దోషంబు గుణమునయ్యె

నపుడు సుకుమారునకుఁ దద్వయస్యలకును

నాదిగర్భేశ్వరత్వంబు యౌవనంబు

[262]సవురు ధనమును జనవు హేతువులు గాఁగ.

[255] తా. మై తోఁడె; [256] ము. ంజేలవిహారంబు సేమమయ్యె; [257] ము. రంబు; [258] ము. మయ్యె; [259] ము. లు; [260]

ము. యయ్యె సమస్త; [261] ము. లకు నెల్ల; [262] తా. సవరదనమునుఁ జనువు

96. గీ

[263]త మృమానుషకాలోచితంబులైన

కీర్తనంబుల [264]మై పులకించుకొండ్రు

తా రమర్తులుగా మదిఁ దలఁతు రహాహ

విత్తమదమత్తచిత్తులై వెఱ్ఱిజనులు.

[263] తా. తమ్ము; [264] తా. మయి పులకించుకొనుచు

97. సీ

అయ్య నీవు చతుర్భుజావతారుఁడ వన్నఁ

దమ భుజాదండపార్శ్వములఁ జూతు-

రయ్య నీవు త్రిలోచనావతారుఁడ వన్న

ఫాల మంటుదురు దోఁపల్లవమున-

నయ్య నీవు గజాననావతారుఁడ వన్నఁ

గుంభపీఠము లంటికోనఁ దలంతు-

రయ్య నీవు [265]చతుర్ముఖావతారుఁడ వన్న

[266]నద్దంబుఁ జూడంగ నభిలషింతు-

గీ

రవసరం బిచ్చుట యనుగ్రహంబు గాఁగ

మోముఁ జూచుట యుపకారముగను బలుకు

మైత్రిగా నప్పు డధిక[267]సమ్మానముగఁ ద-

లంతు రైశ్వర్య[268]వైభవవంతు లుబ్ధి.

[265] ము. చరాచరావతారుఁడవన్న; [266] ము. నందంబు; [267] ము. తార్థముగ; [268] ము. మదబల

98. ఉ సంపద పేరి కట్టిడిపిశాచము సోకేన మానవుండు పూ-
జింపఁ డబీష్టదేవత భజింపఁడు సజ్జనులైనవారి మ-
న్నింపఁడు మిత్రబంధుల గణింపఁడు ధర్మరహస్యముల్ విచా-
రింపఁడు (నేమముం దగ భజిం)పఁ డహంకరణంబు పెంపునన్.

99. గీ ఉద్ధతుం [\[269\]](#)డయి సుకుమారుఁ డుండలేక
[\[270\]](#)వీటఁ జక్కని జవరాలి వెదకివెదకి
వలపు పుట్టించి సంకేతములకుఁ దార్చి
[\[271\]](#)చలుపు రతికేలీ బహుళపక్షంబు రేలు.
[\[269\]](#) తా. డైన; [\[270\]](#) తా. వింట జిక్కని జవరాలి; [\[271\]](#) తా. సలుపు

100. గీ పద్మనాభుండు మదనగోపాలమూర్తి
ఘోషమున [\[272\]](#)నెట్లు వలపించె గొల్లసతుల
నెట్టుకొని [\[273\]](#)యట్లు వింధ్యాద్రిపట్టణమునఁ
బరపురంధ్రుల [\[274\]](#)వలపించె బ్రాహ్మణుండు.
[\[272\]](#) తా. నెట్లు; [\[273\]](#) తా. యట్లు; [\[274\]](#) ము. వలపించు

101. సీ యమునానదీసైకతమున జాలరికన్య
చనుదోయి నంటఁ డే శక్తిసుతుఁడు
నందవ్రజంబులో నలిననాభుం డెట్లు
విహరించెఁ బదియాఱువేలసతుల
దేవదారువనంబులో విరూపాక్షుండు
మునిభామినుల నెట్లు మోసపుచ్చెఁ
గొక్కొక్కోయని కోడియై యెలుగించి
యమరనాయకుఁ డె ట్లహల్యఁ గలసె

గీ మొలకచన్నులపాయంపు ముద్దుఁగూఁతుఁ
బట్టుకొనె నెట్లు పైకొని పద్మభవుఁడు
చందురుం డెట్లు వొందె నాచార్యులేమ
ననుచు విప్రుండు [\[275\]](#)రమియించె నన్యసతుల.
[\[275\]](#) ము. రమియించు

102. సీ [\[276\]](#)సంధ్యాభివందనశ్రద్ధ యుద్వాసించె
గాయత్రి దవ్యులఁ గట్టిపెట్టె
నగ్నిహోత్రముమీది యాస నుత్పాటించె
నఘమర్షణస్నాన మరసి [\[277\]](#)మానె
[\[278\]](#)నిహపరసామగ్రి నీయఁజాలెడునట్టి
విధిదేవతార్చన వీటిఁబుచ్చె
[\[279\]](#)వేదపాఠము మానె వివిధసత్కర్మాది

సత్యలాపంబులు జాఱవిడిచెఁ

గీ

[280] సిగ్గుఁ బోకార్చెఁ గుక్కలఁ జేతఁబట్టి

[281] నిలిచియుండియు మూత్రించెఁ గలిసె లజ్జఁ

[282] గాలపరిపాటి ప్రారబ్ధకర్మవశతఁ

బయిసికొట్టనం బడియె నా బ్రాహ్మణుండు. [283]

[276] తా. సంధ్యాది వందన; [277] ము. మాపె; [278] తా. వైశ్వదేవముమీఁది విశ్వాసము త్యజించె హంతకారము బుద్ధి నపనయించె; [279] ? . దేవతార్చనము మీఁది ప్రయత్నమును మానె చదువు శాస్త్రము నొరుసారు పరచె; [280] ము. దనకు మరగిన వారసుందరవనితల; [281] ము. నిరతసల్లాపసంబోగనిపుణతా సు-; [282] ము. ఖానురాగనిమగ్నుడై నిత్యకర్మమై తనరెన్ను సుకుమారధరణిసురుడు(?)

[283] ఈ భాగమున ముద్రిత ప్రతిలో నివియున్నవి.

వ. ఇవ్విధంబునఁ గుమారుండు విహరింపఁజూచి.

క. ప్రేమమునఁ గూర్పు సుతునకు

పేమలు సద్బుద్ధి చెప్ప వినమికి వగచున్,

సామర్థ్యదుర్లభాళి క

దా మదురత యొసగు విషమమగు చలమునకున్.

103. వ

ఇవ్విధంబునం ద్యగున్నీలనంబునం బోలె మార్గంబు దప్పి, జిహ్వచ్ఛేదనంబునం బోలె మూఁగై, ఇంద్రజాలపింఛికాప్రచారంబునం బోలె తత్వం బెఱుంగక, ఊహజ్వరంబునం బోలె [284] నసంబద్ధంబు లాడుచు, లోకాయతవిద్యాభ్యాసంబుననుం బోలె నధర్మంబు మరగి, పైశాచగ్రహణంబునం బోలె గళవళింపుచు, మదనా వేశంబునం గావరంబెత్తి వర్తింపుచున్న సుకుమారు రావించి యజ్ఞదత్తుండు సుశీలాదేవి [285] సమక్షంబున వాని కిట్లనియె.

[284] తా. ఆ సంబంధంబు లాడుచు; [285] తా. సక్షమంబున

104. గీ

అన్న సుకుమార! యేలయ్య యనుదినంబు

గొఱకుఁదనమున ధూర్తులఁ గూడి తిరిగె

దకట మీ యమ్మ గాంచె నిన్నధికనియతిఁ

గోరి వీరవ్రతంబున గొడ్డు వీఁగి.

105. సీ

ఓరి నీకాచార్యుఁ డుపదేశ మిచ్చెనో

దర్శించితెట్లు శాస్త్రములలోన

ధర్మం బుపార్థింపఁ దగిన మార్గమె యిది

తపము వర్దిల్లునే తనరఁ దీనఁ

గైవల్యపదవి యెక్కఁగవచ్చునే దీనఁ

గంటె నాకమునకుఁ గారణముగఁ

గాదేని [286] నియమంబు క్రమమే యిది దలంప

భవదుఃఖములు దీనఁ బాయుటెట్లు

గీ

మూర్ఖుడైనను శిశువైన మూఁడుడైన

దన కరిష్టంబుఁ దలఁచునే మనమునందు

నంతరహితుల యార్థరయందు ఘనుఁడు

మన్మథుఁడు దద్వికారంబు మాను మిపుడు.

[286] తా. నియమక్రమంబేది

106. సీ రత్నాంశుదీపాంకురములచే బాయదు
 యౌవనోద్భూతమైనట్టి తమము
 శిశిరోపచారంబుచేత సాధ్యముగాదు
 ప్రత్యగ్రమైన దర్పజ్వరంబు
 మంత్రమూలములచే మణులచే దేరదు
 విషయవిషాస్వాదవిషమమూర్ఛ
 సలీలాభిషేక శౌచములచే బోవదు
 ఘనభోగమను పూతిగంధకళిక

గీ యామవతిఁ దెల్లవారిన నణఁగిపోవ-
 దుదరసుఖసన్నిపాతనిద్రోదయంబుఁ
 బ్రతిదినంబును లక్ష్మీసురామదంబు
 విరియనేరదు పరిణామవేళయందు.

107. క [\[287\]](#) ఏమగునొకొ బాంధవమున
 నామలకశలాటురసము యౌవనలక్ష్మీ-
 సామగ్రికినా యొగరు గ-
 దా మధురత యొసఁగు విషయమను జలమునకున్.

[\[287\]](#) తా. ఏమఉనొకొ

108. గీ [\[288\]](#) జవ్వనమునను సదుపదేశములు గావు
 తి(ఱ్ఱిబోసిన సలి)లంబు తెఱుఁగు దోఁప
 శంబరారాతిపుష్పాస్త్రసంప్రహార-
 జర్ఘరీభూతమగు మనస్సంపుటమున.

[\[288\]](#) తా. జవ్వనములు

109. వ తండ్రీ! గురూపదేశం బఖిలమలప్రక్షాళనక్షమంబైన తీర్థస్నానంబు, జరామరణవైకల్యంబు లేని వార్ధకంబు, మేదోభారంబు లేని గౌరవంబు, సువర్ణరచన లేని కర్ణాభరణంబు, నుద్వేగంబు లేని ప్రజాగరంబు; [\[289\]](#) ఇది యభివృద్ధిలకు సలీలంబునుం బోలెఁ గర్ణస్థితంబై యుపద్రవంబు నాపాదించు. నీ విటవట్టి నెట్టుకొని పెద్దలమాట వినుము, వింటేని ధూర్తులు నిన్నుఁ [\[290\]](#) బ్రశాసింపలేరు, *(కుటీలులు నిన్ నలమరింపలేరు), వంచకులు నిన్ను వంచంపలేరు, పల్లవులు నిన్ను వలపింపలేరు, మదంబు నిన్నుఁ గదల్పలేదు, [\[291\]](#) విషయంబులు నిన్ను నాశ్లేషింపలేవు, విను మనూచానాచారంబును, నాముష్యాయణంబును, [\[292\]](#) నామేధితామ్నాయంబును, నధీతాశేషశాస్త్రంబును, [\[293\]](#) నలింగవృత్తియు, [\[294\]](#) ననవకీర్ణంబు, ననభ్యుదితంబును, ననభిఘ్నతంబునునైన [\[295\]](#) యాయావరవంశంబునం బ్రభవించినాఁడవు మూఁడుఁడవై యనుష్ఠానబంధంబులగు విషయోపభోగంబులయందు సుఖబుద్ధి యారోపించెదవు. నీయట్టి [\[296\]](#) దుర్బుద్ధిశీలురుగదా నిస్త్రీంశంబుఁ జూచి కువలయమాల యనియును, గృష్ణసర్పంబు వీక్షించి కాలాగురుధూమరేఖ యనియును, నంగారంబు [\[297\]](#) దర్శించి బంగారం బనియును బ్రాంతిఁ బొందుదురు. దుందుమార [\[298\]](#) కరంధమ మాంధాత్యనహుష నాభాగసన్నిభుండు వింధ్యాచలపతి, హేమాంగదుండు మనల గురుస్థానంబుగా మన్నింపుచున్నవాఁడు. మన వంశంబునకు నీవొక్కండవ సంతానబీజంబ వింతయు నెఱింగి బుద్ధిమంతుడవై మమ్ము నుద్ధరింపవలదా యని*(పలికి) మంత్రి కన్నీరు దొరఁగ

ముహూర్తమాత్రం బూరకుండె సుశీలాదేవియు.

[289] తా. ఇట; [290] ము. బ్రశంసింప; [291] ము. విషయంబు; [292] తా. నామ్రేడితామ్నాయనంబు; [293] తా. నాలింగ; [294] తా. ననవకీర్ణియు; [295] ము. యార్య; [296] తా. దుర్బుద్ధియు; [297] తా. ధరియించి; [298] ము. సముండు

110. సీ

రవలయుంగరముల రత్నాంకురము లోతఁ

గేల్లమ్మి చెక్కులఁ గీలుకొల్పి

మొకరితుమ్మెద మూతిముట్ట నోడెడి వేడి-

నిశ్వాసపవనంబు నివ్వటిలఁగ

నాకర్ణదీర్ఘంబులగు క్రాలుఁగన్నులఁ

బరిపాటలచ్చాయ పల్లవింప

గంఠగోళంబు గద్గదికాను^[299]బద్ధమై

బాష్పభారంబు నిబ్బరము గాఁగఁ

గీ

బక్ష్యములు జాటి గండదర్పణము లోరసి

వ్రాలి పాలిండ్లపై నశ్రువాఃకణములు

హారలతలకు నాతిధ్య మాచరింప

గుబ్బతిల నేడె^[300]నొత్తిలి కువలయాక్షి.

[299] తా. బంధమై; [300] ము. నత్తటి

111. వ

ఇవ్విధంబునఁ దల్లియుఁ దండ్రియుఁ ^[301]దనకు హితోపదేశంబు చేసి తన సౌమనస్యసౌముఖ్యంబులతోఁ దగిన ప్రత్యుత్తరం ^[302]బీయమి నిర్వేదించుట యెఱింగి.

[301] తా. తన కుచితోపదేశంబు; [302] తా. బీక నివేదించుట

112. సీ

ధర్మశాస్త్రాభ్యాసతాత్పర్యముననైన

సంస్కార ^[303]మె ట్లారుసారు పడియె

నిరుపాధినిస్సీమనిర్నిబంధన^[304]శక్తి

గల మహాప్రతిభ యే కాటఁ గలసె

బంచేంద్రియ^[305]విజయోపాయభూతములైన

వినయంబు లే ప్రయోజనముఁ దీర్చె

నవయోవనాంకు^[306]రోన్నతవంశదవమైన

^[307]శ్రుతివైభవం బేమి హితవు చేసె

గీ

జిన్ని వయసున ^[308]గురులు శిక్షించినట్టి

పుణ్యవాసన నేల గోల్పోయె మనసు

కటకటా! నందనుండ ^[309]వొక్కడవ కల్గి

గురుల నేడ్పించుచున్నావు ^[310]కోరగమున.

[303] తా. మెష్టోరుసారు; [304] ము. వృత్తి; [305] తా. జయోపాయభూతములైన; [306] తా. శాహవపదమైన నీ. ము.

శోన్నతవంశపదమైన; [307] ము. శ్రుతివైభవములేమి; [308] తా. ము. గురుల నీక్షించినట్టి; [309] ము. ఒక్కడవు నీవు; [310]

ము. గోరముగను

113. వ అనినఁ దల్లిదండ్రులకుం బ్రణామంబు చేసి యింతనుండి మీ యాజ్ఞ ^[311]శిరంబున ధరియించి బుద్ధిమంతుండనై యుండెద మీరు ^[312]వగవకుండుండని పలికి సముచితప్రకారంబున వీడుకొనియె ననిన నటమీది వృత్తాంతం ^[313]బెట్టిదని యడిగిన.

^[311] ము. శిరసున; ^[312] తా. వగవకుండని; ^[313] తా. బెట్టని

114. మ వరశైవైకవిధాన ^[314]దానకథనవ్యాపార పారంగతా-
స్థిరలక్ష్మీనవశారదోదయ దయాధీనాయతాలోక లో-
కరమాపాదన పాదపద్మవినతక్మాపాలసంశీల శీ-
లరతిప్రస్ఫుటశాంత శాంతనవకల్పద్వీర వీరాగ్రణీ.

^[314] ము. పాత్ర కవితా

115. క ధీమత్కవితావిస్తర-
ధామాయిత నిరుపమానదానాంబుద హృ-
ద్భీమ జయోత్కలసీమా-
రామామన్నుధవిశేష రాజితమూర్తీ!

116. మందారదామ లింగార్పనా^[315]రూఢలీలావిశాలా

గంగాంబు^[316]సుస్వచ్ఛకావ్యైకజాలా

*సంగీతసాహిత్యసౌహిత్యలోలా

శృంగారసద్భక్తసేవాను^[317]పాలా.

^[315] ము. రూఢి లీలావతారా; ^[316] తా. మృత్స్వచ్ఛ; ^[317] ము. హేలా

*తాళపత్రమున లేదు.

గద్యము

ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర సకలవిద్యాసనాథ

శ్రీనాథనామధేయ ప్రణీతంబయిన

శివరాత్రి మాహాత్మ్యంబునందు

ద్వితీయాశ్వాసము.

తృతీయాశ్వాసము

1. క. శ్రీదోరంతర^[1]దేవ
ప్రాదితభాషావిశేషభాసురకీర్తి-
శ్రీదార్ణ్య వివిధపూజా
మోదితగిరిదుహితృకాంత ముమ్మయశాంతా.
2. వ అక్కథకుండు శౌనకాది మహామునుల కిట్లనియె. నట్లు తల్లిదండ్రుల నూరార్చి వెడలి సుకుమారుండు నిజాంతర్గతంబున.
3. గీ పోయె నుపదేశకాలంబు పూర్వముననె
కడచె దైర్యంబు ^[2]జరరవిక్రాంతమయ్యె
శీలసంపత్తి యిక నేమిసేయువాఁడ
భామినీ^[3]సక్తి మన్నుధుబారిఁ బడితి.
4. శా ^[4]పంతంబోడదు ధర్మముం దగవునుం బాడిం గులంబున్ విచా-
రింతున్ వేదపురాణశాస్త్రమతపారీణుండఁ గా నెట్ల-
ల్పాంతద్వాదశభానుమత్కిరణదాహకూరకామవ్యథా-
సంతాపజ్వరవేదనాభరమునం జాకుంట ^[5]సిద్ధించినన్.
5. సీ చాండాలుతోఁ బుల్కశత్రుంబు గైకొను
బ్రహ్మహత్య యొనర్చి బ్రాహ్మణుండు
క్రిమియై పతంగమై కీటమై జన్మించు
నాసవం బాని భూమీసురుండు
క్రవ్యాదసత్త్వసర్గమున నుద్భవమండు
విప్పుఁ డాచార్యునివెలఁదిఁ గవిసి
శ్యామచారుండు పిశాచమౌ బాడబుం-
డన్యుని విత్తంబు నపహరించి
- గీ యయిన ^[6]నేమగు వీనిలో నన్నిటికిని
సుఖము దుఃఖంబుఁ జర్చించి చూచినప్పు-
డెల్లసంసారులకుఁ (బోలె) హెచ్చు(గుండు)
లేకయుండుట గందుమో లేదో జగతి.
6. గీ వామదేవుండు శుకుండుఁ ^[7]గేవలము దక్క
ముక్తులెవ్వరు వింటిమే ముజ్జగమున
జంతువుల కెల్ల ^[8]సరియ సంసారయాత్ర
విధినిషేధంబులకుఁ జోప్పు వెదకనేల.
7. శా ఆతంకంబున కేమికారణము బ్రాహ్మ్యం ^[9]బింతయుం జూచి యే
తాతల్ గట్టిన చెర్వు లే శుతులు ^[10]బోధప్రక్రియల్ స్వల్ప మే
చేతోజాతు నుపాశ్రయించె^[11]దఁ బరస్త్రీలన్ వినోదించెదన్
మాతంగీపరమేశ్వరిం గొలిచెదన్ మద్యంబు సేవించెదన్.

8. గీ [12]అష్టమావతారంబున నాదిపురుషుఁ
[13]డచ్యుతుఁడు విశ్వకర్త యనాదినిధనుఁ
డర్జునుండును దాను నేకాంతగోష్ఠి
విశ్వము నెఱుంగ [14]నొగలపై వినిచెఁ గాదె.

9. మ బహువేదాంతమతానుసాధిత [15]మహం బ్రహ్మస్మీయం చాడుదుర్
మహి మోహాంధులు గొందఱేని [16]యది బ్రహ్మం బెట్టు [17]దారెట్టిరో
యహహా బ్రహ్మము [18]దారయే నులుకశయ్యం దెళ్ళి నిద్రింతురో
జహదుత్సర్గముగాఁగఁ జేయుదురో విష్ణామూత్రనిర్మోక్షమున్.

10. సీ కల్పద్రుమంబుతోఁ గామధేనువుతోడ
నమ్మతాబ్ధి నవతారమయ్యె నెద్ది
బృందారవనమధ్యమందారతరుల [19]లో
హలపాణి కెద్ది ప్రత్యక్షమయ్యెఁ
ద్రిపురాంతకుని యర్థదేహంబునకు నెద్ది
[20]మదసముల్లాససంపత్తి యయ్యె
నవసుధారూపమై పవనభుగ్భువనాధి-
పతి కెద్ది ప్రాణంబు ప్రాణమయ్యె-

గీ నట్టి భవభేషజము నాసవామృతంబుఁ
గన్నుఁ గానక శపియించెఁ గాక యొకఁడు
తత్సమానములగు పదార్థములు గలవె
భూతభావిభవత్కాలముల ధరిత్రి.

11. వ *అని.

12. సీ కర్పూరరజము [21]లోఁ గలిపి కేతకీదూళి
నఖిలాంగకముల నభ్యంగమాడి
జలజనాళీతంతుసందానితములైన
యజ్ఞోపవీతంబు లఱుతఁ దాల్చి
వారాంగనాస్తన [22]హారవిభూషల
నక్షమాల్కముగఁ జే నలవకించి
కస్తూరికామిశ్రగంధసారంబున
నలికంబునఁ ద్రిపుండ్ర మనువుపఱిచి

గీ చంద్రికావేళఁ బరిపాండుసాధవీధి
శక్తిఁ బూజించి దేవీప్రసాదమధువు
పుచ్చుకొను విప్పుఁ డాకంఠపూరితముగ
వెలఁదులును దాను నప్పుడు వినిమయముల.

13. క వనితల [23]కంగప్రేంఖో-

ళన మక్షివిఘ్నార్థనంబు లజ్ఞావిగమం-

[24] బనవస్థితి మధుసానం-

బునను సురతమునను సదృశములు వక్తంబుల్.

14. గీ

త్రిసరకాస్వాదభవ మదోద్రేకలహరి

ధరణిదేవుఁ డా యోజ మత్తావహించి

యారణాలు పరింపంగ నాలకించి

శంబరారాతి రతిచేయి చఱచి నవ్వు.

15. సీ

ఇంట నున్నాడో వాఁ డెచ్చోట నున్నాడో

యొంటియో యెందఱో నున్నవారో

మిన్నకున్నాడో [25] యేమేఁ బల్కుచున్నాడో

నిద్రించినాడో కన్నెఱచినాడో

[26] యడలుచున్నాడో (ప్రహర్షింపుచున్నాడో)

చించిలినాడో గర్వించినాడో

(శోకించినాడో) యుత్సేకించినాడో యు-

ల్లాసించినాడో కలంగినాడో

గీ

యుత్సవమొ వైభవమొ లేమియో కలిమియొ

పగలో రాత్రియొ యెఱుగఁ డా బ్రాహ్మణుండు

నవమధూకప్రసూనసంభవపు మధువు

దలము దప్పంగఁ ద్రావి మత్తావహించి.

16. క

సుకుమారుఁ డిట్లు నానా-

[27] ప్రకరంబుల వీటిలోనఁ [28] బడుదై తిరుగన్

సకలజనులు మొఱవెట్టిరి

యొకనాఁ డత్యగ్రహమున నుర్వీశు సభన్.

17. క

దేవర ప్రతినిధిగా సం-

సేవించుము యజ్ఞదత్తు [29] సిద్ధ మతనిగా

భావించుము తత్తనయుని

యౌవనసంప్రాప్తి లేని యటమున్నెల్లన్.

18. వ

అవధరింపుము సుకుమార నామధేయుండైన మంత్రినందనుండు సౌందర్యవంతుండును గామశాస్త్రకళా [30] విధిజ్ఞుండునునై

జారచోరవిటధూర్తవర్గంబులం గూడి వేడుకకాఁడై పుణ్యస్త్రీల [31] యీలువులు చెఱచుచున్న వాఁ డతని వారింపను

నారీజనంబుల శిక్షింపను సమర్థులము గాకయున్నార మద్దురాత్మకుని నన్యాయసదృశంబైన దండంబు *(వలన)

దండించునది యని విన్నవించిన (నా) మహిపాలుం డతని రప్పించి వాగ్దండనంబున దండించి పురంబును దేశంబును వెడల

నడిపించిన రాజావమానితుండై యప్పాపి కీ[క]టదేశంబునకుం బోయి యందుఁ గొన్నిదివసంబు లుండి

హూణమండలంబునకు నేతెంచువాఁడు కాంతారమధ్యంబున నతిక్షుత్పిపాసాపరవశుండై తనలో*(న) నిట్లు

వితర్కించుచుండె.

19. చ

అరుణగభస్తిబింబ ముదయాద్రిపయిం [32] బోడతేర గిన్నెలోఁ

బెరుఁగును వంటకంబు వడపిందియ [33] లుం గుడువంగఁబెట్టు ని-

ర్భరకరుణాదురీణయగు ప్రాణముప్రాణము తల్లియున్న దే
హరహర యెవ్వరింకఁ గడుపారని పెట్టెద రీప్పితాన్నముల్.

20. వ అని తనలోనం దలపోయుచుం జనిచని ముందట.

21. సీ స్పటికరత్న గృహంబు సర్వంసహాకాంత

కభిధాంతరంబు దుగ్ధాంబునిధికి

మణిదర్పణము నభోమణిమార్గలక్ష్మికిఁ

జంద్రాతపమునకు జన్మభూమి

యర్ధేందుమకుటాట్టహాసంబునకు జోడు

పౌలస్త్యగిరికి సబ్రహ్మచారి

ప్రతిబింబ మబ్రముప్రభువారణమునకు

ననుఁగుఁజుట్టము శారదాబ్రములకు

గీ గమరతిమినక్రవిక్రమక్రమవిహార

చటులతరవీచికాఘటా^[34]సమధిరూఢ

హంసకులసన్నినాదసంవ్యాప్తదిగ్వి-

భాగ మీక్షించె నతఁడు తడాగ మెదుర.

22. మ వసుధానిర్ణయఁ ^[35]డమ్మహాసరసిలో వార్వీచులం దేలఁ ద్రా-

వె సుధాసన్నిభమైన వారిఁ దటపృథ్వీజావళిచ్చాయ^[36]లన్

వసియించెన్ లహరీసమీరముల నధ్వశాంతి పోకారెచెన్

బిసకాండంబులు ^[37]మేసెఁ గూర్చెఁ జలువల్ నిర్మోకసంకాశముల్.

23. క కరశీకరార్థపుష్కర-

కరుఁడై యాతండు గంధకరిరాజు క్రియం

^[38]బరిషికానంతరమునఁ

సరసిరుహాకరము వెడలి చాలఁగ నొప్పెన్.

24. సీ వైదూర్యమణిశిలాస్వచ్ఛోదకము గానఁ

గౌతుకం బొనరించెఁ గన్నుఁగవకు

^[39](శిశిరసంస్పర్శవీచీమారుతము గాన

నంగకంబులకు నిం పావహించెఁ

మలకేసరరేణుగంధోల్పణము గాన

పూణేంద్రియమునకుఁ బ్రమద మొసఁగె

గలహంసకులకలకలకలకులాయము గాన

శ్రుతिसంపుటములకు సుఖమునిచ్చె)

గీ (మధుర)సలిలంబు ^[40]గాన సమ్మదముఁ జేసె

నాలుకకు నప్పు డవనిబ్బందారకునకు

సైకతారూఢజలమానుషీకదంబ-

కాంక్షితార్కమయూఖంబు కనుల నరసి.

25. క కొలనిదరి వటమునీడన్
శిలతల్పమునందుఁ గొంతసేపు శయించెం
జెలువమగు వలిపెదుప్పటి
తలగడఁగాఁ జేసి సచివతనయుం [\[41\]](#)డంతన్.

26. గీ బహులపక్షకపాకదంబములలోనఁ
బ్రభవ మొందిన యంధకారంబువోని
కొలనిదరి కాననంబులోఁ గొంత [\[42\]](#)ప్రొద్దు
నలపు వాయంగ నిద్రించె యాజ్ఞదత్తి.

27. గీ [\[43\]](#)డప్పి దీఱంగ మధురకాండంబు గ్రోలి
కడుపునిండంగఁ [\[44\]](#)దూఁడుఁదీఱగలు భుజించి
యెండ వాలారునందాఁక నిండుకొలని
తీరమున మఱిసీడ నిద్రించె నతఁడు.

28. చ అపుడు విలంబమానమయి యంబరకోణతటాంతరంబునం
దపనునిమండలంబు బెడిదంబగు వేడిమి వే నొయ్య వీడ్కొనెం
గపిలములై మయూఖములు కార్తికమాస [\[45\]](#)కళాపచేళిమ
త్రపుసలతాశలాటుసముదాయముచాయఁ దిరస్కరింపఁగన్.

29. గీ అంత [\[46\]](#)లో నిద్ర మేల్కొంచి యవనిసురుఁడు
జిగమిషాబుద్ధి [\[47\]](#)నీక్షించెఁ జిత్రభాను
నభినవోన్నేషకుటిలజిహ్వాప్రకార-
లోలతారకాకేకరాలోకనమున.

30. శా కాంతారాంతరభూమిచెంత శబరగ్రామంబు పద్మాకర-
ప్రాంతక్షేణితలంబునం గలుగ [\[48\]](#)సంభావించె విప్రుం [\[49\]](#)డెదన్
దంతిస్కంధకపోలకుంభపలలాదక్రూరకౌలేయకీ-
[\[50\]](#)సంతానాస్ఫుటకంఠఘర్షరతరద్రాఘిష్ఠనాదంబులన్.

31. వ (ఆ సమయంబున).

32. సీ ఆదికాలమున మాయావిలాసినియైన
మురదైత్యదమనుని మూర్తి వోలె
ధరణితలంబునఁ జరియింప నేర్చిన
పురుహూతమణిశిలాపుత్రి వోలెఁ
గామినీరూపంబుఁ గైకొన్న శంబరా-
రాతి కాలాయసాస్తంబు వోలె
వేడ్కె మానుషీవిగ్రహంబు ధరించి
విహరించు తొలుకారువేళ వోలె

గీ నంధతామిస్రమును నవిద్యయును బోలె
భువనమోహనరూపవైభవము [\[51\]](#)లోలయ

లీల నేతెంచె నొక్క చండాలకన్య

కొలనఁ జిటుబంతిపసపాడఁ జెలియుఁ దాను.

33. శా ఆ చండాలకులప్రసూతయగు కన్యం గన్యకారత్నముం
జుచెన్ దవ్వుల యాజ్ఞదత్తి విపినక్షోణీవిభాగంబునన్
వాచాగోచరసౌకుమార్యనవలావణ్యాన్వితం బుష్పనా-
రాచుం డిక్షుశరాసనంబు ఘన^[52]దోర్ధర్పంబునం గూర్పఁగన్.

34. ఉ యోగసమాధితత్పరత నున్న విధంబున ^[53]వ్రాసినట్లు మూ-
ర్చాగమ^[54]మీలితాత్ముడగు చాకృతినిశ్చలదేహయష్టియై
సోగకనుంగోనల్ నుదురు చొక్కుల కిక్కలుగాఁగ నత్తఱిన్
రాగరసాతిరేకమున బ్రాహ్మణుఁ డాదటఁ జూచె మాలతన్.

35. సీ అప్పరస్త్రీ వోలె ^[55]నకులీనయైన యీ
పైదలి కన్నులపండువయ్యెఁ
^[56]జామ యౌవనరూపసంపన్నయై ^[57]మోక-
వనరేఖయునుబోలెఁ బెనఁచె వేడ్కఁ
బోలఁతి ^[58]ప్రావృద్వ్యళ వోలె నళివివీల-
ఘనవేణియై యిది ^[59]కరము మెఱసి
నిభరాజనిభయాన యిది ^[60]శరత్తునుఁ బోలెఁ
బుండరీకాక్షియై పొలుపు మిగిలె

గీ ముట్టరానిదియైనట్టి మూర్తి వోలె
జిత్తరువు వోలె దృష్టి కచ్చెరు వొనరె
మెలఁత మధుమాసకుసుమసమ్మద్ధి వోలె
జాతివిరహిత^[61]యయ్యు సంప్రీతి నొసఁగె.

36. గీ దీనిఁ గల్పించె నజుఁ డభిద్యానమునను
నాతి మును ముట్టరాకుండ నంత్యజాతి
ముట్టుటయ కల్గెనేని యిమ్ముదితమేను
గందకుండునె పుష్పంబుకంటి మృదువు.

37. వ అని ^[62]విస్మృతనిమేషంబు గిలించి ముకుళితపక్షాంచలంబును జిహ్వా ^[63]తరతరళశాతోదరంబునునగు వీక్షణంబున
నవ్వెలివాడ వ్రీడావతి నీక్షించుచు నవిప్రుండు మదనశరశలాకాశంకు^[64]సంకలితహృదయుండై స్తంభితుని ^[65]భంగి
విలిఖితుని చందంబున నుత్కీర్ణుని పగిది ^[66]నియతుని లాగున మూర్చితుని ప్రకారంబునఁ (నున్మత్తుని తెఱంగున) దన్నుఁ
దానెఱుంగక నివ్వెఱపడి నిశ్చలాంగుండై యుండె నమ్మచ్చెకంటియు నలవోక వోలె నతిస్వచ్ఛసౌభాగ్యచ్ఛాయావినిర్భర్షిత
మత్స్యకేతనుండగు నా బ్రాహ్మణుం గనుంగొని ^[67]నిజాంతరంగంబున.

38. గీ విప్రవేషంబుఁ దాల్చిన విష్ణుఁడొక్కొ
బ్రాహ్మణుండైన శంబరాఠి యొక్కొ
బాడబాన్వయరూప^[68]సంప్రభవుడైన
చందురుండొక్కొ యితఁ డతిస్వచ్ఛమూర్తి.

39. వ అని యంతంతం జేరవచ్చి యయ్యంత్యజాతిసీమంతిని యశేషజనపూజనీయులు బ్రాహ్మణులని తమ కులంబు
 [69]పెద్దలవలన వినుటం జేసియు; దా[70]నెందే నొక్కపూర్వజన్మకృతపుణ్యసంస్కారవిశేషంబుననో బాల్యంబు
 [71]నాటనుండియు రూపంబు వినయంబు దాక్షిణ్యంబు మధురాలాపకౌశలంబు నిస్సంగతప్రశాంతమహానుభావంబు
 శుచిత్వంబు గౌరవంబు సద్భావంబు గుణంబులు నైసర్గకంబులయి యుండుటనో
 భర్గపాలనయనకృశానుజ్వాలాజాలహేలాచుళుకితావయవుండు గాని కుసుమకోదండుండునుం బోలెఁ గన్నులపండువై
 తప్తకాంచనవర్ణంబును గోరాచనాగౌరంబును జాంపేయకుసుమకేసరరేణుత్రసరేణువిసర[72]పిశంగంబునునగు
 దేహ[73]ప్రభాప్రవాహంబున గహనషండం బశేషంబును వెలిగించువాని నుద్భిన్ననవశ్మశ్రు [74]నభినవయౌవనోద్భాసితు
 షోడశవర్షదేశీయు నాదిగర్భేశ్వరు నమాత్యనందను సుకుమారుం గుమారసన్నిభుఁ దప్పక చూచి
 భయసంభ్రమడోలాయమాన దంతతాటంకవలయం బగునట్లుగా నిబ్బరంపు గుబ్బచన్నుల బిబ్బోకంబు
 బాహుమూలకూలంకషంబై యీషద్విలోకనీయం[75]బుగఁ గేలుదోయి సేవాంజలిపుటంబు లలాటంబునఁ గీలించి
 యయ్యగారికి నమస్కారంబని యధరకిసలయంబునకు దశనరత్నాంకురజ్యోత్స్న కుసుమస్తంబకంబుగా
 సహకారపల్లవాస్వాదకషాయకంఠకలకంఠకామినీ కోమలకుహూకారకోలాహలకరంబిత పంచమరాగ ప్రపంచంబునకు
 మించుఁజూపు కంఠస్వరంబునం బలికిన.

40. గీ వెలది మాలత గాన దీవింపకయును
 నొప్పిడిది గాన నూరకయుండకయును
 ధరణి దేవుండు గైకొనె దాని మ్రొక్కు
 గేలుఁదామర తిర్యగాందోళనమున.

41. ఉ శంబరవైరిసన్నిభునిఁ జారుతరోజ్జ్వలమూర్తి విప్రర-
 త్నంబు మహాప్రధాను ప్రియనందనునిన్ సుకుమారుఁ జూచి ప్రీ-
 మంబు వహించియుం గొమరుమాలెత గన్నుల నవ్వు దేరఁగా
 [76]సంబళిసంబళి యళుకు సందడికిం దలమంచుఁ బల్కుచున్.

42. గీ బ్రాహ్మణుఁడు గాన లజ్జింపఁ బ్రాప్తి లేక
 బాల ప్రాడయవోలెఁ దప్పకయ చూచి
 చాటువడి యుండుమయ్య యీ సరసిలోన
 నుదకమాడెద[77]గాక పిన్నదియు నేను.

43. క *అని పలుకుచుఁ గొలనికి డిగఁ
 జని మాలప్రమద దాను సఖియు నొనర్చెన్
 వనకేళితరంగ లురు-
 స్తనభారాస్పాలనమున జర్జరములుగాన్.

44. చ పడఁతి పసిండిదాలు [78]గనుపట్ట [79]హరిద్ర ప్రతిప్రతీకమున్
 దొడసి సరోవరాంబువునఁ దోఁగి పయోనిధితీరభూమికిన్
 వెడలి ధరాసుపర్వునకు నేత్రమహోత్సవమయ్యె నప్పుడ-
 ప్పుడ కలశాబ్ధిమధ్యమునఁ బుట్టిన యాదిమలక్ష్మియో యనన్.

45. గీ కొలను వెలువడి తడినూలు వలువ విడిచి
 మణుఁగు పుట్టంబుగట్టి యమ్మగువ యొప్పె
 [80]జలద మెడవడి వర్షావసానవేళఁ

గాశకుసుమాట్టహాససంగతియుఁ బోలె.

46. ఉ ఆ కలకంఠి యొయ్యఁ దడియార్చు నెడన్ జఘనాంతికంబులై

[81]కేకికలాపలీల నణకించి మధువ్రతమాలికాకృతిం

గైకొని యింద్రనీలమణిఖండవిలాసమలిష్ఠుచంబులై

చీకటికొల్పె బ్రాహ్మణుని చిత్తము పెన్నెఱిసోగవెండ్లుకల్.

47. గీ చికురసంతతి నీరార్చి చెలువ తుఱిమె

సేసకొ ప్పొక(యింత దక్షిణము మలఁగ)

చన్నుఁగవ[82]సొంపు కక్ష[83]దేశముల మెఱుఁగు

బ్రాహ్మణుని యాత్మఁ బల్లవింపంగఁజేయ.

48. గీ దంతతాటంకచక్రమధ్యంబునందు

బాల కీలంచెఁ గంకేళిపల్లవంబు

బాడబుని నేయఁదలఁచు శంబరరిపునకుఁ

బ్రథమ మదియ నమస్కారబాణమయ్యె.

49. గీ పూనెఁ గుచముల వెలివాడపువ్వుఁబోణి

విప్పుగలయట్టి బండిగుర్వెందసరముఁ

బ్రథమరాగరసోద[84]యరక్షమైన

సచివనందను హృదయజసంగరమున.

50. వ అప్పుడు సుకుమారుండు నిజాంతర్గతంబున.

51. సీ ఏల చేయండు శేషేంద్రియంబులు నాల్గు

నలినగర్భుఁడు లోచనములుగాఁగ

నెట్టు గల్గె విధాత కీ రూపనిర్మాణ-

పరమాణువులు కోటిపరిమితంబు

లజుఁడు దీని సృజించి యాత్మ నువ్విళ్ళూర-

కెట్లుండుఁ గూతు మోహించినాఁడు

కల్పింపబోలు శృంగార[85]సర్గంబున

దీని వాక్యతి [86]యున్నతి ఫలియించె

గీ దీని [87]నిఖిలావయవములు తీర్చి తీర్చి

చేయునపుడు ప్రయాసంబుఁ జెందుటయును

నొయ్యనొయ్యన బ్రహ్మ నిట్టూర్పుచుచ్చె

నదిసుమీ పుష్పసమయమందానిలంబు.

52. వ అని విచారించుచు విప్రుండు చండాలకులకన్యకా*(మణి) దుర్లభంబగు సౌభాగ్యంబునకు నద్భుతంబందుచు దానితో

సంభాషింపఁ గోరి చేరువ [89]నిలిచె జనంగమకన్యకారత్నమును నతని కిట్లనియె.

53. క ఎందుండి [90]యేఁగు దెంచితి-

రెం దరిగెద రిచట నునికి కేమి కతంబో

కందర్పరూపరేఖా-

సౌందర్యవిలాసవిభవ^[91]సర్వజ్ఞనిదీ.

54. వ నిన్నుం జుచి సుఖామృత(హ్రాద)ంబున మునింగిన చందంబున ^[92]రతిసముద్రంబును దేలిన విధంబున ^[93]సర్వానందంబుల కుపరిభాగంబున వర్తించు కరణి సకలమనోరథంబులకు సంకేతంబైన లాగున నా హృదయంబు నిర్వృతిం బొందియున్నయది.

55. ఉ క్రొన్ననవింటిజోదు నలకూబరు నైషధునిం జయంతునిం
బున్నమనాటిచందురునిఁ బోలినవాఁడవు రూపసంపదన్
నిన్నొకవిప్రుఁగాఁ బరిగణింపఁగవచ్చునె కల్లగాదు మా
యన్నుల^[94]తోడు చూడు పులకాంకురముల్ మొలచెం గుచంబులన్.

56. గీ అవనిసుర చింతకాయల కాజ్ఞ గాక
యరసిచూడంగ గ్రుక్కేళ్ళ కాజ్ఞ గలదె
యంటరాకున్న నేమి యంతంత నిలిచి
చిత్తమలరంగ నిన్ను వీక్షింపరాదె.

57. సీ కమలినీపత్ర^[95]పాత్రములఁ గాసారోద-
కముఁ దెచ్చి పాదపద్మములు గడుగఁ
జిలుక ముట్టని ఫలంబులు గోసికొని వచ్చి
పరికించి యారగింపంగఁ బెట్టఁ
గాంతార^[96]కర్పూర కదళికాదళముల
సరసరీతులను వీజన మొనర్ప
నధ్వజేదము వోవ హస్తద్వయంబున
నూరుకాండము లొత్తి యుపచరింప

గీ వేడ్క^[97]యయ్యెడు వినయంబు విస్త^[98]రిల్ల
^[99]భక్తి గొనఁసాగఁ బ్రమదంబు పారమేద
నీకు విప్రోత్తమునకు నీ నెలవులందుఁ
జెట్టదుర్ణాతి యది నన్నుఁ జెఱిచెఁ గాని.

58. క ఇది హూణమండలం ^[100]బ-
వ్వది నున్నది చెంచుపల్లె వనమధ్యమునన్
మదననిభ యీ పుళిందా-
స్పదంబు వెలివాడ (జన్మసదనము నాకున్).

59. తాళ రగడ కనుగొనవలయును దౌదవ్యుల నెడ^[101]గలిగి నిలిచియైనను మా యిండ్లన్
వనమధ్యంబున విప్రోత్తమ వెలివాడవనితలకు నేత్రోత్సవమై
యనిభృతపరభృతనఖ(శిఖరోల్లిఖితాంగణ)సహకారద్రుమశాఖా
ఘనఫలరసధారామృతపానోత్కంఠవివృత్తాననవటుకంబున్.

60. క ^[102]పాణసివారము కమ్మని
ప్రాణము నెఱజాణదేవరా వినవలదా
వీణావాద్యముఁ బాటయు

వేణుస్వానంబు వేనవేల్ చందములన్.

61. వ అని చండాలకన్యక పలికిన నన్విస్తుండు భవితవ్యతాబలంబున.

62. సీ ఇది యసజ్జనగోష్ఠి యిది [\[103\]](#)మోహవిలసితం

బిది [\[104\]](#)మహాపాపకం బిది యకీర్తి

యిది దుర్మదాంధత్వ మిది [\[105\]](#)కామవిక్రియ

(యిది యాగ్రహావేశ) మిది కుదృష్టి

యిది నారకద్వార మిది ప్రమాదస్థలం

బిది మౌర్ఖ్యకారణం బిది యనియతి

యిది యధర్మముతోవ యిది [\[106\]](#)పథప్రచ్యుతి

యిది యధోగతిహేతు విది యకృత్య-

గీ మని విచారింప కవనీసురాధముండు

కలికి చండాలకన్యపైఁ గన్ను వైచెం

దీయతీయనివింట లేదేఁటినారి

శంబరారాతి మోహనాస్తంబు [\[107\]](#)దొడుగ.

63. వ [\[108\]](#)అప్పుడతండు నిజాంతర్గతంబున.

64. సీ మాంసంబు భక్షింప మనసు వెట్టిననాఁడ

దాక్షిణ్యగుణము [\[109\]](#)విధ్వంసమయ్యె

గంజాయిఁ దినఁగ నుత్కంఠ చేసిననాఁడ

లజ్జాభిమానంబు లుజ్జగిల్లె

హాలారసము గ్రోల నభిలషించిననాఁడ

సూన్యతోక్తుల సుద్ధి చూఱవోయెఁ

బరకళత్రముల [\[110\]](#)పైఁ బడఁదలంచిననాఁడ

ప్రజ్ఞావిలాసంబు పదటఁ గలసె

గీ నింక నేటికి వంచంప [\[111\]](#)నిలుపు నాకు

బరువె యీ పాపములలోనఁ బాపమొకటి

వరుస వేయింటిమీఁద జవ్వాదికొమ్ము

తివుటఁ జండాలకన్యకఁ గవయువాఁడ.

65. వ అని పరమసాహసంబు చేసి సుకుమారుండు చండాలకన్యకం జేరవచ్చి యిట్లనియె.

66. కవిరాజవిరాజితము [\[112\]](#) సరసిజలోచన యొక్కమహాముని శాపవశంబునఁ బాణచివై

ధర జనియించినదానవు నీవిది తథ్యము కిన్నరభామినివో

గరుడపురంధ్రివో [\[113\]](#)ఖచరవధూటివో గాని జఘన్యవు గావిక నన్

ధరణిసురోత్త [\[114\]](#)ము దగ వరియింపు సుధాకరసూర్యులు సాక్షులుగాన్.

67. వ సామాన్యస్త్రీజనంబుల కిట్టి యమానుషలోకోచితంబులైన సౌభాగ్యంబు [\[115\]](#)లుం గల్గునె మునికోపవశంబున

సముజ్జితదివ్యశరీరలగు దేవ [\[116\]](#)కాంతలు శాపవశోపనీతంబైన శరీరంబు నధిష్ఠింతురు తొల్లి [\[117\]](#)స్థూలశిరుండను మహాముని

త్రిభువనలలామభూతయగు రంభ నేదేని యొక్కనిమిత్తంబున శపించెననియును దచ్చాపంబున నయ్యుప్పరస

బాడబరూపంబు ధరియించి మృత్తికాపతియందు శతధన్వఁడను రాజును సేవించుచుం బెద్దకాలంబు మర్త్యలోకంబున నుండెననియును విందుము.

68. సీ

జలజగర్భుని మానసంబు వేదంబులు
దక్షప్రజాపతి దర్శకుండు
సౌదామనీవల్లి చంద్రికాలోకంబు
సప్తజిహ్వ జ్వాలసప్తకంబు
రవిమయూఖములు నీరవని దుగ్ధాంబోధి
మృత్యుదేవత^[118]నోరి మెఱుఁగుఁబండ్లు
ముని కరిష్టాదేవికిని సంభవించిన
దివ్యగంధర్వజాతిద్వయంబుఁ

గీ

గారణంబులుగాఁ బుట్టినారు ^[119]పదియుఁ
నాల్గు కోట్లస్వరసలునా నాకసతులు
వారిలో నొక్కతెవు నీవు వారిజాక్షి
యేమి దుష్కృతిఁ బుట్టితోఁ హీనజాతి.

69. గీ

తివుచుచున్నది భవదీయద్యగ్విలాస-
మెత్తుకొనిపోవుచున్నవి యింద్రియములు
వెనుక ద్రోబ్బుచునున్నాడు మనసిజాతుఁ
డేమి సేయుదుఁ జెప్పవే యిందువదన.

70. గీ

వనిత నీ చిత్తమున కేను వత్తునేని
కామతంత్రంబునకు సంచకర్వు గాఁగఁ
జుంబనము సేయని మోఘ్యబింబ మిపుడు
గండుఁగోయిల చిగురాకుఁ గమించినట్లు.

71. గీ

అనుచు విప్పుండు తమకించి యంటుకొనియె
సమ్మతించియ యుండె నా చంద్రవదన
శూకలాశ్వంబు నస రేఘఁ జొచ్చినప్పు
డనుమతింపదె యత్తళువైన బడబ.

72. వ

ధీరోదాత్త ^[120]యగుట నమ్మత్తకాశిని చిత్తజాయత్త యయును దత్తఱపాటు లేక యతనితో నిట్లనియె.

73. సీ

కలుగుచున్నవి యనేకములు వికల్పము
లాడుచున్నవి యపాయంబు లెదుర
నంతరాయము లసంఖ్యములు గన్నట్టెడు
సందేహములు పెక్కు చాయవాఱ
నంకురితములయ్యె శంక లేరాళంబు
వికృతు లెన్నేని యావిష్కరించె
శాఖోపశాఖలఁ జాఁగుచున్నది రట్టు
గుఱిలేక యుదయించె గోసనాస

గీ యిన్నిటికి నోర్చి నీ కోర్కె యేను దీర్చు
నింతవానికి ^[121]నీకు నన్నీయ బరువె
యెప్పటికి ^[122]నిత్తునో లేక యీ శరీర
మిప్పటికిఁ జాలునో నిక్కమెఱుగఁ జెపుమ.

74. గీ మొదలఁ గక్కుర్తిపడి ^[123]కూడి పిదప వాయు
నొక్క కమలాననకు డిక్కి యుండఁజాలఁ
డడవిఁ బెక్కు పుష్పములయందు వ్రాలు
చంచరీకంబు మగవాఁడు సరియ సువ్వె.

75. ఉ చందురుఁ డంత చూడఁడు నిశా^[124]సతి బున్నమనాడు గూడుచో
గందళితానరాగుఁడయి కానఁగవచ్చు నవోదయంబులం
జందము దప్పి మీఁద నొకచాయకు వచ్చుఁ గ్రమక్రమంబునన్
సుందరి పట్టునందుఁ బురుషుండును ^[125]నట్లయకాఁ దలంపుమీ.

76. వ *అనిన విని సుకుమారుండు.

77. క మగవారల నిందింపకు
తగవును బంతంబు నిజము ధర్మముఁ గృపయున్
మగవారికెగా కెందును
మగువలకుం గలవె చంద్రమండలవదనా.

78. సీ హరుని చిచ్చఱకంట నసమాస్త్రుఁ డీల్గిన
రతిదేవి యెట్లు జీవితముఁ జెందె
బాండుభూపాలుండు పరలోకగతుడైనఁ
గుంతి చావక యేమి కుడువనుండఁ
బ్రధనాంగణమున సౌభద్రుండు చచ్చిన
బ్రతికె నెట్లు విరాటరాజతనయ
సింధురా జస్తమించిన నేల దుస్సల
కాషాయవస్త్రంబు గట్టుకొనియెఁ

గీ బంక్తిరథుఁ డన్యలోకసంప్రాప్తుడైన
నేల కౌసల్య ప్రాణమీ నెఱుఁగదయ్యెఁ.
దగవు ధర్మంబు పాడి పంతంబు లెట్లు
భామ లెట్లు వృథానులాపంబులేల?

79. గీ అనినఁ జండాలకన్యక యాఁడువారి
మంచితనమును మగవారి మంచితనము
సరియ కీడని మేలని చర్చలేల
మనకు మన యాడికలు తప్పకునికి చాలు.

80. వ విశ్వావసుండను గంధర్వరాజునకు మేనకయను నప్పరసకుం బ్రభవించిన ప్రమద్వరయను కన్యక స్థూలకేశాశ్రమవనంబునఁ
బాదమర్దితంబగు పన్నుగంబు గఱచినఁ బ్రవిలుప్తజీవిత యగుటయు భార్గవుండగు చ్యవనునకుఁ బొత్తుండు ప్రమతికొడుకు

[126]రురుం డాయురర్దం బొసంగి యయ్యంగన బ్రతికించెననియును, నర్జునుం డశ్వమేధాశ్వానుసారియై యాత్మజుండగు బభ్రువాహనునిచేత నాహవాంగణంబున (నతినిశాత) శరాహృతప్రాణుండైన నులూచి యను నాగకన్యక రసాతలంబుననుండి యేతెంచి (యుపచరించి) యుపగతప్రాణుని జేసిననియు విందుము. మంచితనంబు లాడువారికి మగవారికి సరియ యద్ది యటులుండె నా పంతంబు వినుము.

81. ఉ నాకు మనంబునిండ నొక నమ్మిక సేయుము (సర్వకాలమున్)
 గైకొనువాడె [127]నిన్ ననుము కాదన కెక్కడకైన వచ్చెద
 న్నీ కొకటయ్యెనేని యవనీసురమన్ను ధ నిర్విశంకత
 న్నాకముఁ జూఱ[128]వెట్టెద ధనంజయతీవ్రశిఖాముఖంబునన్.

82. వ అనిన విని సంతోషించి సుకుమారుండు.

83. సీ కలహంససంపద గల కలక్రంకార-
 కలకలంబైన యీ కొలను సాక్షి
 ప్రసవసౌరభనటద్భంభరంబైన యీ
 [129]ఫలినీలతామంటపంబు సాక్షి
 ప్రచ్ఛాయశీతలోపరిభాగమైన యీ
 శశికాంతమణిశిలాస్థలము సాక్షి
 తరులతాగుల్మసంతతపిధానాతప-
 వ్యాపారమైన యీ వనము సాక్షి

గీ మకరకేతను పాదపద్మములు సాక్షి
 రతిమహాదేవి జఘనభారంబు సాక్షి
 సత్య మెన్నఁడు నినుఁ బాయ సమ్మతించి
 కొగిలింపఁగఁ నీఁగదే కమలవదన.

84. వ అనినఁ జండాళి కరారవిందంబులు [130]మొగిడిచి సవినయంబును * (సగౌరవంబును) సానురాగంబునుగా నతని కిట్లనియె.

85. ఉ నేఁడు గృతార్థులైరి జననీజనకుల్ ఫలియించెఁ బుణ్యముల్
 నేఁడు పురాకృతంబు లవనీరుహమూలనివాసియైన కా-
 త్రీఁ డిలు[131]వేల్పు నేఁడె యొనరించె మనోరథద్ధిసంపదల్
 నేఁడుగదా (సువార మిది నీ కృపఁ) గంటి ధరాసురోత్తమా.

86. ఉత్సాహ మలుసమర్త నంటకుండి మాలదాన నగుట నేఁ
 గలయ [132]నీళ్ళనాడి కడవ గ్రంత యంటుకొనుటకై
 కొలనఁ గ్రుంకిపోవుచుండి కుసుమబాణనిభుని ని-
 న్నలఘు(తేజు) లోచనంబు లలరఁ జూచి వలచితిన్.

87. గీ ఏమి సేయుదు నీకు నెట్టిత్తు నన్నుఁ
 [133]బచ్చిముట్టునఁ గలుగు బీభత్స మెఱిఁగి
 [134]యిచ్చగింపక యుండ నేనెట్లు నేర్తు
 నధికతరమైన మన్నుడాయత్తు నిన్ను.

88. వ అనిన సుకుమారుండు చండాలకన్యక కిట్లనియె.

89. శా ఏమాసించినఁ బ్రాణరక్షకయి యేమేఁ బాపముల్ సేసినన్
 భామా చెల్లుఁ బురాణసంహితలఁ జెప్పన్ విందుమే కాదె వి-
 శ్వామిత్రుం ^[135]డెడరైనచో శునకమాంసంబున్ భుజింపండె నీ
 వ్యామగ్రాహ్యకుచంబు లంటి యిదె ^[136]నా ప్రాణంబు రక్షించెదన్.

90. వ ఇదె యెదుర (ససంభ్రమభ్రమద్భ్ర)మరకుల చరణనఖశిఖాశిఖరవిశీర్యమాణ కుసుమకేసరరేణు
 త్రసరేణువిసరపిశంగితోపకంఠంబు లతామండపం బిదె వెనుకఁ గుటిలశుకత్రోటికోటివిపాటిత మధురఫలరసధారాసార
 దుర్దినాయమానాభ్యంతరప్రదేశంబు చూతతరువాటికాభ్యాశంబిదె కెలన
 మదకలమల్లికాక్షపక్ష^[137]పాళీనవపవనసంపాతకంపమాన కమలకేసరపరాగదూళీవిరచితాళిక సంధ్యానుబంధచకిత
 చక్రవాకనీడోద్భవక్రీడానీడంబులు, సరససైకతవేతసీనికుంజక్రోడంబు లిందు నీకు నింపు వుట్టినట్టియెడ నన్ను మన్నింపు
 మంటకున్నదాననని భయంబందకు కుసుమసమయంబు గదా ఫలావాప్తికి మూలంబింకఁ గాలక్షేపంబు చేసితేని
 కందర్పండు దర్పాతిరేకంబున భవద్భ్రావల్లీమతల్లికిం దల్లియగు ^[138]నించువింటిం బద్ద దిగిచి కొదమ
 తుమ్మెదఱక్కగఱిగట్టిన పూమిట్టకోలల హృదయం బుద్ధాటించి చంపుఁ జంపకకుసుమగంధీ ప్రాణంబు రక్షింపుమిదె నీకు
 సేవాంజలి యని కంకణరుణరుణత్కారంబు తోరంబుగా సుకుమారుండు నఖకీరణపరంపరాకుసుమ
 కుట్మలాభిరామంబులగు కరకీసలయంబులు మోడ్చి ఫాలభాగంబునం గీలించిన.

91. శా వాలాయంబుగ నద్ధరాసురుఁడు దన్ వాంఛించినన్ మందహా-
 సాలంకారమనోజ్ఞమైన ముఖ మొయ్యన్వాం^[139]చి చండాలి యా
 లీలా^[140]భావము కీలఱింగి నవమల్లీకుంజమధ్యంబునం
 గేలీతల్పముఁ దీర్చె^[141]బో మృదులకంకేలీప్రవాలంబులన్.

92. వ అనంతరం ^[142]బధరీకృతకుసుమాయుధరూపసంపన్నుఁడగు నవ్వసుధానిలింపుం డపహాసితసురసిద్ధగంధర్వవిద్యాధర
 లీలావిలాసినీవిలాసవతి యగు నవ్వెలివాడచేడియం గూడి సురతసౌఖ్యం ^[143]బనుభవించె నంత.

93. ఉ కాయజుక్రియం ^[144]బడఁగఁ గానికులంబున సంభవించి య-
 న్యాయము సేయునే యిటు దురాత్ముఁడు వీఁడు ^[145]త్రపాభిమానముల్
 మాయఁగఁదట్టి యంచు నతిమాత్రము లజ్జితుఁడైన కైవడిం
 దోయజషండబాంధవుఁ డడోముఖుఁడయ్యె నభోఁంగణమ్మునన్.

94. గీ గగనయానవేగంబున గలమరించి
 కడుపునిండంగఁ గ్రోలిన కమలమధువుఁ
 గ్రక్కెనో నాఁగ గగనమార్గంబునందు
 భానుబింబంబు రక్షాతపంబుఁ గాసె.

95. శా వ్రాలెం బశ్చిమశైలశృంగముపయిం బ్రత్యగ్ర^[146]మధ్యాగమో-
 న్మీలత్కింశుకకోరకస్తబకకాంతిన్ భానుమన్మండలం-
 బాలంబించె మరుండు హస్తమున దాక్షారామలీలావతీ-
 భ్రూలేఖానిభవిభ్రమాభ్యుదయముం బుండ్రేక్షుకోదండమున్.

96. క క్రుంకె విభాకరంబము
 పంకజషండములు మొగిడెఁ బ్రత్యగ్గృధిం
 గంకేలీతరుపల్లవ-
 సంకాశచ్ఛాయఁ గొమరుసంజ జనించెన్.

97. గీ పద్మినీషండములనుండి పాసి చనియెఁ
గోకమిధునంబు లత్యంతశోకపరతఁ
దోన యేతెంచె భ్రమరసందోహ మపుడు
కంఠలోహార్గళంబుల కరణి ^[147]ముఱయ.
98. వ ఇవ్విధంబునం బ్రతీచీకర్ణపూరరక్తోత్పలంబును జక్రవాకచక్రవాళకులచక్రవర్తియునగు మార్తాండుండు లోకాంతరంబున
కవతరించిన గ్రమంబున నంబరతటాకవికచకమలినిసంజ మంజుమంజిష్ఠాపరాగసౌష్ఠ్యంబు ^[148]సంధించెఁ
గృష్ణాగురుపంకవల్లికల యుల్లాసంబు నుల్లసంబాడుచుఁ జిలుపచిలుప చీకటి సిద్ధవిద్యాధరనితంబినీజనంబుల
చెక్కుటద్దంబులతోడం జరలాడె ^[149]సాంద్యదేవార్చనా బలిపిండంబులుం బోలె గగనమండలంబున వెండి^[150]తగడుఁ దెగడి
క్రిక్కిఱిసి చుక్కలు వొడిచెఁ బురుహూతాంతఃపురపురంద్రీవిలాసదర్పణంబు దర్పకుని ^[151]మాటుఁ బొంది చందురుం
డుదయగిరిశృంగశృంగాటకంబునఁ ^[152]బటికంబు గుండు చందంబొందె నప్పుడు చండాల*(కుల)వరారోహ వాహకుం డెక్కి
విడిచిన వారువంబుఁ గొదమయుం బోలె సంభోగంబునం దృష్టి చని తనివోవని కౌతుకంబున సుకుమారుఁ గౌఁగిటం జేర్చి
యిట్లనియె.
99. ఉ అల్లదె వేఁటపల్లె యట నావల మా వెలివాడ యావలన్
భల్లనిపాతమాత్రమునఁ బర్వతనిర్ణరసింధు వావలం
దెల్లని గోపురంబుల నతిప్రమదావహమైన రోహిణీ-
వల్లభమౌళిభామిని నివాసము (లా మహిత) ప్రదేశముల్.
100. గీ ప్రతిభ సతతంబుఁ గొల్తు రా భద్రకాళి
జగతి నేఁబదియాఱు దేశములవారు
దశదినంబులు సింహకేతనము నిలిపి
హూణభూమికి దైవ మీ యుత్పలాక్షి.
101. వ నీ వమ్మహాస్థానంబున వసియింపు మేను నీకు నాయావేళలఁ బరిచర్య ^[153]సియుచు వంచన బయల్పడకుండ మెలంగెద
సర్వకలావిశారదుండవైన నీకుం బ్రాకారగోపురద్వారవేదికా*(ప్రాకార) ప్రఘూణకుట్టిమహట్ట సౌధవీధీవిటంకంబులం
గావ్యగోష్ఠీపరిహాసకథా బిందుమతీభిత్తికాప్రహేళికాభావన సుభాషితశ్రవణంబు, వారవిలాసినీదర్శనంబు,
వైతాళికస్తుతిపాఠకంబు, దురోదరక్రీడ చిత్రకర్మంబు, వీణాస్పాలనంబు మొదలయిన వినోదంబులం ^[154]బ్రొద్దుపుచ్చం గలిగెడి
వెండియు.
102. క వెలివాడకుఁ గడుఁ జేరువ
సెలయేటికిఁ బొరువు ^[155]తాళ్ళుఁ జిట్టిఁదులు నా-
వలఁ దఱచు భద్రకాళీ-
నిలయం బది లెస్స నీకు నెలవు వసింపన్.
103. గీ ప్రొద్దు వోకుండ ^[156]ముందటఁ బొదమ నీవు
కాళికాస్థానమునకు నీ ^[157]కాలిత్రోవ
విప్రగృహమున నీకు నే విందొనర్తు
ధర్మమిషమున నింటిపెద్దలకు జెప్పి.
104. వ (అని చండాళి) చెలికత్తెయుఁ దానును వేఱొక్కతెరువున నిజనివాసంబునకుం జనియె సుకుమారుడు చెఱువుకొమ్ము
దాపలం బట్టుకొని విపినషండంబు నడుమగా బక్కణంబునకు దక్షిణంబు(న వెలివాడ) యొరసికొని పోయి ^[158]కాలిత్రోవం
జని సెలయేఱు గడచి ముందట.

105. సీ ^[159] బ్రహ్మ యెక్కెడి జాలపాదంబునకుఁ గేళి-
 వసతియైన సరోజవాటితోడ
 నైంద్రవాహనమైన యైరావణగ(జంబు
 నోరూర్చు మోకయిందువులతోడ)
 వైష్ణవరథమైన వైనతేయున ^[160] కాఁగ
 నిరవైన ప్రాకారపరిధితోడఁ
 గౌమారయానశిఖావళంబునకుఁ దాం-
 డవమాడ సొబగైన గవనితోడ
- గీ వేడ్క ^[161] మాహేశుఁడెక్కెడి వృషభరాజు
 దాఁక నిల్చిన కేళిభూధరముతోడ
 సకల ^[162] శక్తినివాసమై చాలనొప్పు
 చండిభవనంబు పొత్తెంచె సచివసుతుఁడు.
106. మ ^[163] తన దౌశ్శీల్యము తా నెఱుంగుట వెలిన్ దౌదవ్యులన్ నిల్చి దు-
 ర్జనుఁ డాతండు లలాటభాగమున హస్తద్వంద్వమున్ మోపి యు-
 య్యన లోలోన నమస్కరించెఁ బటుగర్వారంభసరంభశుం-
 భనిశుంభప్రథనక్రమప్రకటబాహాకేళికిం గాళికిన్.
107. ఉ మాలెత విందు బ్రాహ్మణకుమారుడు పక్కణవాసి వేణుకం-
 డోలమునందుఁ దెచ్చిన గరోరితచంద్రిక నిర్ఘరాపగా-
 కూలమునన్ భుజించి ఘనగోపురవేదిక నిద్రవోయె న-
 య్యాలరి బ్రాహ్మణుండు తుహనాచలకన్యకయాశ్రమంబునన్.
108. వ మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలంబున నిర్ఘరాంధఃప్రవాహంబున నవగాహనంబు చేసి కపటసంధ్యావందనంబును గృతకజపంబును
 (మిథ్యా)సూర్యోపాస్తీయు నడపి బ్రాహ్మణ ^[164] బ్రువుండు.
109. సీ దంతిదంతార్గళస్తంభభారముతోడ
 రాజిల్లు ఘనగోపురములు సూచి
 గండశైలచ్ఛేదఘటితమై యురపైన
 మేటికొమ్మలతోడి కోట సూచి
 యమృతదీధితిలోని హరిణంబు వెఱపించు
 సౌధాగ్రసింహధ్వజములు సూచి
 యాటమండపముపై నభ్ర ముల్లేఖించు
 జాంబూనదత్రిశూలంబు సూచి
- గీ చమురుగా(కులు కుసు)మగుచ్ఛములు వోలె
 సకలశాఖోపశాఖల సంశ్రయింపఁ
 బుప్పితాశోక ^[165] పాదపంబులునుఁ బోని
 నింబములు సూచి యతఁ డద్భుతంబు సెందె.
110. ఉ కాళికదివ్యమందిరము (కట్టెదురం బశుకంఠ)నాళకీ-

లాలరసంబు గ్రోలు నభిలాషమునం జనుదెంచియున్న వే-
తాళగణంబు వోలె నతిదైర్ఘ్యమునన్ దివి దాకియున్న హిం-
తాళవనంబు గన్గొని యతండు మహాద్భుతమందె నాత్మలోన్.

111. ఉ పైపయి గర్భగోహమునఁ ^[166]బన్నికమీటి వెలుంగు మాలికా-
దీపశిఖాప్రోహములు దేటగఁ జూచి యనుస్మరించె లో-
నా పృథివీసురుండు మహిషాసురమస్త(కశోణితార్థ)దు-
ర్గాపరమేశ్వరీపదనఖంబుల ^[167]రూపము సంవదించినవ్.

112. గీ ^[168]సదనవనవాటికానికుంజములయందు

నెలుక లధరోష్ఠసంపుటంబులు గదల్చ
శక్తిమంత్రాక్షరంబులు జపముసేయు
నవియువలె నున్న నద్భుతంబందె నతఁడు.

113. సీ మంత్రవాదులతోడి మైత్రి సంపాదించు

యంత్రవాదులఁ గని యాదరించు
సిద్ధయోగీశ్వరశ్రేణి సంసేవించు
ధా(తువాదులకు వం)దనము సేయు

కదలి ^[169]వశ్యాశ్చర్యకథ లెఱుంగఁగఁగోరు
బిలము సాధింప నపేక్ష సేయు

బహుదేశభాష లభ్యాసింప వాంఛించు
శల్యతంత్రముమీఁదఁ జాఱు మనసు

గీ (ఘుటిక కట్టఁగఁ) బెన్నిధి ^[170]గుద్దలింప

నింద్రజాలంబు వన్నంగ నిచ్చగించుఁ
^[171]గట్టిభవనములకు సురంగములు ద్రవ్వ
నేర్చుకొనుఁ బ్రత్యహంబును నీచబుద్ధి.

114. చ ^[172]బతిచెడి మాంసభుక్తి మధుషాన జనంగమవంశ భామినీ

రతిఁ బరతంత్రుడై నడుపుఁ ^[173]బ్రత్యయమున్ ధరియింపుచుండు న-
ప్పతితుఁడు గంగమట్టియయుఁ బ్రన్నని నున్నని నీరుకావిదో-
వతులును (బ్రహ్మసూత్ర)ములు వంశ్యులయిండ్ల ^[174]భుజించు కోరికన్.

115. గీ మాధుకరభిక్షలను స్వయంపాకములను

సత్రభోజవములఁ బితృశ్రాద్ధములను
విందులను దేహయాత్ర గావించు నతఁడు
వేదశాస్త్రపురాణప్రవీణుఁ డగుట.

116. సీ నీరాట నెపముగా నిర్ధరంబుల కేఁగి

సవిధవానీరకుంజముల ^[175]నొండె
భూధరంబుల కిప్పపువ్వు దే ననిపోయి
కందరామధ్యభాగముల ^[176]నొండె

[177] శిశిరభూధరకన్య సేవింప ననిపోయి

[178] నక్తమాలముల నెన్నడుమ [179] నొందె

కలమ సస్యక్షేత్రములకుఁ గూళ్ళోగి మోసి

శణవాటికాప్రదేశముల [180] నొండె

గీ నెట్లు [181] కనుఱ్రామి వచ్చునో యింటివారి

[182] నెట్లు (వెరవదొ యెం)టిమై నిక్క కరుగ

నతివ పగలైన మాపైన నతనితోడ

నిచ్చ [183] నొకసారి సాగించు నిధువనంబు.

117. వ [184] ఒక్కనాఁ డక్కనిష్ఠవర్తనుండు పక్కణశబరులం గూడి కరిక్రవ్యాదంబు(లగు కుక్కలం బట్టు)కొని ప్రత్యుషఃకాలంబున విపినవీధుల [185] నీవారభసలవిఘటితసరఃకమలషండసారభోద్ధారభరిత దిక్కటాహంబు కరటిమార్గం బిదె, విదళితసమస్తముస్తాశకలసారంబు వరాహాయూధపథం బిదె, కరిన[186] విషాణకోటివిభిద్యమాన వల్మీకదూళిపాళికానిచుళిత తరుపలాశంబు మహిషవర్మం బిదె, దూర్వాప్రవాళచర్వణ[187] హరిచందన పరిపాండురంబు [188] హరిణమార్గం బిదె, [189] కటుదీర్ఘపుర్వరవ్యాక్రోశంబు కర్కరేటుకులకులాయస్థానం బిదె, కహ(కహరా)వంబు, దాత్యూహవ్యూహాప్రదేశంబు ననుచు నాఖేటకౌతుకంబున నాఖేలనక్రీడావిహారంబుల [190] న్యశంసుండై, ప్రాణిహింస [191] యొనర్చుచు వెండియు.

118. గీ పాపకర్ముండు కాంతారపథమునందు

[192] నదరిపా టొంటినంటి బ్రాహ్మణుల మొత్తి

యవహరించిన విత్త మన్యాయపరత

నంత్యజస్త్రీయుఁ దానును ననుభవించు.

119. గీ ఇవ్విధంబున సుకుమారుఁ [193] డీలు వుడిగి

మాలచిగురాకుఁబోడితో మనువు మనఁగ

వచ్చె నొయ్యన మధుమాసవాసరములు

[194] వాసితాశోల్లసత్పుల్లకేసరములు.

120. సీ కామినీగండాషకాదంబరీధారఁ

బులకించె నారామభూమిఁ బోగడ

చివురాకుఁ జవిచూచి చవిచూచి [195] యెలుఁగించెఁ

బంచమస్వరమునఁ బరభృతంబు

సంపుల్లకోరకస్తబకాచితంబైన

కొరవిపై [196] బ్రమరించెఁ గొదమతేటి

పరిపక్వసహకారఫలరసాస్వాదన-

[197] మదమునం గీరంబు చదువదొణగె

గీ విటవిటీసముదయములు వివిధవిధుల

నుపవనక్రీడ సల్పిరి యుబ్బుమిగిలి

యఖిలజనులకు సంతోష మావహించె

మాసరములైన [198] మధుమాసవాసరములు.

121. వ ఇట్లు సకలజనమనోహరంబులగు మధుమాసవాసరంబుల(యందు), [199] నస్పాపిష్ఠుఁడు చండాలకన్యకం దగిలి

యొండెఱుంగక లజ్జ యుజ్జగించి మానం బూనంబు చేసి కులంబు పదటం గలిపి శీలంబు పరిత్యజించి దిట్టకూళయై కన్నుగానక కావరంబెత్తి తిరుగుచుండఁ గర్ణాకర్ణి నతని దుశ్చారిత్రంబులెల్ల విని [200]యెక్కడెక్కడ నాడికొనం దొణంగి రంత నెంతేనియుఁ [201]దేటతెల్లయైన యతని దుర్వర్తనంబు ప్రసంగించి ప్రకాశంబుగా నాడుచుండి రంత.

122. క క్రూరాత్ముఁ డీతఁ డనఁగాఁ జోరుం డీతఁ డనఁగ నితఁ డశుద్ధుం డన దు-
శ్చారుఁ డీతం డనఁగా సుకు-
మారున కపకీర్తి హూణమండలిఁ బ్రబలెన్.

123. వ అంత నొక్కనాఁ డతండును నదియును బాతాళపంకకలుషంబగు మహాజలధిపూరంబునుం బోలె నంధకారంబు తోరంబై దిక్కులఁ బిక్కటిల్ల బహుళపక్షంబు*(నాఁటి) రాత్రి కాళికాగోష్ఠంబు కెలన జీర్ణోద్యానంబు నడుమ నక్తమాలతరుషండంబులోఁ దార కల్పించిన సంకేతస్థలంబునం దృణకుటీరంబునం గోద్రవ[202]పలాలపర్యంకంబున మదిరోమదోద్రేకసంభవంబైన మదనావేశంబున మనోభవశర [203]సీత్యారంబులనుం బోలె సీత్యారంబులవలనను, బంచబాణమాణిక్యకంకణక్వణితం(బులునుం బోని మణితంబులవలనను, ప్రద్యుమ్నరథరథ్యరాజకీరహాషాకలకలంబులం బోలె కులుకుటెలుంగులవలనను, శంబరారాతినికేతన శీలోద్యానవాటికాతరులతాసంవేష్టనబంధనబులుం బోని యాలింగప్రబంధంబులవలనను, మకరధ్వజోపహార ద్రాక్షాఫలరసపానానుబింబంబులుం బోని చుంబనంబులవలనను, కుసుమకోదండదండయాత్రాసమారంభజ్యంభమాణ విజయతుత్తుంభగంభీరభాంకారంబులకుఁ దాతలుం బోని ముష్టిపూతలవలనను, బహువిధోపచారసంపన్నంబైన సురతంబు సాగించి రప్పుడు.

124. శా హాలాపానమదాతిరేకమున నయ్యట్టాక్షి గుంజాఫల-
ప్రాలంబంబు నటంపఁ జూపెను [రతిప్రాడిన్ స్వపుంభావమున్]
దాళిగర్భపలాశకల్పితబృహత్తాటంకచక్రద్వయీ
డోలాడోలనముల్ మనోభవభుజాటోపంబు రూపింపఁగన్.

125. వ అనంతరంబ.

126. ఆ కేలు గేలఁ బెనఁగఁ గాల్గలఁ బెనఁగంగ
వారు చొక్కి [204]సురతపారవశ్య-
నిద్ర జెంది రపుడు నిశ్వాసమారుత-
ప్రమదములను నట్టి సమయములను.

127. మ కనియె నిద్దురవోయె మేలుకొనియెం గర్లుబ్బ గాంధారిప్రో-
ద్ధున వానీరము పువ్వు రాల్చు తఱి ముత్తో కంకటిం గూడి యొ-
య్యనఁ గోర్కొయ్యలు పశ్చిమాచలము డాయంబోవఁ గాత్యాయనీ-
వనమధ్యంబున బ్రహ్మబంధువు కుటీవాసాంతరాళంబునన్.

128. వ మేలుకాంచి తన దౌర్జన్యంబు కారణంబుగా హూణమండలంబునం బట్టిన రట్టుసడి నిమిత్తంబునం దన కచిరకాలంబున గా[ంగ]ల ప్రాణాభిమానభంగంబు దర్శించి పరదేశంబునకుఁ బోవువాడై చండాళిక మనంబునుం దనమీదం గల యనురాగంబునుం దెలియు పొంటి తత్కాలంబున మేలుకనియున్నదానితో నిట్లనియె.

129. క సడియును రట్టును రవ్వయుఁ
బోడమెన్ నాకిప్పుడు హూణభూమండలిలో
బడితి[ని] నిట నీ దేశము
విడిచి చనన్వలయు నకృతవిషయంబునకున్.

130. గీ మగువ పరదేశమున కేగి మగుడి వత్తు
కొంతకాలంబునకు నన్యచింత యుడిగి
యుండు నీ[వు] పుట్నీంటియం దోర్పు గలిగి
మరలి రాఁడెట్లు ^[205]పరదేశ మరిగి మగఁడు.
131. వ అని పలికిన నిర్హితపాతంబునకంటి నిర్భణంబైన యమ్మాటకు శిరీషకుసుమసుకుమారంబైన తన మానసంబున
నుస్సురంచు పుల్కసి యాననంబు వాంచి నిట్టూర్పు నిగుడించుచు నూరకుండె నప్పుడు).
132. చ కువలయపత్రనేత్ర కనుగొల్కులయం దుదయించె బాష్పబిం-
దువులు ధరాసురుండు తనుఁ దోడ్కొని ^[206]పోవ కుపేక్షసేయున-
న్న వదరవిందచక్రమిధునంబు లసహ్యవశాంగజాగ్నిచే
రవులుకొనంగఁ బుట్టిన నిరంతరధూమము సోకియో యనన్.
133. గీ చామ హృదయంబుమీద హస్తంబు వైచె
నతఁడు తనుఁ బాసి యేఁగునో యనెడు భీతి
నుల్లమునయందు వసియించి యున్న తన్ను
వెడలిపోకుండ ^[207]నడ్డపెట్టెడు విధమున.
134. వ అనంతరంబ యా చాండాలి యతని కిట్లనియె.
135. గీ ఎట్లు వేగింతు సంసార మిచట నుండి
యేల నినుఁ బాసి యెంటి నా కిచట నుండఁ
గలుగనిమ్ము ^[208]బంధువులు పెక్కండ్లు నాకు
^[209]బంధువు గలండె నాకు నీపాటివాఁడు.
136. శా ఇచ్చోటన్ మధుపానగోష్ఠి సురతం బిచ్చోట సంగీతకం
బిచ్చోటం బరిపాటి నీ కలకలం ^[210]బిచ్చోట మానోదయం
బిచ్చో నంచు భవద్వియోగమునఁ దా నెవ్వారికిం బ్రీతిగాఁ
జచ్చున్ మన్మథవేదనానలమునం జండాలి విప్రోత్తమా.
137. మ కరవీరప్రసవచ్చదారుణ ^[211]పయఃకాషాయవస్త్రంబుతో
శరతూలచ్చవి యజ్ఞసూత్రములతో జాంబూనదస్ఫూర్తిత-
స్కరమృత్నాన్నిటలోర్ధ్వపుండ్రకముతో సాక్షా ^[212]చ్చుకబ్రహ్మతోఁ
దరమౌ నిన్ను మహాత్మ రేపకడ సందర్శించినం జాలదే.
138. ఉ ధీరత పూని నీవు పరదేశము వోవఁగ నేను రాక యీ
^[213]యూరనె యుంటినే ద్విజకులోత్తమ ^[214]నిత్యముఁ గాళికాగృహ-
ద్వారవితర్దికాస్థలము దప్పులఁ జూచినయప్పు డెట్లొకో
కూరిమి పేర్మి గుండియ దిగుల్లని తల్లడ మందునో సుమీ.
139. సీ తను నిద్ర మేల్కొలిపిన మాత్రమున జర-
త్కారుండు విడువఁడే ధర్మపత్ని
జమదగ్ని కొడుకుచేఁ జంపింపఁడే భార్య
లవమంత దోష ముల్లమున ^[215]నిల్ప
^[216]యొకమాటి తప్పుగావక యహల్యాదేవి

నక్షపాదుఁడు టాయియగుమనందె

సుక్కి సన్నంబుగాఁ జూడఁడే కోపించి

సతి నరుంధతి వసిష్ఠర్షివరుఁడు

గీ తగవు ధర్మంబు పాడి పంతంబు నిజము
పువ్వుఁబోఁడుల యెడ లేదు భూసురులకుఁ
బ్రథమమున నీవు చేసిన బాస నమ్మి
మోసపోయితిఁ [\[217\]](#) గులములో నీసు వడితి.

140. సీ పద్మాకరమునకుఁ బసపాడఁ దెచ్చిన
దైవంబు చలము సాధ్యంబుగాఁగ
ననురాగరసము నా మనములో నూన్చిన
నయనేంద్రియములకుఁ బ్రియముగాఁగ
విడువ నిన్నెన్నఁడు విశ్వసింపవె యన్న
నీ సత్యమునకుఁ బున్నియముగాఁగ
నిక్షుకోదండ మెక్కిడి బాణ మరిఁబోయు
కందర్పనకు మహాఖ్యాతిగాఁగ

గీ [\[218\]](#) నెప్పుడు నీవు ననుం బాసి యేగి తప్పుడె
నీరనైనను నురినైన నెగడినైన
విడుతుఁ బ్రాణంబు [\[219\]](#) లిప్పుడ నీ యడుగు లాన
పలుమఱునుఁ బెక్కుమాటలు వలుకనేల.

141. గీ అనినఁ జిఱునవ్వు నవ్వి నీ మనసు చూడ
నంటిఁగా కేను నినుఁ బాసి యరుగఁగలనె
యిట్టిపట్టున నెవ్వఱు నెఱుఁగకుండఁ
[\[220\]](#) బోవుటయ లెస్స యీ హూణభూమి విడిచి.

142. గీ ఎల్లి శ్రీభద్రకాళికి నిద్దభక్తి
యాత్ర యొనరించి వెళ్ళుద మర్దరాత్ర
మీ విచారంబు చెప్పకు మెవ్వరికిని
వారిజానన రట్టువడ్డార మిచట.

143. ఉ సంగరసవ్యసాచి [\[221\]](#) వరశాస్త్రవిశారదదేశికేశ్వరా
మంగళగీతవాద్యపరిమండిత [\[222\]](#) ముద్రకకుండలీకళా-
భంగురన్పత్త భవ్యపరిభాసితసంతతనిర్మలాత్మకా
యంగజసన్ని భప్రథితహాట్టవిశేషమనోజ్ఞవర్తనా.

144. క గౌరీవల్లభసేవా-
పారీణ విరాజివిభవభక్తిప్రతిభా-
భారోన్నతదివ్యాంగా
సారసగర్భప్రభావ సర్వజ్ఞనిధీ.

పరమపదవివేకా భానుతుల్యప్రభాకా
 ధరణిధరసుధైర్యా దండసంగ్రామశౌర్యా
 నిరుపమగుణధామా నిత్యకల్యాణసీమా.

గద్యము

ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర * (సకలవిద్యాసనాథ)

శ్రీనాథనామధేయ ప్రణీతంబయిన

శివరాత్రి మాహాత్మ్యంబునందుఁ

దృతీయాశ్వాసము.

- [1] ము. వేదప్రోదిత.
- [2] తా. జడత.
- [3] తా. సఖి.
- [4] తా. పంతంబున్ దదుధర్మముం.
- [5] తా. సిద్ధించునే.
- [6] ము. నేమిగా.
- [7] తా. కేవలమతంక.
- [8] తా. సరియె.
- [9] తా. బంతయున్.
- [10] తా. బుద్ధప్రక్రియల్.
- [11] తా. దు చిరస్త్రీల.
- [12] తా. అష్టమాది తోరంబున.
- [13] తా. డవ్యయుఁడు విశ్వకర్తయనుట నిధను.
- [14] ము. మొ ... .. నిధిగా. తా. మొగలిపూవిరిసెఁ గాదె
- [15] తా. బ్రహ్మస్మీయం చాదురే. ము. మహాబ్రహ్మహమం.
- [16] ము. యటె.
- [17] తా. దారెట్టిదో, లహహా.
- [18] ము. వారయే.
- [19] తా. తో.
- [20] ము. మదనసంపుల్ల.
- [21] తా. తోఁ గలియు.
- [22] తా. తారహారవిభూష యక్షమాల్యముగ.
- [23] తా కంగంప్రేంఖో. ము. కంగప్రక్షా.
- [24] తా. బు.
- [25] తా. యెమ్మెయిఁ బల్కకున్నాడె.
- [26] ము. యాడుచున్నాడె... గర్వించియున్నాడె శోకించినాడె.

- [27] తా. ప్రకారముల.
- [28] తా. బరుదై
- [29] ము. సిద్ధమ యతనిన్.
- [30] తా. వంతుండును.
- [31] ము. నిలువరుసఁ.
- [32] ము. గనుపట్ట.
- [33] తా. నుం.
- [34] ము. సమద.
- [35] (తాళపత్రములో) ఈ పంక్తులకు చాలినంత స్థల మూరక విడిచియున్నది.
- [36] ము. డున్మహా.
- [37] ము. లో.
- [38] తా. మేసె గుంజె వలువల్ నిర్మోక. ము. మేనఁగూర్చె క.
- [39] ము. సమ్మోదమునను జేసె.
- [40] ??
- [41] ము. డలఁతన్.
- [42] తా. వేళ.
- [43] తా. దప్పివోవంగ మధురోదకంబు గ్రోలి.
- [44] తా. దొండితీగలు.
- [45] ము. కలాపి పింఛమై.
- [46] తా. నా నిద్రమేల్కని.
- [47] తా. వీక్షించె.
- [48] తా. సంభావించి.
- [49] తా. ఎడన్.
- [50] ము. సంతాన.
- [51] తా. వొలయ.
- [52] ము. దోర్లండంబు.
- [53] ము. ంజాసినట్లు.
- [54] తా. నాకృతిన్ తను వినిశ్చలదృష్టియు దేహయష్టియై.
- [55] ము. నకులయై యౌరయీ.
- [56] ము. జారు.
- [57] తా. మొక.
- [58] తా. ప్రావృడ్వేళల వోలె నలినాక్ష పయినీల.
- [59] ము. గరము.
- [60] ము. శరర్థువువోలె.
- [61] తా. యయ్యె.
- [62] ము. విస్తృత.

- [63] తా. తరళతర.
- [64] తా. సంకుపిత.
- [65] తా. విధంబున.
- [66] తా. సంయతుని.
- [67] తా. నిజాంతర్గతంబున.
- [68] తా. సంప్రభవమైన.
- [69] తా. బ్రాహ్మణులవలన.
- [70] తా. నెద్ది.
- [71] తా. నాది.
- [72] ము. ప్రసంగంబును.
- [73] తా. ప్రభావంబున.
- [74] తా. నభినవ.
- [75] తా. బగు.
- [76] తా. శంబళిశంబళి యరకు.
- [77] తా. గాని.
- [78] తా. గల పచ్చ.
- [79] ము. హరిద్రముఁ దీరపంకముం.
- [80] ము. తా. జలధి వెలువడి.
- [81] తా. కేకరలోవలీల.
- [82] తా. నొప్పు.
- [83] తా. దేశమున.
- [84] తా. ఆరక్షమైన.
- [85] తా. సర్వంబున.
- [86] తా. యున్నది భవించి.
- [87] తా. యఖిలా.
- [88] తా. పుచు.
- [89] తా. నిలిచెదనని చనినం గన్యకా.
- [90] ము. యరుగుదెంచితి.
- [91] ము. సర్వస్వ.
- [92] ము. నతి.
- [93] తా. సర్వానందంబు లుపరి.
- [94] ము. యాన.
- [95] ము. పుటముల.
- [96] తా. కల్లార.
- [97] తా. యయ్యెడి.
- [98] తా. రింప.

[99] ము. భక్తిగోనఁగఁ బ్రమోదంబు పారమేదు.

[100] తా. బి.

[101] ము. గలుగ.

[102] తా. పాణచి.

[103] తా. యసమ్మతదృష్టి.

[104] తా. మోహవిలసితం.

[105] ము. యాగ్రహవేశ.

[106] తా. పద.

[107] ము. దొడిగి.

[108] ము. ఏయునప్పుడు.

[109] తా. విధ్వస్తమయ్యె.

[110] ము. వెంబడ.

[111] తా. నిలువ.

[112] [AB. దీని ఛందస్సు హరిగతి రగడకు దగ్గరగా వుంది. కవితాజవిరాజితము కానేరదు.]

[113] ము. యక్ష.

[114] ము. ముని న్వరియింపు.

[115] తా. లు గలునేర్చునె.

[116] తా. తాంగనలు.

[117] తా. స్థూలశరీరుండను.

[118] తా. నోర.

[119] తా. మరియు.

[120] తా. యగు.

[121] ము. నన్నీగు టెరవె. తా. నీకు నం న్నింన్నుం బరచె.

[122] తా. నైన నిత్తునో యీ శరీర.

[123] తా. నీవు.

[124] ము. నటి.

[125] తా. నిట్లయ కా.

[126] తా. రురుండనువాఁడు తన యాయువండు నర్థం బొసంగి.

[127] తా. నిన్ననిన.

[128] తా. పట్టెద.

[129] ము. వలని.

[130] తా. మోడ్చి.

[131] ము. వేలుపొచు నొనరించె.

[132] తా. నీళ్ళాడి కడువం గాంతయింటి కొనుటకై.

[133] ము. బంచమని యింటఁ కల్లు బీభత్సునెఱిఁగి.

[134] తా. యిచ్చగించుకొనుండ నేనెంత నేర్చు.

- [135] తా. డెడలైనచో.
- [136] తా. నేఁ బ్రాణంబు.
- [137] తా. పాధివిక్షేప ప్రభవసంపాత.
- [138] తా. నించువిల్లు దెగనిడం దిగిచి.
- [139] తా. చె.
- [140] ము. భావ మెఱింగి యేగి నతవల్లీ.
- [141] తా. బోటి మృదుకంకేళి.
- [142] తా. బధఃకృత.
- [143] తా. బు లనుభవించె నంత.
- [144] ము. బడయఁ.
- [145] తా. వ్రతాభిమానముల్.
- [146] తా. మృద్భాగ.
- [147] ము. మెఱయ.
- [148] తా. నధిష్ఠించె.
- [149] తా. సంధ్యాదేవతార్చన.
- [150] ము. తగటు.
- [151] తా. మారటం.
- [152] తా. పటికంపుగుండు చందంబునుం బొందె.
- [153] తా. సేయుదు.
- [154] తా. ప్రొద్దుపుచ్చుచుండం గలిగెడు.
- [155] ము. త్రాళ్ళు.
- [156] తా. ముందరఁ బొదము.
- [157] తా. కాలుద్రోవ.
- [158] తా. కాలుద్రోవ.
- [159] తా. బ్రాహ్మి.
- [160] తా. కుఁగా.
- [161] ము. మాహేశ్వరంబైన.
- [162] ము. భక్తనివాసమై.
- [163] ము. తనదౌ శీలము.
- [164] తా. ప్రవరుండు.
- [165] ము. పాదపంబులను జూచి.
- [166] తా. పన్నిన.
- [167] ము. డంబుల సంచరించినన్.
- [168] ము. సరస.
- [169] తా. వనాశ్చర్య.
- [170] ము. గుడ్డలించు.

- [171] తా. గట్టు బాళములును సురంగా విధులను.
- [172] ము. స్థితచెడి మాంస(భోజనము సేసి) యసంగమ.
- [173] ము. బ్రత్యహమున్.
- [174] తా. భుజించున్ గోరికన్.
- [175] ము. నొందు.
- [176] ము. నొందు.
- [177] ము. (శిఖరీంద్రవర)కన్య.
- [178] తా. నక్తతమాల నెన్నడుమ.
- [179] ము. నొందు.
- [180] ము. నొందు.
- [181] తా. కనువామి.
- [182] ము. నెట్లు (చీకటి నొం)టిమై నిక్కకరుగు.
- [183] తా. నొకవాలు.
- [184] తా. ఒక్కొక్కనాడ.
- [185] తా. నిదె రభసవిఘటిత.
- [186] ము. పాషాణ.
- [187] తా. హరిచ్చండపరిపాండురంబు.
- [188] తా. హరిణాధ్వం బిది.
- [189] తా. కదా.
- [190] ము. ంగ్యశుండై.
- [191] తా. యొనర్చుచు.
- [192] ము. నదరిపాటున నొంటి.
- [193] తా. డిల్లు.
- [194] ము. వాసితాశోకసంపుల్ల.
- [195] ము. యెలిగించె.
- [196] ము. బ్రమయించె.
- [197] ము. ముదమున.
- [198] తా. యమ్మాసవాసరములు.
- [199] తా. నప్పాపిష్టి.
- [200] ము. యక్కడక్కడ.
- [201] తా. తేటతెల్లంబైన.
- [202] ము. పలాశ.
- [203] తా. శరాత్కారంబులునుం బోలె.
- [204] తా. ము. యితర.
- [205] తా. పరదేశి.
- [206] తా. పోవ కుపేక్ష సేయు న, న్నవదినప్పు చక్రమిథునంబు. ము. పోక యుపేక్ష సేయు న.

[207] ము. అడ్డుపెట్టెడి.

[208] ము. పెక్కండ్ల బంధులును నాకు.

[209] తా. బంధువుఁడు నాకుఁ గలఁడె.

[210] ము. బిచ్చో, మనోజోదయం.

[211] ము. రజః.

[212] తా. త్తుక.

[213] తా. యూరన.

[214] తా. నిన్నును.

[215] ము. నిల్పి.

[216] ము. యొకమాటు.

[217] ము. కులమునం దీసు.

[218] తా. యెప్పుడేనేని ననుఁ బాసి యేఁగి తప్పుడు.

[219] ము. లప్పుడు.

[220] ము. పోవుటయు.

[221] ము. నయ.

[222] ము. మంద్రకరుండలీకళా.

చతుర్థాశ్వాసము

ఇష్టదేవతా ప్రార్థనాదికము

1. క. శ్రీతరుణీ^[1]సితవిలసన-
జాతశివానూనభక్తిసంపద్ధురు వి-
ఖ్యాత^[2]నుతకీర్తి సితజీ-
మూత^[3]సితాఖిలదిగంత ముమ్మయశాంతా.
2. ఆ అక్కథకుఁడు శౌనకాదులైన మహాము-
నీంద్రులకుఁ బ్రియమున నిట్టులనియె
నట్లు భూమి విడిచి యరుగవలయు నింక
ననుచు మాటలాడు నవసరమున.
3. క తెలతెలవాఱుచు వచ్చెం
బలపలనయ్యెం బయోదపథమునఁ దారల్
^[4]కలవింకంబుల కోమల-
కలకలములు చెలఁగెఁ ^[5]గాళికావిపినమునన్.
4. సీ సంభోగపరిఖిన్న శబరసీమంతినీ-
స్వేదవార్పిందువిచ్చేదకారి
విఘటమానాంభోజవిపినషండమధూళి-
పరిమళాసారసంపర్కసురభి
సమదకాంతారకాసరయూథ^[6]రోమంధ-
సంభూతడిండీరశకలవాహి
లలితలుంగలవంగలవలీమతల్లికా-
లాన్యోపదేశలీలాగురుండు
గీ యామినీశేషతుహినధారానుషంగ
జడిమభరమంద ^[7]సంచారచతురశాలి
యల్లనల్లనఁ ^[8]బొలుపారె నడవిలోనఁ
గాల్యసంధ్యాసుగంధుండు గంధవహుఁడు.
5. ఉ క్షీణిరుహోగ్రభాగముల జోకలుగట్టి వనీశిఖావళ-
శ్రేణులు తాండవంబు లొనరింపఁగ మంద్రగభీరభంగి శ-
ర్వాణిగృహంబులోని బలివైభవలీలకు మ్రోసఁ గంచుని-
స్యాణము మాటిమాటి కనుశబ్దము లీనఁగ గోపురంబు^[9]నన్.
6. శా నిష్ఠాసంపద నర్వ్యపాణు లగుచున్ విపుల్ ప్రశంసింప మం-
జిష్ఠారాగము లంబకంబున నధిష్ఠింపన్ నిలింపాద్రిభూ-
కాష్ఠామధ్యమునందుఁ దోఁచెను శతాంగప్రప్థసర్పద్విష-

జ్ఞేష్ఠం ^[10]డప్పుడు నిష్ఠురప్రదరబంహిష్ఠద్యుతిశ్రేష్ఠతన్.

7. వ

ఆ దివసంబున.

8. ఉ

జాతరచేసె బ్రాహ్మణుడు చండికిఁ గమ్మని పిండివంటతో
నేతులతోడ మద్దికడ నిర్మలినన్నాముతో రసావళి-
చూతఫలాళితోడ వరసూపముతో జిఱువాలతోడుతన్
^[11]నేతులతోడ నప్పు డకనిష్ఠతరంబగు నిష్ఠ పెంపునన్.

9. వ

నాటిరాత్రి * (నిశా)సమయంబునఁ గాలకంఠకంఠమూల కాకోలవిషమపీ కళంకచ్ఛాయాసముల్లాసంబు *(నుల్లసనంబు)
నుల్లసంబాడు నిబిడాంధకారంబున ^[12]నన్నెలవు గదలి చండాలియుం దానును సుకుమారుండు దుర్గమాటవీ ^[13]విషయంబు
హూణదేశంబు గడచి ప్రతిదినప్రయాణంబుల నెడనెడం బక్కణ (గ్రామఘోషంబుల భిక్షాహార గోరస క్షోద్రంబులనుం
గందమూలంబులనుం గర్కంధూ ^[14]లికుచ కదలీ చూత మాతులుంగ లవలీ జంబూ తాల తిందుక ద్రాక్షాఫలంబులను
శరీరయాత్ర నడుపుచు గంధసింధురఘటాకరటఫలక తటగళితమదజలాసారధారాసారిణీసంపర్క చంద్రకిత ^[15]బంధకిని యగు
సింధురనది యుత్తరించి, యుత్తరాభిముఖుండై జంబూద్వీపవిశ్వంభరానితంబబింబ జాంబూనదమేఖలాపాశంబగు
కాంభోజదేశం బతిక్రమించి, యభ్రంకష విశంకట శిఖరోత్సేధ బహులమహీధరస్కంధసంకులంబగు కిరాతమండలంబు పొత్తెంచి
యందు బృందారకనగర సౌందర్యంబు ధిక్కరించు వైభవాధిక్యంబునం బ్రసిద్ధిగాంచి [కాంచీ]పట్టణంబునకుం జుట్టంబన
నవంతికి సామంతంబన మధురకుం బ్రతియన మాయకుం బ్రతిచ్చాయనా నయోధ్య కధ్యాహారంబన ద్వారవతికిం బ్రతియన
గాశికిం గీసవెలితియన నొప్పు వణిక్పథంబను [మ]హానగరంబు ప్రవేశించి.

10. ఉ

ఎంతయుఁ గాల ముండెను మహీసురుఁ డప్పురియందు వేదవే-
దాంతపురాణతత్వవిదులైన ధరామరు లుద్ధరింపగా
శాంతియు దాంతియుం ధృతియు సత్యము శౌచము బాహ్యవృత్తి య-
భ్యంతరవృత్తి ధౌర్త్యమును బాయక యెప్పుడు జెల్లుచుండఁగన్.

11. గీ

బ్రహ్మపురివాడలో వణిక్పథమునందు
జరిగె సంస్పృష్టిదోషంబు జరభి కతన
నెవ్వ రేలాగువారొ యెట్లెఱుగవచ్చు
జగతిఁ గల ^[16]దిజ్యదోష మజ్ఞానకృతము.

12. గీ

విభవముల ^[17]వడ్లు పెండ్లిండ్లు విందు వీడు
బోజన ప్రతిబోజనమ్ములను వ్రతము-
లాదిగాఁ గల తిథులందు నతనిఁ గూడి
వ్య[వ]హరించెను వీట బ్రాహ్మణకులంబు.

13. గీ

నెలత బొమ్మంచు పుట్టంబు నెఱిక గట్టు
కాంత ధరియించు పచ్చనక్షకల బొట్టు
నింతి యొడికంబుగా వాడు నిల్లుబట్టు
వీటి విప్రాంగనలు దన్ను వినుతి సేయ.

14. సీ

కృపకు నాధారంబు కీర్తి కావాసంబు
దానధర్మముల కాధానకంబు
మూలంబు కాంతి కావాలంబు దాంతికి
నఖిలవిద్యలకును నాలయంబు

మంగళంబుల కిక్క మదవికారములకు
దూరంబు [18]నురువు సాధుత్వమునకు
దావానలము రాగతరుపల్లవములకు
నపలేపతిమిరసంహతికి హేళి)

గీ [19]పట్టణము బ్రహ్మపురివాడ బ్రహ్మలోక-
మునకు సయిదోడు మోసల మోక్షమునకు
దూషితంబయ్యె సంసర్గదోషకలన
నంటుముట్టునఁ గలుపితంబయ్యె నాడు.

15. క తనయల (నిద్దఱ) నిద్దఱు
తనయులనుం గాంచి కాలధర్మమునొందెన్
[20]వనజాస్య [21]గట్టివయసునఁ
దనయుఁడు పరలోకవిదులు తల్లికి [22]జేసెన్.

16. గీ ఏమి చెప్పంగ [23]నఱువదియేండ్ల వయసు
ముసలి సుకుమారుఁ డేకాంతమున రమించెఁ
గూఁతు లిద్దఱ బొమ్లపైఁ గురులు వ్రాలు
నంతమాత్రపుఁ జిన్నిప్రాయంబు వారి.

17. వ అంతం గొంతకాలంబునకు వాని దుశ్చేష్టితంబు లెఱింగి బ్రాహ్మణులు *(వానిని) బహివెట్టి యూరు వెడల నడిచి
యారూఢపతితుండైన వాని సంసర్గంబునం బుట్టిన దోషంబు బుద్ధిపూర్వకంబు గాదు కావునఁ గొంద టుపవసించియు
గొందఱుత్తప్తకృచ్ఛంబు లనుసరించియుఁ గొందలఱు కృచ్ఛాత్తికృచ్ఛంబులు నడిపియుఁ గొందరు చాంద్రాయణంబు
లాచరించియు (నెట్టకేలకు విశుద్ధి గావించిరి సుకుమారుండును).

18. సీ (చెలికారు లంజనాచల గండ)శిలలకు
యమదూతలకు నభిధాంతరములు
ప్రతిబింబములు కాళరాత్రియామములకు
బుత్రసంతానంబు భూతములకు
నశుభకర్మముల కన్వాదేశములు మౌని-
శాపాక్షరములకు సంగడీలు
[24]కలికాలమునకు డగ్గఱిన చుట్టంబులు
ధూమకేతువులకుఁ దోడునీడ-

గీ లంధకారంబులకు విందులనఁగ గిరుల-
యందు వర్తించు చెంచుల నాశ్రయించి
మనువు మనెఁ గూఁతులును దాను మహిసురుండు
కొంతకాలంబు మనములోఁ గుత్సలేక.

19. క ఎనుబది యేఁడుల వార్ధక-
మునఁ [25]బ్రాజనశక్తి యుడిగిపో దాతనికిం
దినీయెడిది పెద్దమాంసము

కొనియెడి^[26]యది కల్లు మనసు క్రొవ్వెట్టుడుగున్.

20. గీ కాంచె నిద్దలు సుతుల నక్కామినులకు
వావి వర్ణంబు మాలిన వద రతండు
శాస్త్రములఁ జెప్పఁ^[27]బడిన దోషంబు లెన్ని
యన్నియును జేసె నాతఁ డేమనఁగఁ గలదు.
21. వ అంత.
22. క హేమంతము శరదాగమ-
సామంతము ^[28]తుహినకణవిసంస్థలశబరీ-
సీమంతము మదనబల-
శ్రీమంతము ^[29]డాసె భువనసీమంతంబై.
23. మ బలసుల్ పండెను దొండముక్కు వడియెం బ్రాసంగుచేల్ పోకమో-
కల పూఁబాళలతావిఁ గ్రోలి ^[30]పొదలెం గౌబేరదిగ్వాయువుల్
ఫలినీవల్లిమతల్లివల్లరులపైఁ బైపై నలివ్రాతముల్
పొలసెన్ మంచులు రాలె రాత్రికరిణీపూత్కారవార్పిందువుల్.
24. చ కలమవనాళికాకణిశకంటకకోటులచేతఁ జుడ్కి కిం-
పలవఱిచెన్ ధరిత్రి తుహినాగమవేళఁ దటాకసారణీ-
సలిలము వాటి పండిన యజాంగలసీమము లెన్ని యన్నిటం
దలమగు సీతు పేర్మి గరు దాల్చిన భావము ప్రస్ఫుటంబుగన్.
25. క కలవింక కలకలాకుల
వలభీగర్భములు సౌధవాటములు పురం-
బులయందుఁ దుహిన^[31]వేళలఁ
జలి ^[32]గులగులఁ గూయునట్టి చందంబొందెన్.
26. క పెనుఁజలి గడగడ ^[33]వణఁకుచు
వనదేవత ^[34]దంతవీణ వాయించెనొకో
యన మోకప్రేంకణంబుల
^[35]ననగుత్తుల మొఱసె నలిగణము విపినములన్.
27. శా బింబోష్ఠీకుచకుంభభారము లురఃపీఠంబులన్ హత్తి మో-
దంబారన్ మృదుకేశిశయ్యల శుభాంతర్గర్భగేహంబులం
దాంబూలీదళ^[36]పూగపూరితముఖుల్ ధన్యాత్మకుల్ శీతకా-
లం బెంతేనియు నిద్రవోదురు నిశల్ సంభోగలీలావధిన్.
28. సీ ధనదశుద్ధాంతకాంతాపయోధర^[37]భార-
సంవ్యానపల్లవస్రంసనములు
కైలాసగిరికూటకల్పద్రుమాటవీ-
కుసుమగుచ్ఛరజో^[38]వగుంఠనములు
చంద్రభాగాసరిత్సలీలవీచీఘటా-
ప్రేంఖోలికాకేశిరింఖణములు

[39] రాధాపురీహర్యరత్న హేమగవాక్ష -

సంవేశనక్రియాసౌష్ఠవములు

గీ వలనుగాఁ జంపకారణ్య^[40] వాటిఁ దరిసి

కాశి యొరసి కళింగాంద్రదేశసరణి

దక్షిణము సాగెను సపాదలక్షశైల

[41] కటకబంధుఁ డుదగ్గిశాగంధవహుఁడు.

29. గీ చలి ప్రవేశించు నాగులచవితినాఁడు

మెఱయు వేసవి రథసప్తమీదినమున

నచ్చసీతు ప్రవేశించుఁ బెచ్చు పెరిగి

[42] మార్గశిర పౌషమాసాల మధ్యవేళ.

30. గీ ఇనుఁడు కోదంటరాశిమీఁ దెక్కువేళ

నిక్షుకోదండవల్లి యెక్కిడు మరుండు

సమదవేదండసమమహాసత్త్వఁడయ్యు

జనుఁడు కోదండమును బోలెఁ దనువు వంచు.

31. గీ ఇండ్ల మొదలను నీరెండ ^[43] నీరికలను

ననుఁగుఁదమ్ముఁడు నన్నయు నాటలాడు

నత్తయును గోడలును గుమ్ములాడుఁ గుమ్ము

[44] గాఁచుచోటికి మకరసంక్రాంతివేళ.

32. సీ కాశిలోఁ జక్రపుష్కరిణి ^[45] దుష్పూతశుష్క-

గహనావళీదావదహనజిహ్వాఁ

గుక్కుటేశ్వరవరకుండి ^[46] పిఠాపురి-

నఘతమస్కాండచండాంశుదీప్తి

దక్షవాటంబు సప్తర్షిగోదావరి

కలిదోషపాషాణకులిశధార

గౌతమీతటిని మార్కండేయుపురి మ్రాల

దురితాహిసంఘాతగరుడమూర్తి

గీ నిన్నిటను దీర్ఘమాడంగ నేఁగుదెంతు-

రఖిలమునులుఁ బ్రభాతసంధ్యాగమముల

గ్రహగణేశుండు కోదండరాశిఁ బాసి

మకరమున కేఁగుదేరంగ మాఘవేళ.

33. మ పఱివోయెం దుహినంబు పండె వరి యిప్పల్ వూసె శైలంబుల

[47] గఱివోగట్టన్ వలరాజు తేఱియెఱకం గాండప్రకాండంబులం

జఱిపించెన్ గ్రహరాజు ^[48] మారరకునిం జక్రాద్రికూటంబునం

దఱిఁ గౌబేరదిగంతరిక్షపథయాత్రాజైత్రతుత్తుంభమున్.

34. వ వెండియుం జకోరలోచనల కుచమండలంబులకుఁ గర్పూరఖండక్షోదంబుల మేదించిన చందనానులేపనైపథ్యం బపథ్యంబయ్యె.

రధ్యవేగంబున ననూరుసారధి రథంబు ప్రతివిఘట్టనక్షుణ్ణ నక్షత్రక్షోదపాళీ చుళుకితోర్ధ్వాండభిత్తియై యుత్తరాయణంబు గైకొని కులూతశాతోదరీకపోల ముకురబింబంబులం బ్రతిబింబించె. సవ్యాససవ్యక్రమంబునం జక్రమిధునంబుల నెట్టుకొని బిట్టసియేసి విసిగి నిల్చి మనోభవుండు నిగడించిన నిట్టూర్పునుం బోల నిశాసమయంబుల నిండువెన్నెలలోనం జిన్నిచిన్ని నులివేడివడి పొడచూపె. కేదారక్షేత్రంబులం గలమగోపిక లొడికంగా దంచి (సడించిన) నిద్దంబులగు [49]దుద్దుగడు ప్రాసంగుబ్రాలు సద్యోమార్జనావశంబున నతిస్పిగ్ధవర్ణంబులై కర్ణాటదేశ[50]తాటంకినీ దశనవజ్రాంకురంబుల కాంతిసంపదలఁ [51]దలపించె. నీహారవ్యపాయంబున నిర్మలంబులై బహుళపక్షప్రదోషంబులయందు దారకంబులు వికచకుముదకోరకంబులు * (కెలంకులఁ) గొలంకులలోనం బ్రతిబింబించి మదకలకలహంసత్రోటికోటివిఖండి మృణాలదండఖండంబుల భావంబు భజించె. హృదయోత్కంఠాతిరేకంబునఁ గంఠమూలకఠోర కాలకూటవిషమషీ కళంకపంకచ్ఛాయచ్ఛాటా[52]కఠోక్త భువనరక్షాదాక్షిణ్యండు దాక్షారామ భీమేశ్వరుండు దక్షిణజలధివేలావలయితంబులగు నేలాలవంగలవలీమతల్లికా కుడుంగక్రోడంబులం గ్రీడించుటకునై సారంగలోచనలుఁ దానును గోరంగి వెడలె. [53]వలవలని మంచుఁ దుప్పర ముసురుజడిం దడిసి జడనుపడి [54]వేగుబోకల పోక పూబాళల పరిమళంబులఁ [55]బుక్కిలింది యుమియుచుఁ, బక్కణంబులలోన నల్లనల పొలుపారు నడవికరువలి యసమసవిషమ కుసుమఫలక్రీడామతల్లికల [56]మల్లు పెనంగి డస్సిన భిల్లపల్లవాధరల గల్లఫలకంబులఁ గ్రోత్త యుదయించు చెమట చిత్తడి యుడిపె. కాశి శ్రీశైల [57]కుంభమోణ శోణార్య కాంచీ కాంచనసభా కాళహస్తి కురుక్షేత్రాది పుణ్యస్థానంబులం గూపవాపీతటాకకుండికా [58]ప్రస్తవణశ్రోతస్వీనులం బ్రత్యూషకాలంబులం బరమర్షిసార్థంబు తీర్థంబాడె నివ్వధంబున మాఘమాసవాసరంబులు వసంతసమయసామంతంబులు జరగుచుండ నా చండాలాది మసుష్యులకు భుక్తిముక్తులు ప్రసాదింపఁజాలి మాహేశ్వరులకు మహోత్సవంబు పాశుపతులకుం బ్రీతి కాలాముఖుల కవలంబంబు ముములకు మనికి జటాధారుల కాధారంబు పరివ్రాట్టులకుఁ బట్టుగొమ్మ వేదాంతులకు సంతోషం బాగమికులకు భాగధేయంబు మాంత్రికులకు మనువు తాంత్రికులఁ దావలంబు పౌరాణికులకుఁ [59]బ్రాణం బౌపనిషదుల కుపాయంబు ముముక్షులకు రక్ష శంభునకు విస్తంభస్థానంబు శాంభవికి [60]హ్యాత్కరంబంబు హీరంబునకుం బ్రయంబు తండువునకుఁ బండువు కుమారస్వామికిం బ్రేమాస్పందంబు భృంగిరిటికిం దంగటిజున్న దురితతరుషండఖండంబునకు గండగొడ్డలి యఘపటలతిమిర[61]సముదాయాహిమ ఘృణిసంతానంబు సంతాపశాంతికి భాగీరథీప్రవాహంబు శివరాత్రి పుణ్యకాలం బేతెంచిన.

35. సీ ఆ వణిక్పథమున కనతిదూరంబున

గవ్యూతియెడ నుదక్పశ్చిమమునఁ
 బర్వతోపత్యకాపర్యంతతటమున
 సికతా[62]తినిర్మలక్షేత్రసీమ
 మాలూరతరుషండమధ్యభాగంబునం
 బ్రస్తవణాపగాపార్శ్వభూమిఁ
 గుసుమవాటికలలోఁ గువలయాంభోరుహ-
 కుముదమండితమైన కొలనితోడఁ

గీ గోటతో గోపురములతోఁ గుట్టిమాట్ట-
 మండపంబులతో మహామహిమ నొప్పు
 [63]నాదిమధ్యాంత నాగేశ మనఁగ నొక్క
 పుణ్యతీర్థంబు [64]త్రైలోక్యపూజితంబు.

36. గీ అందు శేషప్రతిష్ఠితం డమృతదివ్య-

లింగమంగళమూర్తి ఖట్వాంగపాణి
యర్ధశశిమౌళి నాగేశ్వరాహ్వాయుండు
ప్రతివసించు ననేకకల్పములనుండి.

37. వ

ఆ శివరాత్రి పుణ్యకాలంబున.

38. సీ

శివగంగఁ బుణ్యాభిషేకంబు దీర్చిరి
దరి నొనర్చిరి ^[65]మూఁడు తర్పణములు
ధరియించి రంబునిర్దోతవస్త్రంబుల
నాచరించిరి బ్రహ్మయజ్ఞతంత్ర-
మర్హ్యాంజలిక్షేపపణానంతరమ్మునం
దొనరించి రంశుమంతున కుపాస్త్రి
గృహదేవతార్చనక్రియ లాచరించిరి
యభ్యాగతులకు నర్హణలు నడిపి-

గీ

రవని^[66]సురులెల్ల నాగేశ్వరాలయమున
కేఁగుదెంచిరి ప్రణమిల్లి రీశ్వరునకు
(జాగరమునకు) నాలుగు జాలుఁ బూజ-
^[67]కాదిసంకల్ప మొనరించి రభవు మ్రోల.

39. గీ

ఆదరంబున సమ్మార్జనానులేప
ధూపపటువాసనలు తైలదీపములును
సంఘటించిరి వివిధసంస్కారవిధుల
బ్రాహ్మణులు నర్హులైనట్టి పౌరజనులు.

40. సీ

కాంస్యతోరణమాలికలు సంఘటించిరి
ప్రాసాదగోపురాభ్యంతరముల
రంభాతరుస్తంభసంభారములు సము-
త్పాటించి రోగిఁ బ్రతిద్వారమునను
బూజోపకరణపాత్రీజాత మఖిలంబు
సంస్కరించిరి భస్మసలిలశుద్ధిఁ
గరమొప్పు వృషభపుంగవకేతనంబులు
నిలువంగఁ బెట్టిరి వలభులందుఁ

గీ

గమలనీలోత్పలంబులుఁ గర్ణికార-
^[68]మాలతీకుండములు హేమమరువకములు
మల్లికాకింశుకము లపామార్గవకుళ-
పాటలంబులుఁ గూర్చి రపారములుగ.

41. గీ

అపుడు సుకుమారకాహ్వాయుం ^[69]డపరసంజ
నేఁగుదెంచెను నాగేశ్వరేశు గుడికిఁ
బుష్పవాటికలోఁ ^[70]గమ్మపువులఁ గోసి

పొలఃతులకు నిద్దఱకుఁ గొంచుబోవఁ దలచి.

42. క

కుడిచేత మాంసఖండము

[71]లెడకేలను మద్యరససహితమగు కంచుం

గుడుకయు ధరించి మదమున

వడవణకులు గొనుచు నతఁడు వచ్చెన్ గుడికిన్.

43. వ

జన్మాంతరస్థుండు వోలె రూపాంతరగతుండు వోలె నావిష్టుండు వోలె భూతాధిష్ఠితుండు వోలె గ్రహగృహీతుండు వోలె

[72]నున్మృతుండునుం బోలె మదిరామదాతిరేకంబునఁ దన్నుఁ దా నెఱుంగక

పరిసరలతాకంటకానుషజ్యమానాంశుకోత్తరీయుండును నజ్ఞాతసమవిషమమేదినీభాగ విన్యాసప్రస్థలిత పాదద్వయుండునునై

పలితపాండురంబులగు శిరోహంబులు విరిసి వీపునం బడ నొయ్యనొయ్యన నేతెంచి నిర్లజ్జుండును నిస్సేహుండును

న్యశంసుండును నగు నక్కర్మచండాలుండు గర్భగోహంబునకుఁ జక్కం గట్టెదుఱ నిలిచి రక్తమలదళచ్ఛాయంబులగు

కన్నులు దెఱచి విఘ్నార్థమానతారకంబైన [73]వికారాలోకనంబున నలవోకయుం బోలె నిర్మలస్పటికమండపాధ్యాసీనుండును

నమృతమయ జ్యోతిర్లింగమూర్తియు ముక్తాఫలధవళకాంతియుఁ ద్రిభువనవందితచరణుండును జరాచరగురుండును నగు

నాగేశ్వరుని దర్శించి యమ్మహాదేవు [74]మౌళికపాలమాలికామండన ఖండేందు [75]శకలంబులకు

గగనగంగాప్రవాహాడింఢీరఖండంబులకు నుష్ణీషఫణిఫణాఫలకంబులకుఁ జెలికారంబు సేయం జాలి పాంచజన్యసహోదరంబులన

దుగ్ధాంబురాశిహృదయంబులనఁ జంద్రికా [76]శరణంబులన [77]నంగజాట్టహాసచ్ఛేదంబులన మెండుకొనియున్న

పుండరీకంబుల పూజ గనుంగొని వెండియు.

44. ఉ

చాయన భోగిరాట్కటకసన్నిధిదీపిత దీపమాలికా-

చ్ఛాయఁ బురఃప్రదేశమునఁ జాగిన నిర్జరవాహినీమహా-

తోయము సావి చీర యెగఁద్రోచి చొరంగఁ దలంచె నెంత లోఁ-

తో యని కొంకికొంకి పతితుం డతఁ డాసవపానవిక్రీయన్.

45. గీ

పవనవశమునఁ గేతకీప్రసవధూళి

యంగమున హత్తియుండంగ నాతఁ డపుడు

విమలభస్మసముద్ధాళన మొనరించి

పాశుపతదీక్షఁ గైకొన్న భంగి నుండె.

46. చ

కలఁగఁగఁ బాఱి నాతని యఘంబులు పంచహృషీకసంభవం-

బులు బహుకాలసంకలితముల్ దవవహ్నిచిటచ్చిటద్వనిం

గలఁగఁగఁ బాఱు పక్షుల ప్రకారమునం దొలుజాముపూజకై

బలుపటహమ్ము రమ్మనుచు భర్గుని గేహమునందు మ్రోసినన్.

47. వ

ఆ శివరాత్రి పుణ్యకాలంబునఁ బురాణంబులు వినిపించువారును నితిహాసంబులు చదువువారును బంచాక్షరీ పంచబ్రహ్మాది

మంత్రంబులు జపించువారును నీలకంఠస్తోత్రంబులు పఠించువారును బ్రాణాయామంబు లనుసంధించువారును

బ్రత్యాహారంబులు నడుపువారును [78]బ్రదక్షిణంబులు సేయువారును భస్మోద్ధాళనంబు లొనర్చువారును దురోదరంబుల

వినోదించువారును నష్టావధానంబులఁ గ్రీడించువారును వీణ లాస్పాలించువారును గావ్యగోష్ఠి సలుపువారును బరిహాసం

బాదరించువారును బిందుమతి యభ్యసించువారును బ్రహ్మేశికలు భావించువారును నాడువారునుం బాడువారును

మేషకుక్కుట [79]కరేటు లావుక కపింజల యుద్ధంబులు వీక్షించువారును గుబ్బవామన కిరాతబర్పర జరఠమూక

జనవికారంబు లవలోకించువారునై జాగరంబులు సలుపుచునుండిరి. సుకుమారుండును నొక్కించుక యన్నుం [80]దేఱికొని

వారిం జుచుచుండె నప్పుడు శివగంగానిర్ధరజలతరంగ శీకరజాలజనిత జడిమంబులు నందిరోమంధ పేనబిందువాహులుం

గుమారశిఖికలాప విధూననక్రియాలలితంబులుఁ బశుపతిజటాబద్ధ వాసుకినిపీతశేషంబులు
 హీరంబగండమండలనిష్యందమాన దానధారాకలుషగంధలహరీ పాణింధమంబులు భృంగిరిటి నికుంభ కుంభోదర ప్రముఖ
 నిఖిలగణపరిషద్ధూళితభసిత ధూళికావిసరంబులు^[81] మాతృకాశ్రవణావతంసకప్లారకోరక ప్రేఖోళనప్రక్రియా
 సమభిహారానుమేయావతరణంబులు మహిసాక్షి గుగ్గులు ధూపధూమకంబులు మాలూరకిసలయామోద మేదురంబులు
 నగు మహాదేవనిశామారుతంబు లతనిమీఁద బొలుపారి పాతకంబులు దూల రాల్చె నట్టి సమయంబున.

48. గీ అర్ధరాత్రంబుదాఁక నయ్యధమవృత్తి
^[82]శివనిశావైభవంబు వీక్షించి చనియెఁ
 దానకమునకు నది యాదిగా నతండు
 విడిచెఁ దొల్లింటి^[83]తన నీచవృత్తిబుద్ధి.

49. వ అంతఁ గొంతకాలంబునకు.

50. క కుక్కలలో శబరులలో
 గక్కెర చిమ్మటలలోనఁ గార్కోళులలోఁ
 బక్కణము గుడిసె నడుమను
 గుక్కిపయిం జచ్చె నతఁడు ఘోరవ్యాధిన్.

51. క శ్రీనాగేశ్వరశంభు-
 స్థానంబున^[84]గిరిశరాత్రి జాగర మలవో-
 కైనను గనుఁగొన్నట్టి క-
 తానను విగతాఘుఁడై యతఁడు మృతిఁ బొందెన్.

52. సీ క్రిమి కంఠకుహరమార్గమున కడ్డము దొట్టి
 పెద్దయేనియు బాధపెట్టకుండ
 శ్లేష్మ ముద్ద్రేకించి సెలవి రంధ్రమువాయ
 మెఱసి నుచ్చిళ్ళు గ్రమ్మింపకుండ
 దృగ్గోళకంబులు దిరుగంగఁ^[85]బడి దృష్టి
 యంధకారంబులో నణగకుండ
 నెఱిదప్పి యుచ్చ్వాసనిశ్వాసపవమాన-
 పరివాహగతు^[86]లోటువడకయుండఁ

గీ బరమయోగీశ్వరుఁడు వోలె బ్రహ్మరంధ్ర-
 వీధిఁ బ్రాణంబు విడిచె నన్విప్రకులుఁడు
 పుణ్యశివరాత్రి నలవోక వోలెనైన
 నురగధరుచెంత జాగరంబుండఁ గాన.

53. వ ఆ కాలంబునఁ గాలకింకరులు మృత్యుదేవతాసహితులై ముసలముద్గర (ఖడ్గ)తోమరాది ప్రహరణంబులతో (డం గదిసి) అతని
 లింగశరీరంబు వరుణపాశంబుల బంధించుకొనిపోవఁ గణంగిన నవ్వేళ శివదూతలు శివాజ్ఞావశంబున
 శూలాంకుశగదాభిండివాలపరిఘపరశ్వధ(పాణులై యేతెం)చి దవ్వుల నాకాశమార్గంబున.

54. ఆ ఓరి యమునిదూతలార యీ బ్రాహ్మణుఁ
 గరుణ మాలి యేల కట్టినారు

విడుఁడు శివుని [87]యాన మృడునాజ్ఞ [88]దాటి మీ
రాజు (చెడుట యెఱు)గరా మదించి.

55. మాలిని.విడుఁడు విడుఁడు వీనిన్ విపునిన్ భాగ్యవంతున్
మృడుఁడు గరుణతోడన్ మిక్కిలిం గారవించెన్
జడుల కొరుల కేలా సంభవించున్ యథార్థం
బడర మఱి మృ(డానీళానుకం)పాలవంబుల్.

56. గీ [89]యజ్ఞదానతపస్సూన్యతాదులైన
పుణ్యకర్మం బోనర్చిన పురుషునందు
నెట్లు సంతోషమండు నర్థేందుమౌళి
యట్టి సంతోష మితనియం దావహించె.

57. వ అనిన యమకింకరులు శంకరకింకరుల కిట్లనిరి.

58. సీ [90]వ కార్యమునకయి యెచ్చోటి కరిగెద
[91]రరుగుఁడు మీరు మహాత్ములార
యితని క్లేశము చూచి యతికృపాపరతమై
పు(రుషార్థ మొన)రింప బూనినారె
హరుకింకరుల మన్న నాశ్చర్యమయ్యెడు
సదసద్వివేకంబు చాలకునికి
భవభక్తులకు నడ్డపడుట ధర్మము మీకు
నేమేల పట్టుదు మీశుభక్తు-

గీ నితఁడు కలుద్రాగె ఁకాడె [92]నెఱచిఁ దినియె
నిలిచి మూత్రించెఁ జండాలలనఁ [93]గూడఁ
గూఁతు రమియించెఁ దెరువాటు గొట్టెఁ బ్రజలం
జెంచురాజుల సేవించెఁ జెఱిచెఁ గులము.

59. సీ కేలుదోయెత్తి మ్రొక్కెనె పాశుపతులకు
శరణార్థి [94]యనియెనే జంగములకు
ఫాలభాగమునందు భస్మంబు పూసినే
యఱుతఁ దాలిచెనె రుద్రాక్షపూస
శివమంత్ర ముచ్చరించెనె జిహ్వ [95]తుదయందు
నరిగెనె యెన్నఁడే నభవుగుడికిఁ
బరియించెనే మహాప్రమథచారిత్రంబు
తిరిగెనే మృదుపుణ్యతీర్థములకు

గీ [96]దోసములు పెక్కుఁ చేసినఁ జేసెఁ గాని
కాలగళుభక్తి యావంతఁ గలిగెనేని
యడ్డపడ ధర్మమౌఁ [97]గాక యనఘులార
యర్హమే యీ దురాత్మున కడ్డపడఁగ.

60. ఉ ఎట్టుగ నేగుదెంచితిరి యిందుకళాధర^[98]భృత్యులార యీ
చెట్టదురాత్మునిన్ హరుని ^[99]చెంతకునుం గొనిపోవువారలై
యెట్టొకొ శంకరుం డొకని నెవ్వనినేఁ గొనితేరఁ బంపినం
బట్టగ ^[100]వచ్చినారొ తడఁబాటున వీని మతిభ్రమంబునన్.

61. సీ అని హేతువులును దృష్టాంతంబులును జూపి
యమ(భృత్యు లీయరైరి) యవనిసురుని
నూరకయుండె మృత్యువు నోర్ గదల్పక
భవునిచే మును పడ్డపాటుఁ దలచి
వరుణపాశములచే ^[101]వృధితచేతస్కుఁడై
సుకుమారుఁ డెంతేని స్రుక్కుచుండె
నెదురుచూడఁ దొణంగి (రీశ్వరయములును)
తారు పంచినవారు తడయుటయును

గీ గాలయాపనమునకు నిగ్రహముఁ బూని
శంభుకింకరు లపు డవష్టంభ మెసఁగ
నొడుగఱచుచు నప్పు డేకాంతముండి
సమధికంబైన సాహసోత్సాహ^[102]వృత్తి.

62. ఉ బిత్తరి దండిమాట లిటు ప్రేలెదరే యమరాజుసేవకుల్
చిత్తజవైరియాజ్ఞ యొకచీరికి గైకొనకంచు నుద్ధతిన్
మిత్తిని వారినిం గదిసి నిర్భరభూరిభుజాబలంబునన్
మొత్తిరి ^[103]యుర్కి బాహువులు ^[104]మోడిచి పట్టి వృషాంకకింకరుల్.

63. క కడవసముల బ్రహారించిరి
యడిచిరి లాతముల మొత్తి రహివలయములం
బిడికిళ్ళను ఘట్టించిరి
తడఁబడ మృదుభటులు దండధరుకింకరులన్.

64. వ *(ఇట్లు) మొత్తువడి యమకింకరులు ^[105]శంకరకింకరులకుం బ్రతిఘటింపక సుకుమారుని బరివేష్టించి యమలోకంబున
కభిముఖులై యతనిం గొనిపోవం దొణంగి రప్పుడు రుద్రాక్షమాలికావక్షస్థలుండును జంద్రార్ధకృతశేఖరుండును
భస్మోద్ధాళితలలితాంగుండును ద్రిలోచనుండును ^[106]నతిప్రమాణకాయుడును నగు నీలలోహితప్రమధుండు
కాలాంబుదధ్వానగంభీరంబైన కంఠస్వనంబున నిట్లనియె.

65. సీ పడసె నెవ్వని కృప బ్రహ్మ బ్రహ్మత్వంబు
విష్టుండు విష్టుత్వవిభ్రమంబు
నీరేడుజగములు నెవ్వని కుక్షిలో
నొక్కఁడొక్కంటితో నొరయుచుండు
నంధకేభజలంధరాది దానవకోటిఁ
గ్రాఁగించె నెవ్వని కంటిమంట
యామ్నాయశాఖాసహస్రంబు లెవ్వని

గీ
 లమ్మహాదేవు లొకలమైన మేము
 భర్త యానతి నిర్వహింపంగఁ [\[107\]](#)దలఁప
 మమ్ముఁ జీరికీఁ గైకోక మదము పేరిట
 నెట్లు కొనిపోయెదరు విప్పు నెఱయఁగట్టి.

66. ఉ
 బుద్ధియ కల్గెనేని కొనిపోకుఁడు ధర్మము సూక్ష్మ [\[108\]](#)మీ యసం-
 బద్ధములైన న్యాయములఁ బంతము వచ్చునె [\[109\]](#)మేము [\[110\]](#)దెంపుమై
 యుద్ధము సేయఁజాలకయ యోహరిసాహరి నెంత చెప్పిన-
[\[111\]](#)న్నిద్దరణితలామరుని నీరు చలంబున మీకుఁ దక్కునే.

67. గీ
 ఎంత చెప్పిన విన [\[112\]](#)రేమి యీకు మాకు
 హరుని యాజ్ఞ [\[113\]](#)య బలవంత మల్పమెట్టు
[\[114\]](#)చాక నొవ్వక మీరు మా కాఁకఁ జెడక
[\[115\]](#)యిద్దరామరు మాకిప్పు డిచ్చు టొప్పు.

68. క
 నావుడును యమునిదూతలు
 భావభవారాతి [\[116\]](#)ప్రమథవర్గముతోడన్
 సేవకధర్మము తగవును
 లావును బంతంబు [\[117\]](#)దృఢబలంబును మెఱయన్.

69. వ
[\[118\]](#)ఇట్లని పలికరి.

70. క
 చత్తుము చెఱబడుదుము కడు
 నొత్తుము మీచేత నెట్టునుం దగవు మముం
 బుత్తెంచిన పతిసన్నిధి
 నుత్తర మెట్టిత్తు మాజ్ఞ యుపహతిఁ బొందన్.

71. సీ
 చర్చించి చూడుఁ డా చంద్రార్థమౌళికి
 యమరాజు నిజభృత్యుఁ డానొ కాఁడొ
 యభవుఁ డిచ్చినయట్టి యధికార మోఁ గాదొ
 యముఁడు గూర్చున్న ధర్మాసనంబు
 త్రిపురాసురాంతకు [\[119\]](#)దివ్యదేహము గాదొ
[\[120\]](#)వేదస్మృతులు తత్త్వవిధిఁ దలంప
 శిష్టరక్షయు దుష్టశిక్షయు శూలికి
 (ననుమతం బొఁ గాదొ) యాత్మలోన

గీ
 నవకరము లెన్ని యన్నియు [\[121\]](#)నాచరించెఁ
 బాపియగు విని నరకకూపమునఁ ద్రోచి
 బాధ పెట్టంగవలసిన పట్టునందుఁ
 బంతమే విడుఁ డంట యో ప్రమథులార.

72. ఉ
 చచ్చిననేమి మూర్ఖ (నర సచ్చిన)నేమి ప్రహారవేదనన్

నొచ్చిననేమి పండ్లుచెవిలోను కరాంగుళి నేత్రగోళముల్
ముచ్చికనేమి [122]పట్టువడి [123]మొక్కిలి బంధనశాలలోనికిన్
వచ్చిననేమి భృత్యునకు [124]నచ్చిన యేలిక యాజ్ఞపట్టునన్.

73. గీ

తగవు ధర్మంబుఁ పాడి పంతంబు దెలిసి
యనువుఁ డీ బ్రాహ్మణుని బాధ లనుభవింప
నొండె దురమున మమ్ము మృత్యువు జయించి
విప్పుఁ గొనిపోండు మాటలు వేయునేల.

74. క

మీకును మీ పతియానతి
మాకును మా భర్తయాజ్ఞ మన్నింపఁదగున్
[125]వాకోవాక్యమ్ముల వెడ
వాకాట్లం బల్పజంబు వలవదు సేయన్.

75. క

అని యమునిభటులు పలికిన
విని శంకరభటులు తద్వివేకంబునకున్
మనమున సంతోషించియు
[126]మనసిజహారు శాసనమును మన్నించుటకై.

76. సీ

పొడికచ్చడములపైఁ బులితోలు నునుసేలు
కటిభారమునఁ గాసెకట్టు గట్టి
యభినవంబైన రుద్రాక్ష యొడ్డాణంబు
నాభిచక్రములోనుగా భరించి
ప్రిదిలి జాఱకయుండఁ బెనుఁబాప[127]ప్రోగులు
[128]శ్రవణభాగమునందు సంతరించి

యల్లిబిల్లిగ జటావల్లీమతల్లులు
గూర్చి పెంపొందఁ గీల్కొప్పు వెట్టి

గీ

భసితధూళిశరీర మధ్యంగమార్చి
యుద్ధవిడిఁ బారిషదయోధు లొక్కఁడొకఁడ
యాయుధంబులు ధరయించి యట్టహాస-
డమరుకధ్వాన సింహనాదములతోడ.

77. శా

ఆటోపారభటీసముద్భుతతరాహంకారబాహోధను-
ర్య్వాటంకారరవంబు లంబుజభవాండాభ్యంతరంబున్ సమా-
స్పాటింపంగ లలాటలోచనభుజిష్యుల్ దండభృద్భృత్యుల
ధాటీసంభ్రమలీలఁ దాఁకిరి వడిన్ ధారాధరాధ్వంబునన్.

78. సీ

ద్రామిష్ఠకరినదంష్ట్రాదండసంఘట్ట-
కటుఘోరకిటకిటాత్కార మగుచుఁ
జటులఝంఝూమరుజ్ఞంపాపరంపరా-
సన్నిభప్రూణనిశ్వాస మగుచు

[129] వికలతారకచక్రవిభ్రాంతిభీషణ-

స్ఫారచక్షుర్ద్వయీభయద మగుచు

[130] నిటలవీధివిటంకనిర్భరభ్రూకుటీ-

నటనక్రియాటోప[131]పటహ మగుచు

గీ గాలమృత్యువు శాణచక్రమునఁ బట్టి
చికిలిచేసిన యడిదంబుఁ జేతఁ దాల్చి
జేగుఱించిన మొగముతోఁ జిత్తజారి-
ప్రమథవర్గంబుఁ దాకె నాగ్రహ మెలర్ప.

79. వ రవణి[132] తమరువు తమరమనినదము రవణించుచుఁ దచ్చటుల(తర)[133] రమామీరడంబరవిష్కంభము కాష్ఠాకటాహముల
నుద్ధాటింప దినకరకరచ్చాయాచ్చేదాధిగమమున ధగద్ధగితములగు నిస్త్రింశకుఠారాద్యాయుధదీప్తులు రణలక్ష్మి నివాళింపంగ
నపుడు విద్యాధరపన్నగయక్షగరుడగంధర్వాదులు మది నాహ్లాదింపంగ సురముని [134] కుంచె యాడింపంగ నిలింపపదమున
భవునిలెంకలు శమనకింకరులును బాహావష్టంభవిజృంభణ మప్రతిహతముగ నొండొరువులఁ దాకిన భండనంబు
ఘోరంబయ్యెను.

80. క శంకరభటులును నంతక-
కింకరులు మిథఃప్రహార[135] కీలాలసటా-
పంకిలతనులయి కుసుమిత-
కంకేలీతరుల భంగిఁ గనుపట్టి రనిన్.

81. వ అప్పుడు కింకరులయం దొక్కరుండు యముని సన్నిధికిం జని [136] యతని కిట్లనియె.

82. సీ దేవ దేవర యాజ్ఞధృతి [137] నేము దలఁబూని
మృత్యుతోఁ గూడి భూమీస్థలమున
[138] కరిగి వణిక్పథమను పట్టనమునకు
ననతిదూరమున శైలాంతరమున
నడవిలో నొక మృగవ్యాధపక్కణమునం
[139] దరిగి గేహమున గుప్తామయమునఁ
జెడిపెకూఁతురు కాళ్ళకడనుండి యేడ్వంగఁ
బంచత్వ మొందిన పాపకర్ము

గీ బ్రహ్మబంధుని సుకుమారుఁ బట్టి [140] తేఁగ
నభవుదూతలు [141] రానీక యాఁగినారు
మాకు వారికి దురమయ్యె నాకసమున
నెఱుగఁ జెప్పంగ వచ్చితి నితైఱంగు.

83. వ అనిన * (విని) కృతాంతుండు సమధికక్రోధావేశవివశస్వాంతుండై యులుంబరుండను సేనాని రావించి యతనితో నిట్లనియె.

84. గీ చను ములుంబర వృషభలాంచనుని లొంక-
లాఁగినారట మనవాండ్ర నాకసమున
నొక్క పాపాత్ముఁ గొనిరాఁగ నుద్దవిడిని
నేఁగి యా జటాధారుల నెగిచి రమ్ము.

85. క గబ్బున ^[142]నెదిరించిన నొక
 దెబ్బగొను(ము నీకు) నెదురె త్రిజగమున నొరుల్
 తబ్బిబ్బుగ జంగములకుఁ
 బబ్బంబులు పెట్టు ముష్టిపరిఘట్టనలన్.

86. గీ వ్యాధు లష్టోత్తరశతంబు వచ్చుగాక
 తోడ నేతెంచుగాక మృత్యువులు నూఱు
 పంపినారము మున్నాడి భటులఁగూర్చి
 కాలమృత్యువు గెల్పు శంకరునిహితుల.

87. వ అని పల్కిన వల్లెయని యులుంబరుండు వివిధవ్యాధిమృత్యుపరివృతుండై కదలి యుద్ధవిడిఁ దూర్యంబులు మొరయఁ
 ప్రమథానీకంబుఁ దాఁకి శస్త్రజాలంబులు నిగుడ్చి పేర్చి యార్చినం గోపించి పంచవదనుభటులు
 కుటీలభ్రూభంగభూషణంబులగు మొగంబులు జేవుఱింప నట్టహాసంబు చేసి యదల్చి డమరుడిండిమ
^[143]రమరమధ్వానంబుతోఁ గీనాశకింకరుల ముసల భిండివాల తోమర మండలార త్రిశూల పట్టినంబులఁ బ్రహరించిన
 విచ్చిన్నబాహూరుచరణవక్షః(కటికంఠ)లలాటకృకాటులై విచ్చియు నొచ్చియుఁ జచ్చియుఁ దెరలియుఁ బోరలియుఁ దోఁగియుఁ
 డాఁగియుఁ (గొంచియు జలించియు) గ్రుస్సియు డస్సియుఁ గందియుఁ గుందియుఁ దారియు (దేరియు) మ్రొగ్గియు డగ్గియు
 నలసియు సొలసియు ^[144]వికావికలై దిక్కామొగంబులై యారుసారులై ^[145]గురియై బందబందై భండనంబు విడిచి
 వలియఁ(ఁబాటి వెళ్ళఁబాటుచు) *(వెలవెలంబోయి) కృతాంతుని సన్నిధికిం బోయిరి. ఇట జటాధారులు సుకుమారుని
 బంధనంబు లూడ్చి యతని మున్నిడుకొని ^[146]హోన్నాళంపుఁ గరాచూరి చాయలం బంటించు మింటితెఱువునం జనిరి.
 అప్పుడా ^[147]సుకుమారుండు పుణ్యశివరాత్రివ్రతాలోకనప్రభావంబున.

88. తాళ రగడ. దవుదౌవులఁ గాంచెం గైలాసము తరుణేందుకళాధరుని
 నివాసము దశహరి[దవధి]స్థానస్థపుటితధవళచ్చాయాచ్ఛేదవిలాసము
 ద్రువమండల[వీధి]సంరోధిస్థశృంగశృంగాటకవిహర-
 త్తచరయక్షగరుడగంధర్వ^[148]ప్రమదాస్తోమవిహితలీలాపరిహాసము
 నవలేపాటోపసముద్యుటవిఘ్నాధిపదీర్ఘవిషాణప్రఘణన-
 వ్యాఘ్రుట్టన^[149]హర]పాదాద[ళితస్పటిక]ప్రస్థతటధ్వనివిసరము
^[150]నవిహితలాక్షాముద్రానిగదవ్యాఖ్యాతాశోకలతాపల్లవ-
^[151]యాథాతధ్యవిజిత్య(ర)నీహారాద్రిసుతాచరణా[ధి]న్యాసము.

89. సీ కామధుగ్గేనుసం(ఘముల) తొఱ్ఱులు గాంచెఁ
 గాంచెఁ గాంచనరత్నకందరములు
 కాంచెఁ గల్పకవాటికాసహస్రంబులు
 సిద్ధరసాపగాశ్రేణిఁ గాంచె
 బహుహిరణ్మయమహాప్రాకారములు గాంచె
 నమలిన(స్పటికసౌ)ధములు గాంచెఁ
 బ్రబలచింతామణీస్పర్శవేదుల గాంచె
 నానావిమానరత్నములు గాంచె

గీ హావభావవిలాసరేఖావిశేష-
 హారి ^[152]మూర్తుల రుద్రకన్యకలఁ గాంచె

(నంది దోడ్కొ)నిపోవ నర్దేందుమౌళిః

గాంచె సుకుమారుః డంబికాకాంతు శివుని.

90. వ కాంచి దండప్రణామంబులు చేసి చేతులు [153]మోడ్చి (సుకుమారుండు) నమశ్శంకరాయ, శశాంకమూర్ధాలంకారాయ, [154]త్రిపురపురంద్రినీరంద్ర స్తనకుంభ[155]సముత్తంభిత కస్తూరికాస్థాసకముద్రా ద్రోహిబాహార్గళస్తంభాయ, జంభారిప్రముఖ నిఖిలదేవతాకోటిహాటక కిరీటకోటివిటంక[156]సందానిత మందారమాలికామకరందబిందునిష్పందధారాధౌత చరణారవిందాయ, జలంధరాసురకంధరాపీఠికావిషుట్టనక్రియాగరిష్ఠనిష్ఠురతా శశ్వ[157]ద్విభంగఖట్వాంగపాణయే, పశ్యల్లలాటాయ, మదనమదగదాగదంకారాయ, సంధ్యానటాయ. కరకలితడమరు[158]ఙ్గాంకారబృంహిత బ్రహ్మాండమండలాయ, చండికాధిపతయే, నిరస్తసమస్తోపాధికాయ, సచ్చిదానందస్వరూపాయ, * (స్వమహామహిమప్రతిష్ఠాయ, నిరుపాధిక నిరవధిక నిర్ణిరోధ నిరవగ్రహ నిరభిసంధి నిర్భర కృపాసంపత్సపూర్ణ మేధసే, [159]న్యకపాలమాలికాభరణాయ సముద్దండపుండరీక) క్రవ్యాదకృత్తికంధాధురంధరస్కంధభాగాయ, భగవతే ధన్యోఽస్మి! కృతపుణ్యోఽస్మి! * (నమస్తే నమస్తే) అని పలికి వెండియు.

91. తాళ రగడ. జయజయ శంకర జయజయ పురహర జయజయ (కరుణా)గుణవరుణాలయ

జయజయ తుహినక్ష్మాధరకన్యాసహచర శాక్వరవర శుభకేతన
జయజయ మందర[160]కుధరోల్లఠనాసంక్షుభితమహాక్షీరోదన్వత్
జఠరకోడప్రభవద్గరజ్వలనగిళనకల్మాషితకంధర.

92. వ అని యనేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించిన సుకుమారుని మీఁడఁ గరుణాకటాక్షవీక్షణంబు లొలయించుచు విరూపాక్షుం డతనికిఁ గామగమనంబును హేమకింకణీమాలికాసనాథంబును రుద్రకన్యాసహస్ర[161]సంకులంబునునగు దివ్యవిమానం బోసంగి ప్రమథత్వంబు కృపచేసెఁ బుణ్యవంతుల భాగ్యంబునకుం గొలఁది గలదె; యింక నెయ్యది [162]యడిగెద రడుగుండని సూతుండు నైమిశారణ్యనివాసులగు మహామునులకు సవినయంబును సన్నేహంబును సగౌరవంబునుగా విన్నవించిన.

93. గీ పరమమునులు సూత్యాహసంభవుని సూతు
భక్తిఁ బూజించి యధికతాత్పర్య[163]గరిమ
భటులు ప్రమథులచే భంగపడుట చూచి
చిన్నవోయి యముం డేమిచేసెఁ బిదప.

94. మ కరుణాసాగర శైవశాస్త్రకలనాగాంభీర్యశౌర్యోన్నతా
తరుణీమన్మథరాజపూజితకళా[164]ధర్మక్రియాసంస్తుతా
వరనీతిప్రతిభావిశేషకలనా వాగీశసంకాశ శ్రీ-
తరుణీనాథమనోజ్ఞరూప[165]విలసత్కావ్యార్థసంబోధనా.

95. క ధర్మార్థాలయవరగుణ-
నిర్మాణవిశేషవిభవనిరుపమకార్యా
కర్మోత్కటబహు[166]గుణవృత-
నిర్మలసుజ్ఞాన[167]చతుర నిశ్చలదైర్యా.

96. మాలిని శతధృతి[168]మతిదీపా సారనిర్మాణరూపా
సతతసుఖవినోదా సామగానప్రమోదా
వితతకవివరేణ్యా [169]వీరశైవారగణ్యా
యతులబలవివేకా హర్షనైర్మల్యపాకా.

ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర * (సకలవిద్యాసనాథ)

శ్రీనాథనామధేయ ప్రణీతంబయిన

శివరాత్రి మాహాత్యంబునందుఁ

జతుర్థాశ్వాసము.

- [1] తా. సుర.
- [2] తా. తరకీర్తి.
- [3] తా. శివాసీత.
- [4] ము. కలకలవింకల కోమల.
- [5] తా. కాళి విపినములోనన్.
- [6] ము. సమ్మర్ద.
- [7] ము. చతుర సంచారకారి.
- [8] ము. బొలుపారు నడవి నడుమఁ.
- [9] తా. లన్.
- [10] తా. డర్కుఁడు.
- [11] తా. నేతుల.
- [12] తా. నన్నెలవులం గదలి.
- [13] తా. విషయంబునుంగా.
- [14] తా. వితికుచ.
- [15] తా. బంధకిణీయగు.
- [16] ము. దిబ్బ.
- [17] తా. వడుగు.
- [18] తా. ఉరుఉ.
- [19] ము. గీ. గ్రామఘోషంబు పురివాడ బ్రహ్మలోక-ము ... ..డు మొగసాల.
- [20] తా. వనజాక్షి.
- [21] తా. గండివయసున.
- [22] తా. దీర్పెన్.
- [23] తా. నిరువది.
- [24] తా. కలికాలములకు.
- [25] ము. బ్రాక్తన.
- [26] ము. దిది.
- [27] తా. బడ్డ.
- [28] ము. తుహినకణవిసంజ్ఞిత శబరీ.
- [29] తా. సకలభువనసీమంతంబై.
- [30] ము. పొరలెం.
- [31] తా. వేళన్.

- [32] తా. కులంకుల.
- [33] తా. వడకుచు.
- [34] తా. దండవీణ.
- [35] తా. సనగుత్తులు.
- [36] ము. భాగ.
- [37] తా. భాస.
- [38] తా. వకుంఠనములు.
- [39] తా. రాధరాపురి.
- [40] తా. పాళి.
- [41] తా. కటకబంధుండు తద్దేశా.
- [42] తా. మార్గపౌషమాసంబుల మధ్యవేళ.
- [43] ము. నీడికలను.
- [44] తా. గాయుచోటికి.
- [45] ము. దుష్కరశుష్క.
- [46] ము. పీఠపురి శంకాతమస్కాండ.
- [47] తా. గరిమందెన్.
- [48] తా. మారరునిచే.
- [49] తా. మద్ది ... పుడుంబ్రాలు నిగనిగడాలు సద్యోమార్గావకాశంబున విశుద్ధస్నిగ్ధవర్ణంబులగు.
- [50] తా. తాటంకినుల.
- [51] ము. దలంచె.
- [52] ము. కుండు భువన.
- [53] తా. పలపలని.
- [54] ము. ప్రేకలగు పోక.
- [55] తా. బుక్కిలింఱుమియుచు.
- [56] తా. మల్లువెనంగి.
- [57] తా. కుంభకోణ కోణార్క.
- [58] తా. ప్రసవస్తోతస్వినులం.
- [59] తా. ద్రాణం.
- [60] ము. హృదయోత్కంఠయు.
- [61] తా. సముదయాహి.
- [62] తా. వినిర్మల.
- [63] తా. నాదిమధ్యంబు.
- [64] తా. నాగేశపూజితంబు.
- [65] పుణ్యతర్పణములు.
- [66] తా. బుధులెల్ల.
- [67] ము. నాది.

- [68] మాలతీందుక హేమాంబుమరువకములు.
- [69] ము. డదరువజ్జ.
- [70] తా. గొమ్మపువ్వు.
- [71] తా. పెడ.
- [72] ఉన్నత్తుండ పోలె.
- [73] తా. కేకరాలోకంబున.
- [74] తా. మౌళిం గపాల.
- [75] తా. శకలంబునకు.
- [76] తా. ధవళంబులన.
- [77] ము. నంగజాట్టహాసంబు.
- [78] తా. అంగప్రదక్షిణంబులు.
- [79] తా. నక్రకరలావుక.
- [80] తా. తేఱికొన.
- [81] తా. భసిత దవచితధూళికా ధూళిపాళికాసరంబులు.
- [82] ము. శివు.
- [83] ము. నీచపువ్వుత్తిబుద్ధి.
- [84] ము. గిరిశురాత్రి జాగరములు ... .. నను.
- [85] ము. దృష్టియు.
- [86] తా. లొంటిబడకయుండ.
- [87] తా. యాజ్ఞ.
- [88] ము. దాఁట.
- [89] ము. అన్నదాన.
- [90] తా. ఏ కార్యమునకునై.
- [91] తా. అరుగుడా.
- [92] తా. సతిని విడియె.
- [93] తా. గవిసె.
- [94] ము. ననియెనే.
- [95] ము. నే ప్రొద్దు.
- [96] ము. దానములు, పెక్కుఁ జేసినదానఁ గాని.
- [97] తా. గాన.
- [98] తా. భక్తలార.
- [99] తా. చేరువకుం.
- [100] తా. వచ్చినారు.
- [101] తా. వ్యధితమనస్కుడైఁ.
- [102] తా. మమర.
- [103] తా. యుల్కి.

- [104] తా. మోడ్పిరి.
- [105] తా. శంకరభటులకుం.
- [106] తా. అతిప్రమాణోపాయుండును.
- [107] ? . దగదో.
- [108] తా. మిట్లు.
- [109] తా. యేము.
- [110] తా. నగ్గలింపగా.
- [111] తా. న్నిద్ధరణీసురోత్తముని.
- [112] తా. నేమొ నేము మీకు.
- [113] తా. యు.
- [114] తా. చాల నొప్పక పరిభూతిఁ జటులపడక.
- [115] తా. యీ ధరాసురవరుని మాకిచ్చు టొప్పు.
- [116] తా. ప్రముఖ భటవర్గముతో.
- [117] తా. కడుఁ జలంబును.
- [118] తా. ఇట్లు వలికి.
- [119] తా. దివ్యాజ్ఞ యోఁ గాదో.
- [120] తా. వేదస్తుతులు.
- [121] తా. నాచరించి.
- [122] ము. పట్టపతి.
- [123] తా. మొక్కీలి.
- [124] తా. వచ్చిన.
- [125] తా. వాకోపవాక్యముల.
- [126] తా. మనసిజహారు శాసనమున.
- [127] తా. ప్రొగ్గళ్ళు.
- [128] తా. శ్రవణపాశమునందు.
- [129] తా. వికట.
- [130] తా. నిటలభేరి.
- [131] తా. లటహ.
- [132] తా. డమరువు డమడమ.
- [133] తా. డమా విరడవాడంబర నిరఘ్నంధము.
- [134] తా. కుంచీయ.
- [135] తా. కృతరుధిరపటా.
- [136] తా. యతనితో నిట్లనియె.
- [137] తా. తోడఁ.
- [138] ము. ంజని వణిక్పథమను ఘనపట్టనమునకు.
- [139] ము. గుష్ఠామయంబునఁ గుతీలపడఁగ.

- [140] తా. తేర.
- [141] తా. రాకుండ నాగినారు.
- [142] తా. నేతెంచిన.
- [143] తా. డమడమ.
- [144] తా. పికాపికలై బిక్కామ్మగంబులై.
- [145] తా. గురిగురిలై బండుబండై.
- [146] తా. హిన్నాళంబు కరాచోళి చాయలం బట్టించు.
- [147] తా. బ్రాహ్మణుండు.
- [148] తా. ప్రమథ.
- [149] ము. పారద. తా. హపార.
- [150] ము. నవిహితరూక్షా.
- [151] ము. యాథాతవ్యయ విజిత్వనీహరాద్రి. తా. యాథాతవ్యయ విజిత్వర.
- [152] తా. మూర్తులు.
- [153] తా. మొగిడ్డి.
- [154] ము. త్రిభువన.
- [155] తా. సమస్తస్తంభిత.
- [156] ము. సంవాసిత.
- [157] తా. ద్విఘంగణా లంఘపాణయే.
- [158] ము. రాంకార.
- [159] ము. వృషాంక.
- [160] ము. కందర కంధర.
- [161] తా. సంనుతంబును.
- [162] ము. (వినవలతు).
- [163] తా. గతి యమ.
- [164] తా. ధామ.
- [165] తా. విలసత్కార్యార్థసంబోధనా.
- [166] తా. గణవృత.
- [167] తా. వరిత.
- [168] ము. విస్ఫురత్పుణ్యగణ్యా.
- [169] ము. యతులఫలవివేకా.

పంచమాశ్వాసము

1. క. శ్రీదయితప్రియసేవక
భూదివిజాశీర్వివృద్ధభూరిశ్రీపు-
ణ్యోదయ సమస్తజనసం-
మోదనసుఖకరవసంత ముమ్మయశాంతా.
2. వ అక్కథకుం డిట్లని చెప్పి. నివ్వధంబున నుక్కుమిగిలి ముక్కంటి ప్రమథులు ఘంటాహుడుక్కాడమరు ధాంకారారవంబుగా
వెంటాడించి తోలినఁ బలాయితులై (యమ)కింకరులు వసంతకాలకుసుమిత కంకళీపాదపంబులభంగి
పారిషదవీరఘోరత్రిశూలప్రహరణప్రహారంబులం బ్రభవించు క్రొత్తనెత్తురుల జొత్తిల్లుచు నెదురి కేతెంచిన పరివారంబునకుం
బాటిల్లిన పలాయనత్వంబునకు జటాధారుల దౌష్ట్యంబునకు దుర్వృత్తుండగు సుకుమారు నుత్త[మ]పదప్రాప్తికిం జిత్తంబున
విషాదంబు నొందుచుఁ జిత్తగుప్పు రావించి కృతాంతుం డతనితో నిట్లనియె.
3. చ కవలీయ విచ్చి చెప్పు గణకత్వవిశారద చిత్తగుప్త సం-
భవదశ యాదిగాఁగ సుకుమారుఁడు చేసిన పుణ్యపాపముల్
వివరములైన వేదము[ఖ]విద్యలకుం బదునాలుగింటికిన్
శివుఁడు ప్రబంధకర్తయట నేరక చేసె ననంగ వచ్చునే.
4. వ అనినఁ జిత్తగుప్తుండు కవలీయ సమ్ముఖంబునకుఁ దెచ్చి పాయపుచ్చి జంబూద్యీపంబున నార్యావర్తవిషయంబున
వింధ్యాచలోత్తరభాగంబున నైరావతీశతద్రూవిపాశా సింధు^[1]వితస్తానదీమధ్యంబున హేమాంగదుం డను రాజు రాజధాని
రత్నపురంబున యజ్ఞదత్తుం డను బ్రాహ్మణుని భార్య సుశీలకుం బ్రభవించిన కుమారుండు సుకుమారుండు.
5. సీ జూదంబు లాడెను శూద్రాన్నము భుజించెఁ
గలవారి గృహములు కన్నపెట్టెఁ
గొండెంబు చెప్పెను గురుల నిర్భర్త్యించె
బ్రాహ్మణాచారంబు పదటఁ గలపె
మదిర యాస్వాదించె మాలత్యోయ్యలిఁ గూడె
గంజాయి దినె ^[2]నన్యకాంతఁ జెఱచె
వెలవాడయోపిత్తువలన సంతతిఁ గాంచెఁ
గన్నకూతు రమించెఁ ^[3]గావరమున
- గీ జెంచు సేవించె నిల్లూఱడించుకొనియె
నధిప సుకుమారుఁ డిట్టి పాపాత్ముఁ డనిన
శ్రవణములు మూసుకొనియె హస్తముల యముఁడు
హరహర శ్రీమహాదేవ యభవ యనుచు.
6. వ కృతాంతుండు గొంతతడవు విచారించి చిత్తగుప్తుం గనుంగొని.
7. శా ఏలా యీ యధమాధికారము పరాధీనత్వదుఃఖాఢ్యమున్
గైలాసంబున కేఁగియుఁ శివుని శ్రీకంఠున్ విరూపాక్షునిన్
త్తైలోక్యాధిపు సంస్తుతించెద మదధ్యక్షత్వచ్ఛిహ్నుంబు ^[4]ము
గ్రాలంకారము పాదపద్మమణివీరార్గంబునం బెట్టెదన్.

8. సీ విడువరో ^[5]యెందేని విహరింపఁ జనుఁగాని
 కరవాడి ముక్కుల కాకిపిండు
 ఖండింపరో వంటకాష్టంబులకుఁ గాఁగ
 నసీపత్రములతోడి ^[6]యవనిజములఁ
 దోలింపరో వజ్రతుండకీటంబులఁ
 బ్రాకారపరిఖాంబుపార్శ్వములకు
 నార్పరో ఘటసహస్రాంబుపూరంబులఁ
 బ్రబలకుంభీపాకపావకములు

గీ శార్యముననైనఁ బరిహాససరణినైన
 శంభునైనను హరినైన సంస్మరించి
 పాపు లేఁగుచునున్నారు పరమగతికి
 నారకము (వీడి) యీ యధికారమేల.

9. వ అని యాక్షణంబు చిత్రగుప్తాదులతోడం గూడి యముండు విరూపాక్షసందర్శనార్థంబు శివలోకంబున కరుగువాఁడు
 త్రయోవింశతिसంఖ్యాకంబులైన స్వర్గలోకంబు(లు) గడచి సప్తర్షిమండలంబు లంఘించి మహర్లోకంబు దాటి సత్యలోకం
 బతిక్రమించి సర్వలోకోత్తమోత్తమంబును ద్వాత్రింశత్యోటియోజనవిస్తారంబును జాంబూనదవిమానసహస్రసంకులంబును
 బహ్వశ్చర్యధుర్యంబునునగు మహాస్థానంబు ప్రవేశించి బహుయోజనవిస్తీర్ణంబులును నానాద్వారసమంచితంబులును
 మణితోరణసంయుక్తంబులును హేమరత్నవితర్దికోటిశోభితంబులు దివ్యరత్నవిమానాఢ్యంబులు
 దివ్యపతాకాచ్ఛత్రవిచిత్రంబులు శాతకుంభస్ఫటికరత్నస్తంభసంభరితంబులు మహాకాళ భృంగిరిటి కుంభకుంభోదర ప్రముఖ
 ప్రమథగణాకీర్ణంబులు ననంతాశ్చర్యయుక్తంబులునగు దివ్యకక్ష్యాంతరంబులు దఱిసి పూర్వద్వారంబున.

10. క ^[7]సుయశోద్ధీధనకాంతా-
 దయితుని భసితత్రిపుండ్రధవళలలాటన్
 నయనాభిరామమూర్తిన్
 నియతాత్ముని నందికేశునిఁ బొడఁ గనియెన్.

11. వ కాంచి దండప్రణామంబు చేసి శైలాది కిట్లని విన్నవించె.

12. సీ దర్శింపవచ్చితిఁ దరుణేందుశేఖరు
 నఖిలలోకాధీశు నమరవంద్యు
 కార్యంబు లెన్నేని గలవు విన్నపము సే-
 యంగ (నే) నధికారి నౌదుఁగానొ

^[8]నీ శరణ్యుండనై నీవు ప్రతిష్ఠింప
 ననఘ యున్నాఁడ ధర్మాసనమున
 భృత్యభూతుఁడ నీకు సత్యంబ పల్కెద
 నిన్ను దప్పంగ నే^[9]నెన్న నొరుల

గీ ననుచుఁ బ్రియమాడు యమరాజు నాదరించి
 నంది శంభుని ^[10]సన్నిధానమున కేఁగి

మొక్కి హస్తసరోరుహంబులు మొగిడ్చి
వినయ మొప్పగ నిట్లని విన్నవించె.

13. సీ ఓ జగన్నాథ యో యుడురాజశేఖర
యో కృపాంభోరాశి యో త్రినేత్ర
యో విష్ణుధాత్రాది దేవతాకోటీర
పరిచిత శ్రీపాదపద్మయుగళ
యో జలంధరవైర యో గంధకరికృత్తి-
[11]కంఠాదురంధర స్కంధపీఠ
యో నీలలోహిత యో లలాటాంబక-
జ్వలనజిహ్వాదగ్ధశరభచిహ్నా

గీ దక్షిణాశాధిపతి దండధరుఁడు దాను
చిత్రగుప్తుండు దేవర సేవ సేయ
నరుగుదెంచినవాఁడు తే నవసరంబు
ననువుపడ దుండుమందమో యానతిమ్ము.

14. వ అని పలికి శివుని ముఖప్రసాదంబు నింగితం బెఱింగి నందికేశ్వరుండు తన్నుం బ్రవేశింపంజేయఁ జిత్రగుప్తసహితుండై
చనువాఁడు ముందట.

15. సీ దేవదేవుని పూర్వదిగ్భాగమునయందుఁ
పరమ(మా)హేశులఁ బాశుపతుల
[12] ..
.....
.....
.....
.....
.....
.....

గీ వికటపాటలఘనజటామకుటకోటీ-
ఘటిత కుటిలశశాంకరేఖాకలాప
భూషితులఁ జతుర్భాసుల భూరిబలుల
శ్రాద్ధదేవుండు చూచి విస్మయముఁ బొందె.

16. గీ దక్షిణంబున వీక్షించె దండపాణి
యజునిఁ బాండురపుండరీకాసనస్థు
నంగిరోవామదేవకణ్వాక్షపాద
కపిలసనకవసిష్ఠాది గణముతోడ.

17. సీ బ్రాహ్మీ [13]మాహేశ్వరి వారాహి కౌమారి
చాముండ యైంద్రి వైష్ణవి యనంగ

మాలతినాగ సుబాలికనా బల-

[14] ప్రమథినినా వికరాళి యనగ

కాళరాత్రి కరాళికా ప్రచండులనాగ

బ్రాహ్మ్యది మాతృకాపరికరంబు

పార్వతి ప్రముఖబల ... ..

ప్రమథనాధిక భూతపరికరములు

గీ ప్రమథవర్గంబు లయకాలభైరవుండు

పాశుపతములు చండకోపప్రచండ

చండచండార్చులును ఘోరశారభముల

శివుని పడమటి యెడ నిరీక్షించె యముడు.

18. వ శంఖచక్రధరుండును పీతాంబరుండును గొస్తుభోద్భాసితవక్షస్థలుండును గిరీట కటక హార నూపుర గ్రైవేయ కంఠికాది నానావిధ దివ్యాభరణభూషితుండును లక్ష్మీసహాయుండునునై పురాణపురుషోత్తముండును, నష్టవసువులును, ద్వాదశాదిత్యులును, సిద్ధ విద్యాధర గంధర్వాక్షీణ యక్ష భుజంగ గుహ్యకులును మొదలుగాఁ గలవారును మఱియునుం గలవారల హరుని యుత్తరదిక్కునం గాంచి వైవస్వతుం డద్భుతంబందుచు నభ్యంతరమందిరంబు ప్రవేశించి.

19. సీ వేదోక్తమగు క్రియావిధిఁ బాశుపతమహా-

వ్రతదీక్ష గైకొన్న వ్రతులఁ జూచె

విచ్చిన్నపాశులై విరహితద్వంద్వలై

విమలాత్ములైన యుత్తములఁ జూచె

[15]నద్వైతతత్వవిద్యారహస్య జ్ఞాన-

సంపన్నులగు యతీశ్వరులఁ జూచె

నిగమాంతవివిధోపనిషద్గర్భ వాసనా-

ఘనులైన యోగిపుంగవులఁ జూచె

గీ దివ్యసింహాసనాసీనుఁ ద్రిపురహరునిఁ

[16]బర్హతోద్భవాపరిపూర్ణపార్శ్వభాగుఁ

గాలకంఠునిఁ జంద్రరేఖాకిరీటు

శ్రీమహాదేవు నభవు వీక్షించె యముడు.

20. వ వీక్షించి దండప్రణామంబు చేసి నిలిచి చేతులు మొగిడ్చి మహేశున కిట్లని స్తుతించె.

21. తాళ రగడ జయజయ సచరాచరసర్వజగత్సర్గస్థితిసంహారతిరోభా-

[వా]నుగ్రహాలీలాపంచవిధవ్యవహారవివోదైకపరాయణ

జయజయ హాటకగర్భకిరీటస్థాపితబహువిధమణిఘ్రిణిపటల-

వ్యతికరకిమ్మీరిత[17]పాదాబ్జద్వంద్వపీఠికోపాంతవసుంధర

అహారహా [18]రహామహామిక యా త్వా మభివందే పృథుగోధివీధికా-

ద్యుగ్రూమధ్వజజిహ్వ[19]రంహోమృత్యుణాయమానప్రసవాయుధ

మహిమానం తవ కో వా స్తోతు[ం] ప్రభవతి విషనిధివిషకల్యాపిత-

కంఠమూలకంఠోక్తాశేషజగత్సంరక్షాదాక్షిణ్యక్షమ

శరణం మమ తవ చరణం భూయాత్సరసిరుహపలాశోదరారుణం

ఫణిధరపరివృడకాభర[ణాంచిత] పరమకృపాగుణకింకర శంకర

కురు మయి దాక్షిణ్యం ప్రాలోయక్షోణీధరదుహిత్యస్తనకుంభ-

స్థల(కస్తూరీ)స్థాసకముద్రాస్థగితవిపులవక్షఃపీఠాంతర

హర శంభో విశ్వేశ మహాదేవామరవల్లభ శివ సర్వాత్మన్

నీలకంఠ శంకర వృషభధ్వజ [20]నిటాలలోచన భర్గ పాహి మాం

ధరణీధరకోదండశింజినీదండశూకపరివృడగుణటాంకృతి-

ధారానిర్భిన్నత్రిపురాసురదారహృదయసంపుట మాం పాలయ

సత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మస్వప్రతిష్ఠిత మాద్య మనాద్యం-

త మనాధారం వ్యోమ్నిపతే [21]సంతతం సమస్తోపాధి ధ్రువమితి

నిత్యం నిత్యవివేకశాలినో నియతా శ్శాంతా నిరహంకారా

ధ్యాయన్తి మహాయోగిపుంగవాఽయం తస్మై భవతే నమశ్శివ

జ్వాలాజాలకరా(ళ)జ్వలనస్తంభరూప మభిభ్రతా త్వయా

త్రైలోక్యాతిశయాళు మోహితౌ తామరసాసనకైటభాంతకౌ

లీలాయోర్ద్యభాగాదోభాగోల్లేఖ కుతూహల [22]హంసపోత్రిణీ

కింపచానవిజ్ఞానవైభవా [23]కే వయం భవ తాం జ్ఞాతుం భ్రమ

స్థలితగతి రతద్వ్యావృత్త్యా యం చకితమభిధత్త శ్రుతి రపి రభవాన్

[24]కస్య హి వాచా సంస్తోతవ్యః [25]కతివిధగుణకః కస్య హి విషయః

హర శంభో వృషభధ్వజ శూలిన్ హాలా[హల]ధర శంకర గిరిశే

త్యహరరహ [రహం] పరామి [ఏతైః] కుఠరాయుధస్థితై ర్భూయో స్థిత

సమున్నతై ర్భూయో చ్చరణాంబురుహ మున్నతం దీర్ఘాయుష్యాయ [మమ]

జటాదిపలాస్తే భూయాసుః మమ

ప్రత్యాసీదతి సంధ్యాసమయే ప్రారబ్ధజగత్సంస్క్రియావిధౌ

దండపాణి చంక్రమణోత్సాహీ తాండవకేళి[26]శీలినః (?)

22. సీ

హరినీలలింగంబునందు దైత్యారాతి

మణిలింగమున నగ్రమాధవుఁడు

కమలరాగాశ్మలింగమునందు సప్తార్చి

కమనీయరత్నలింగమున నేను

నీలలింగమునందుఁ బొలోమృధీశుండు

కరువలి వజ్రలింగంబునందు

గరుడదానవయక్షగంధర్వకిన్నర-

ఖచరులు లోహలింగంబునందు

గీ

భక్తిఁ బూజించి తమతమ పదవు లొంది-

రేను నా యధిరాజ్యంబు నేలికొంటి

నర్థి నెవ్వని కృపఁ జేసి యట్టి నిన్ను

సంస్తుతించెదఁ జంద్రార్థశకలమౌళి.

సర్వజ్ఞ ^[27]సకలస్పష్టిస్థిత్యంతకారణవరేణ్య భక్తిగమ్య సకలకల్మషాపహా శ్రీపాదపద్మ
వేదాగమపురాణేతిహాససంహితామహాఫలభూత సర్వభూతహృదయస్థిత అఖిలదేవమయ మహాదేవ నీకు నమస్కరింతు.

సీ ఎవ్వానియందుండు నెల్లభూతంబులు
సింధువునందు వీచికలు వోలె
నెవ్వాఁడు వసీయించు నెల్లభూతములందు
నంబువుల్లోలంబునందు వోలె
నెల్లభూతంబుల హృదయంబులందును

వసీయించు నెవ్వఁ డాకసము వోలె
నొకఁడు పెక్కై తోచు నుదధిఁ జంద్రుఁడు వోలె
నెవ్వఁ డజ్ఞానమూఢేంద్రియులకు

గీ పురు(షుఁ)డని బ్రహ్మమని యజ్ఞపురుషుఁడనియు
నర్కుఁడని వాయువని శక్రుఁడని హరియని
చంద్రుఁడని కొల్తు రాయాయి సరణివారు
భక్తి నెవ్వాని నట్టి నీ బంట నభవ.

వ ఒక విన్నపం బవధరింపుమా.

సీ ధర్మాసనమున ^[28]కాఢ్యతఁ గృప చేసితి
^[29]దక్షిణాశాధిపత్యంబు నొసఁగి
పాపులం బా(ప్రా)నురూపదండంబుల
దమియించుటకు నియోగము ఘటించి

చనవరిఁ జేసి ^[30]పంచిననాటినుండియు
నేర్చిన చందాన నియమపరత
దేవరయాజ్ఞ యేదియు వెలిగాకుండ
వర్తిల్లుదును సమవర్తి నగుచు

గీ నభవ యెన్నండు నా దూత ^[31]లాటువడరు
భర్గ యెన్నండు నా యాజ్ఞ పలుచగాదు
శర్వ సుకుమారుఁ ^[32]డనెడు దుర్ణాతి పుట్టి
చావఁబట్టి యే నష్టకష్టములఁ బడితి.

గీ అభవ నీ కింకరుండు ఖట్వాంగహేతి
కాలమృత్యువు ^[33]మునిపండ్లు రాల మొత్త
మూలఁబడియున్నయది ముండమోపి వోలె
నిల్లు వెడలక యది మహాహ్రీభరమున.

హరిగతి రగడ ^[34]అయయో మొఱ్ఱో యబ్రహ్మ(ణ్య)ం ^[35]బనుచును నాక్రోశించుచు(ను మహా)-
భయవిహ్వలులై యేతెంచిరి మత్సార్యములకు మదీయకింకరులు
^[36]జయనాద హలా సమధికలీలాసంరంభంబున దేవర ప్రమథులు
పయికోని వచ్చిరి పులికళవసముల ^[37]ప్రహరించుచు వీపుల వెంటాడగ.

29. మ అవుగాకేమి జగజ్జునిస్థితిలయవ్యాపారపారంగతుం-
డవు నీ లొకలచేత శిశుబడు టెగ్గా మద్భటశ్రేణి కీ
యవినీతాత్మునకై పిశాచమునకై యాభాసదుర్బాహ్మణ-
బ్రువచండాలునకై ^[38]పెనంబడుటకై భూతేశ సిగ్గయ్యెడిన్.

30. సీ ముట్టైన చండాళి ^[39]ముట్టినో ముట్టడో
యడుగంగరాదె యీ యధమజాతి
నన్యకామినుల టంకాడెనో యాడడో
యడుగంగరాదె యీ యధమజాతి
త్రావెనో త్రావడో ^[40]తాళ్ళ హాలారసం
బడుగంగరాదె యీ యధమజాతి
గారాపుగన్నియఁ గవిసెనో కవియడో
యడుగంగరాదె యీ యధమజాతి

గీ రాజరేఖావిభూషణా! రాజసంపు
^[41]తప్పు దండువు లేకుంట తధ్యమయ్యె
నిట్టి పాపాత్ము సర్వలోకేశ్వరుండు
^[42]వెనుక నిడుకొన్న మాకు నేమనఁగ వచ్చు.

31. గీ ప్రమథు లవనిసురుని మేన బంధ మూడ్చి
వరుణపారంబు లెచ్చోట వైచినారొ
యరసి తెప్పించు వానిఁ జంద్రావతంస
నాకు నెర విచ్చినాఁ డంబునాయకుండు.

32. సీ జలధరంబులనుండి స్రవించు జలధార
లెన్నవచ్చిననేని యెన్నవచ్చు
గగనమండలిఁ దారకాచక్రవాళంబు
లెన్నవచ్చిననేని యెన్నవచ్చు
భాగీరథీమహాపగలోని సీకతంబు
నెన్నవచ్చిననేని యెన్నవచ్చుఁ
గలశపాథోరాశికల్లోలమాలిక
లెన్నవచ్చిననేని యెన్నవచ్చుఁ

గీ గాని నరునకు నెన్నశక్యంబుగావు
పాయకీతండు చేసిన పాతకములు
భర్గ యేమని విన్నపింపంగ నేర్తు
నిట్టి పాపాత్ముఁ టొడగాన ^[43]మెన్నడేని.

33. గీ ఎన్ని శాస్త్రంబు లీక్షించియేని నేరఁ-
డెట్టి విద్వాంసుడైన నర్థేందుమౌళి
యితఁడు చేసిన పాతకం బింతటిదియ

[44]యనఁగ దానికి నిష్కృతి యాచరింప.

34. గీ [45]అపరతంత్రుండవని చెప్ప నాగమములు
నిగమములు నీక చెప్పుదు నీలకంఠ
యా దురాత్ముని కతన నీ కెఱుకపడితి
[46]నపరతంత్రుండవైతి మా కందఱకును.

35. వ అని దండప్రణామంబు చేసి కరకమలంబులు మొగిడ్చి నిలిచియున్నఁ గనుంగొని మందస్మితసుందరవదనారవిందుండై
యిందుధరుం డిట్లనియె.

36. సీ మకరరాశిస్థుడై మార్తాండు డుండంగ
సమకొన్న మాఘమాసంబునందు
సితచతుర్దశినిశి శివరాత్రి యను పేరం
బ్రహ్మ్యతిగనిన యా రాత్రియందు

[47]నట్టి నాల్జాలును నవధానపరత[48]మై
జాగరవ్రతచర్య జరుపవలయు

నా జాగరవ్రతం బనఘప్రాజాపత్య
సత్ఫలం బీనోపు సాధకునకు

గీ నవనిసురుఁడాది చండాలుఁ డాదిగాఁగ
నీ వ్రతము సేయఁగా నర్దు లెల్లవారు
నన్ని చందాల నీ వ్రతం బలఘుఘోర-
పాతకంబుల నెల్లఁ గాల్పంగఁ జాలు.

37. శా జ్ఞానాజ్ఞానకృతంబులయ్యుఁ బశుహింసాబ్రహ్మహత్యాసురా-
పానస్తేయము లాదిగాఁ గలుగు పాపంబుల్ దహించున్ నిమే-
షానన్ శంభునిశావ్రతంబు ప్రబలజ్వాలావృతం బగ్ని [49]యె-
ట్లీనిం గాలుచు నార్ద్రశుష్కముల నొక్కిం తిద్మభారంబులన్.

38. వ ఈ సుకుమారుండు.

39. గీ మకరరాశిస్థుడై (యంశుమాలి) యుండ
మాఘ(కృష్ణ)చతుర్దశి (మధ్య)రాత్రి
నన్నుఁ (బూజింప) [50]వీక్షించినాఁడు జను(లు)
(నట్టి)(కతమున) (పు)(ణ్యాత్ముఁ)డయ్యె నితఁడు.

40. వ అదియును.

41. గీ కూతుఁ జండాళి నాలిగాఁ గోరి రాత్రి
పుష్పములు గోయ నేతెంచి పువ్వుదోట
పార్శ్వమున నుండఁ గాంచె నా భక్తజనులు
నన్నుఁ బూజించి జాగరణ(ంబు) సేయ.

42. సీ తీర్థమాడింపంగ దివ్యాంబరము గట్టి
చందనం బలదఁ బుష్పములు పూన్ప

ధూపంబు లర్పింప దీపంబు ముట్టింప

ఘంట వాయింప శంఖంబు లూడ

నైవేద్య మొసగంగ నాగవల్లిపూగ-

మునఁ ^[51]కప్పురంబు దాంబూల మిడఁగ

నద్దంబు సూపంగ నాలవట్టము ద్రిప్ప

సురటి వట్టంగఁ జామరము వీవ

గీ బహువిధ^[52]స్తుతులు పరియింపంగ వినియుఁ

గోయతనమునఁ బువ్వులు గోయవచ్చి

చూచి శివయామినీవ్రతస్తులను నన్నుఁ

దత్ఫలంబున గణపతిత్వంబు నొందె.

43. వ వేదసారంబున శివునిం బూజింపుచు శివరాత్రివ్రతంబు చేసి (బ్రహ్మ) బ్రహ్మత్వంబు నొందె. విద్యాసారంబున శివునిం బూజింపుచు శివరాత్రివ్రతంబు చేసి వసురుద్రాదిత్యులు దేవత్వంబు గైకొనిరి. రాజసూయసహస్రంబును నశ్వమేధాయుతంబును గపిలధేనుకోటిదానంబును బుణ్యక్షేత్రనివాసంబును దీర్ఘావగాహంబును నొనర్చిన ఫలంబు కోటిగుణితంబై సుకుమారునకు సిద్ధించె. ఇతండు సర్వతపస్వులకును నిఖిలపుణ్యవంతులకును సకలభాగ్యాధికుండు. వణిక్పథంబునఁ గల్పాంతపర్యంతం బనేకబోగం(బు ల)నుభవించి కాలాంతరంబున దధీచుండనం (బరఁగు) మాహేశ్వ[రుండై] భూమియందు జన్మింపఁగలఁడు. ఇట్టిది శివ[రాత్రి]పుణ్యవ్రత మాహాత్మ్యంబు.

44. గీ అనిన విని యంతకుండు పురాంతకునకు
భక్తిఁ బ్రణమిల్లి పరమతాత్పర్య మొప్పు
దేవదేవునిచే నుపదేశమంది
యభవురాత్రి యముండు సేయంగఁ బూని.

45. వ పుణ్యశివరాత్రివ్రతంబు చేయఁబూని యభవుతో “దేవా నీ భక్తులు మాననీయులు; వారి లక్షణంబులు నాకుఁ దెలియవలయు నానతి” మృనుటయుఁ బ్రసన్నహృదయుండై పరమేశ్వరుండు.

46. సీ అఖిలాంగకముల భస్మాలేప మొనరించు
నతని నా భక్తుఁగా నాత్మఁ దలఁపు
భసితత్రిపుండ్రంబు భాలపట్టికఁ దీర్చు
నతని నా భక్తుఁగా నాత్మఁ దలఁపు
రుద్రాక్షమాలికల్ రూఢిగా ధరియించు
నతని నా భక్తుఁగా నాత్మఁ దలఁపు
లింగపూజాసక్తిలీనమానసుఁడైన
నతని నా భక్తుఁగా నాత్మఁ దలఁపు

గీ (ప్రణవశతరుద్ర్య)మును ^[53]నధర్వంబు శిఖియుఁ
^[54]బవనగీతియుఁ ద్వరితంబుఁ బొరుషంబు
నీలరుద్ర్యంబుఁ బరియించు నియతి నెవ్వఁ
డతని నా కూర్మిభక్తుఁగా నాత్మఁ దలఁపు.

47. వ అనిన విని ప్రీతిచేతస్కుండై యముండు మాహేశ్వరుండును, దక్షిణామూర్తియు, మృగాంకధరుండును, నీలకంఠుండును నగు

పరమేశ్వరునకు నభివాదనంబుచేసి “దేవ! సుకుమారుని నిమిత్తంబున దేవరచేతఁ బుణ్యశివరాత్రీవ్రత మాహాత్యంబును, భస్మోద్ధూళనత్రిపుండ్ర మాహాత్యంబును, రుద్రాక్ష మాహాత్యంబును నెఱింగితిఁ గృతార్థుండనైతి” నని పలికి పునఃప్రణామం బాచరించి సముచితప్రకారంబున వీడ్కోని యముండు నిజపురంబునకుం జని సభామధ్యంబునం ధర్మాసనాసీనుండై [యౌలుం]బరాదుల తన దూతల రావించి యందఱుం [గలయం] గనుఁగొని యిట్లనియె.

48. గీ వినుఁడు భటులార యవధానవృత్తి మీరు
శంభుభాషిత ముడుగుఁడు సంశయంబు
ధరణి నెచ్చోటనై[న]నుఁ దిరుగునప్పు-
డిందుశేఖరు భక్తుల నెఱుఁగుకొనుఁడు.

49. వ వారి లక్షణంబు లెఱువంటివనిన.

50. సీ కమియ భస్మోద్ధూళనము శరీరంబున
భసితత్రిపుండ్రంబు భాలమునను
బ్రణవమంత్రజపంబు రసనాంచలంబున
సావిత్రి హృదయాంబుజంబునందు
శతరుద్రశివసూత్ర జ[ప] మహాదేవాది
నామావళీకీర్తనము గళమున
శివపురాణాగమశివకథాశివకీర్తి
శివమహాత్వంబులు శ్రవణములను

గీ నలవరించినవారు పురారిభక్తు
లట్టివారల దౌల నందంద కాంచి
భక్తి నంజలిచేసి తాత్పర్యమొప్పు
దొలఁగిపొం డెల్లకాలంబు దూతలార.

51. సీ మృగటంకధరుడైన మీనాంకదమనుని
రక్తవర్ణంబైన రాజమౌళి
పంచాననుండైన పరమేశ్వరుని దక్షి-
ణామూర్తియైన పినాకపాణి
నర్తకుండైన పన్నగపత్మివేయు
నర్ధనారీశ్వరుండైన శివుని
దివిజవంద్యుండైన త్రిపురాసురాంతకు
(బహుమూర్తియుతుండైన ఫాల)నయను

గీ నాత్మ నెవ్వఁడు చింతించు (ననవరతము)
నతని శివభక్తుఁగాఁ దెలియంగవలయు
వందనం బాచరింపంగవలయు నతని
కర్ణి(ని) బ్రదక్షిణంబు సేయంగవలయు.

52. సీ కడు నేకకాలద్వికాలత్రికాలంబు
నంగంబులందు భూ తలఁదిరేని

యజ్ఞానమునఁ బ్రమత్తాలస్యముననైన
 ధవళాంధుకోటిరుఁ దలచిరేని
 మృడునకునై యష్టమీచతుర్దశులందు
 నుపవాసముండంగ నోపిరేని
 షట్కాలములయందు సర్వలోకేశ్వరు
 శ్రీమహాదేవుఁ బూజించిరేని

గీ వారు మాన్యులు పార్వతీవల్లభునకు
 వారె వందు్యులు మముఁబోటివారికెల్ల
 నట్టివారల మన్నింపరైతిరేని
 ద్రోహమగు మీకు నాకు నద్రోహులార.

53. క శివునెడ భక్తియు నెప్పుడు
 శివభక్తుల జూచినపుడు శివుఁడను తలఁపున్
 శివశివ కలిగినవారల
[\[55\]](#) శివసాద్యశ్యులను మీరు చేరకుఁ డెప్పుడున్.

54. క అలవోకయుఁ గలలోనను
 మలహారుభక్తులను నీశు మన్నించినవా-
 రల (భక్తవరుల) శైవులఁ
 దలఁపకుఁడీ దూతలార దండింపంగన్.

55. ఆ పాపకర్మునైన భాగ్యహీనునినైనఁ
 బట్టిచూడ మీకుఁ బాడిగాదు
 శైవవరులఁ జేరి సేవించువారలు
 పురహారుండ కాఁగ బుద్ధి గనుఁడు.

56. ఆ జంతుకోటిలోన శంకరపాదాబ్జ-
 సేవ సేయువారిఁ [\[56\]](#) జేర కెప్పుడు
 దూరమందుఁ దొలఁగి దూషింప కెంతయు
 భక్తి గొలువవలయు [\[57\]](#) భటులు మీరు.

57. క ప్రాసాదము నిర్మాల్యము
 వాసితో పాదోదకంబు వైభవ మలరున్
[\[58\]](#) డాసినఁ గైకొనువారలఁ
 దా సేవింపంగవలయుఁ దద్యము సుండీ.

58. వ అని కృతాంతుఁడు తామసాధ్వానంబు(?) నౌలుంబరాదులకుఁ జెప్పి యీ ప్రకారంబులయందు ఘంటాధ్వానంబులతో
 సర్వజంతువిజ్ఞాపనంబుగాఁ జాటుండని యంతర్ధానంబు గావించె. దూతలు నట్లు కావించిరి. ఈ ప్రకారంబున శౌనకాదులకు
 రోమహర్షణమునిప్రవరసుతుండు సూతుండు చెప్పినంత.

59. శా రామామన్మథ భోజరాజకవితారమ్యప్రభావో(న్న)తా
 సామాగానవిశేషశాస్త్రకలనా సంభావ్యసారోదయా

సోమార్కానలనేత్రతేజ గురుశుశ్రూషాత్మసంవర్షితా
(హేమాద్రీశ్వర ధైర్య! దానఖచరా) [59]యిద్ధప్రతాపోన్నతా.

60. క లింగార్చ(నదే)హా నవ-
సంగత శైవార్ధతత్వసముదితమోహా
శృంగారార్ధవిశేషా
మంగళసంధానకృత్య మహిమౌన్నత్యా.

61. మాలిని [60]పరమపరకలాపా భాసురానంగరూపా
సురుచిరశుభమూర్తీ శో[భితా]నందవర్తీ
.....
.....

గద్యము

ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర సకలవిద్యాసనాథ
శ్రీనాథనామధేయ ప్రణీతంబయిన
శివరాత్రి మాహాత్మ్యంబునందుఁ
బంచమాశ్వాసము.

[1] తా. వితస్తానాది మధ్యంబున.

[2] తా. కన్యకాంత.

[3] తా. గారవమున.

[4] ము. ను.

[5] తా. యందేని.

[6] తా. యవని జలము.

[7] తా. సుయశోభీధనకాంతా.

[8] తా. నిశరవాండనై.

[9] తా. నెఱుఁగ.

[10] తా. సన్నిధానముకు నేఁగి.

[11] తా. కంఠా.

[12] ఈ పాదములకు సరిపోవునంత స్థలము తాళపత్రమున ఊరక విడువబడినది.

[13] తా. మాహిషి.

[14] తా. ప్రమథిసేనా.

[15] తా. అద్వైతతత్వవేదద్వయరహస్యజ్ఞాన.

[16] తా. బర్వతోద్భవాపూర్ణం బార్శ్వబాగు.

[17] తా. పాదాంభోరుహద్వంద్వపీఠికోపాంత.

[18] తా. మహామేకయా.

[19] తా. రహస్యకణాయమాన.

[20] తా. నిటల.

- [21] తా. సంట్టతమస్తసమస్తోపాధిద్రుమమితి.
- [22] తా. హలపవిత.
- [23] తా. కైవయం భవత్తం జ్ఞాతుం.
- [24] తా. కస్యేకయో వాచా.
- [25] తా. కతివిధగుణయన్ హలమిహభిరుహే యై రస్యై.
- [26] తా. శోలినః.
- [27] తా. సకలస్థిత్యకారణవరేణ్య.
- [28] తా. కాద్యత.
- [29] తా. దక్షిణేశాధిపత్యంబు.
- [30] తా. పంపితి.
- [31] తా. లోటు.
- [32] తా. డనియెడి.
- [33] తా. ముకుబండ్లు.
- [34] తా. అయిదో మొరయో.
- [35] తా. బని యాక్రోశించుచు.
- [36] తా. జయవాది.
- [37] తా. వీపులు ప్రహరించుచు వెంటాడించంగను.
- [38] తా. పెనుంబడుటకై.
- [39] తా. ముట్టునో.
- [40] తా. త్రాళ్ళ.
- [41] తా. తప్పుతండువు.
- [42] తా. వెనక.
- [43] తా. మెన్నండూ.
- [44] తా. యనుని. ము. యగునె.
- [45] తా. అవిర.
- [46] వపర.
- [47] తా. నాటి.
- [48] తా. యై.
- [49] తా. య.
- [50] తా. వీక్షించునాడు.
- [51] తా. గప్పురమునం.
- [52] తా. స్తోత్రముల్.
- [53] తా. నద్వరంబు.
- [54] తా. బాపనీతియు.
- [55] తా. శివసాద్యస్యలురు.
- [56] తా. జేయ.

[57] తా. భటుల.

[58] తా. దాసిన.

[59] తా. యుద్ధ.

[60] తాళపత్రమున రెండు పాదములే యున్నవి.